PHILOSOPHIA THEOLOGIÆ ANCILLANS,

hoc est,

Pia & sobria explicatio Quæstionum PHILOSOPHICARUM in Disputationibus THEOLOGICIS subinde occurrentium.

AUCTORE
ROBERTO BARONIO,
PHILOSOPHIAE PROFESSORE,
in illustri Collegio S. SALVATORIS.

ANDREAPOLI,
Excudit *Edwardus Rabanus*, Universitatis *Typographus*. 1621.

CUM PRIVILEGIO.

CANDIDO LECTORI S.

CVM ante quadriennium, eruditi aliquot, & honesto loco nati adolescentes, qui ex inferiori Germaniâ, ad uberiorem ingenii cultum capessendum, huc appulerant, à me magnoperè contendissent,
t Philosophiæ usum in S. Theologiâ iis ostende-
em, & ex singulis Philosophiæ partibus, impri-
nis autem ex Metaphysicâ ea exceperem & seli-
erem quæ in controversiis Theologicis discutien-
is præcipuum usum habere viderentur: placuit
oc honestæ & laudabili eorum petitioni concede-
, & ejusmodi laborem suscipere, qui illis mihiq;
s in S. Theologiâ adjumento foret & emolu-
ento. Quia enim me totum dicaveram sacris illis
udiis, quibus ut par est, nihil antiquius habeo, nec
abebo unquam, idcirco omnes meas Philosophicas

lucubratiunculas, ad S. Theologiam, velut ultimum finem referebam & ipsam Philosophiam, Dominæ suæ Theologiæ imperium agnoscere, illiq; demissè ancillari volebam. Quamobrem ut pio istorum adolescentum desiderio aliqua ex parte satisfacerem, Metaphysicorum & Sententiariorum volumina evolvere cœpi & pro modulo meo explicare, ea problemata Philosophica quæ subinde occurrunt, in hujus sæculi controversiis, & quibus Hæretici simplicioribus fucum facere solent. Quod cum præstitissem & optimi isti Belgæ in Patriam remeassent, rudem et impolitam mearũ disputationum congeriem, in tenebris æternæ noctis jacere volebam, neque unquam de illis evulgandis aut prelo committendis, vel levissima cogitatio animum subibat. Verùm quia docti nonnulli, & graves viri cum quibus mihi summa familiaritas intercedit, qualescunque exercitationes illas approbarunt, easque S. Theologiæ Candidatis in Controversiarum studio nõnihil incrementi, afferre posse existimarunt; cœpi de istius opusculi publicatione cogitare, & informem ingenioli mei fœtum, paulò operosius lambere; non quidem ut ex illis vigiliis et laboribus famam colligerem, sed ut eorum studia promoverem qui posito Philosophicarũ disciplinarum Tyrocinio, in celebritate Academiæ, publicum

sui

sui progressus testimonium consecuti, jam primum considerare aggrediuntur, argumentosas illas, spinisque obsitas et horrentes controversias, quas Emissarii Satanæ; hoc est, Sophistæ hujus seculi fidelibus et piis Iesu Christi servis subinde moverunt. Quia enim ultima hac Mundi ætate, sinuosus et insidiosus ille Serpens, effusis omnibus furorum habenis, ministros suos Tartareo afflatu correptos, et concitatos emisit, ut hominum αἰσθητήρια falsarum opinionum sordibus obstruant, et atrum illud ac tabificum Antichristianorum dogmatum virus, sub specie lactis Philosophici, incautæ juventuti instillent; ideò in studio controversiarum Theologicarum apprimè utile est, seriò in iis Philosophiæ partibus desudare, ex quibus Sophistæ suas ratiunculas depromunt: nam hoc pacto simpliciores præmunientur, et os obturabitur veteratoribus illis, qui veræ Philosophiæ et Theologiæ obtentu, in Ecclesiæ sinu grassantes, eam obliquè et quasi per cuniculos evertere conantur: hac cura et cogitatione adductus, molestum hunc laborem suscepi, qui si Reipub. et Ecclesiæ salutaris, si candidis rerum æstimatoribus gratus, et acceptus fuerit, non operam lusisse, sed ex eâ magnum fructum retulisse, et messem optimam messuisse videbor. Præstiti in hoc opusculo, quod pro gratiæ mihi à

 Domino

Domino conceſſæ modulo, in tanta occupationum undique ſe accumulantium mole præſtare potui, præſtiti inquam non ut limatiſſimis gravium et doctorum virorum judiciis uſquequaq; ſatisfacerem, ſed ut infirmis ingeniis ſuccurrerem, quibus Philoſophicæ Hæreticorum ratiunculæ magnam moleſtiam creant. Hic meus conatus eſt, hoc propoſitum, hic labor, cui ut benedicat Dominus, glorioſiſſimam ejus Majeſtatem vehementer etiam atque etiam rogo.

DN. R. BARONIO,

Quondam Discipulo suo.

PVmice tersa levi, limâq; polita recenti
Scripta ede, eximiæ dexteritatis opus.
Dogmata quæ Graia pariter Latiaq; Minerva
Et vera et sancta simplicitate madent.
Quæ non convincent hostes, licet ilia rumpant,
Et grato accipiet pectore posteritas:
Pro foribus stantem, cessas admittere famam?
Et dubitas operæ præmia ferre tuæ?
Post te victuræ, te vivo, vivere chartæ
Incipiant; cineri gloria sera nimis.
Non est quod cariem metuas, neque vulnera lenta
Cimicis; aut Cynicæ classica vana tubæ.
Cum Mausolæum, scindet caprificus, et alta
Magnorum Regum, marmora pulvis erunt.

Doctorum vivus volitabis in ore virorum
Et meliore tui parte superstes eris.
Sperne Theoninos morsus, humilesq́ susurros.
Negligere est satius, cum nequeas regere.
Zoilus Idaliæ carpit sandalia Divæ,
Cum nihil in Divâ, quod reprehendat, habet.
Avia Musarum lustras loca nullius ante
Trita solo, primum sed pede pressa tuo.
Iliacum rapuit puerum Iovis armiger ales:
Evehet ingenium te super astra tuum.

Amoris & gratulationis ergô F.

H. DANSKINVS amœniorum literarum Professor ANDREAP.

AMICISSIMO SVO,

DN. R. BARONIO.

NVlla ars alterius non est opis indiga; amico
Fœdere quæque alii consociata manet.
Sic tamen ut sacris subserviat omnis: & illis
Obstrictam famulâ se fateatur ope.
Hîc Sophiæ imprimis labor eminet: oblita nullo
Si fuco, propria simplicitate micet.
Quippe ubi cœlestis retegenda oracula veri,
Hæc facit, ut niteant lumine quæque suo.
Vincla Sophistarum si dissolvenda, latentes
Detegit insidias hæc, aperitque dolos.
Si solidâ firmanda fides ratione, necanda
Hæresis, hæc operâ præstat utrumque suâ
At bona quæ pravos non detorquentur in usus,
Si furor, aut error suadet, amorve sui?
Sic Sophia in rectos usus adhibenda, Sophistôn
Dum facta ingeniis Lesbia norma, nocet.
Hinc sacra tot tantisque scatent erroribus: inque
Æde Dei hæresewn putida lerna viget.

Vera involvuntur tenebris oracula: Phœbo
Non sua fulgenti lumina pulchra micant.
Vis Sophiæ in facies usum spectare tenendum?
Vis nôsse ut Dominæ serviat illa suæ?
Hæc Lege. Tractari Sophiæ problemata cernes,
Iudicio ingenti, perfacilique viâ,
Divinis aptata, citra fucosque, dolosque,
Candore ingenuo, dexteritate novâ.
Vtere sic: temnes Vbiquistæ *imbellia tela.*
Arminii *moles ingeniosa ruet.*
Quæ vafer obtrusit vasto Bellarminus *orbi*
Romuleo *fastu turgida scita cadent.*
Vtiliore potest quisquam prodesse labore?
Quisquam ornat Spartam nobiliore suam?
Eia age, Baronî: *pergas, quò vota bonorum,*
Quò virtus, quò te mens generosa vocat.
Ad meritas laudes, ad honores, vera tuarum
Præmia virtutum, jam tibi strata via est.

Honoris et amoris ergô F.

IACOBVS GLEGIVS,
humaniorum literarum
Professor TAODVNI.

ELENCHUS EXERCITATIONUM QUÆ IN HOC opere continentur.

De

XI	De attributis Dei communicabilibus.
XII	De triplici Dei subsistentia personali, contra *Antitrinitarios.*
XIII	De Deo incarnato, & unione duarum naturarum in ejus hypostasi.
XIV	De Angelis.
XV	De Prædicationibus Theologicis.

IN his Quæstionibus disponendis non naturæ, sed facilioris cognitionis ordinẽ secutus sum: in iisdem vero proponendis & explicandis sermonis perspicuitatem & brevitatem non vero lautitias & veneres vocum affectavi, ideoque in distinctionibus & accuratis rerum explicationibus assignandis illa barbara, aspera, horrida, sed perspicua, & rebus ipsis quasi cognata nomina quibus utuntur Scholastici Doctores, & Metaphysicæ interpretes Ciceronianis *vocabulis præferẽda censui: Adjeci etiam disputationibus Philosophicis quæstiones quasdam pure Theologicas, sed eas Philosophico more tractavi: idq; ut sciant Ecclesiæ hostes, nostræ fidei dogmata ita humanæ rationis captum superare, ut tamen veræ et rectæ rationi nequaquam adversentur.*

Si scire cupias (candide Lector) quæ nam

proble-

problemata tractentur in his exercitationibꝰ, ego
eorum summam tibi breviter propono.

In prima exercitatione, primo propono ali-
quot divisiones Entis realis, ut ex iis colligam ex-
plicationem istarum vocum, Ens, Essentia, Ex-
istentia, Suppositum, & Persona. Secundo
istas voces explico. Tertio hanc doctrinam perso-
nis Trinitatis applico.

In secunda Disputatione, primo propono &
explico communem sententiam de Origine ani-
mæ, & Propagatione peccati. Secundo, alio-
rum sententias de Origine animæ, & Propa-
gatione peccati confuto.

In tertia, primo confero, Fidem, cum
Scientia, et Opinione. Secundo, varias quæ-
stiones de natura Fidei discutio. Tertio, ostendo
Charitatem non esse formam fidei; Reli-
gionem vero ac Theologiam à Fide, non
differre realiter.

In priore parte Disputationis quartæ, has
quæstiones de natura Spei dissolvo: Utrum
Spes subjectivè existat in intellectu?
Quomodo differat Spes, à Fide, quam ha-
bemus de rebus futuris? Utrum fiducia
sit actus Spei? In posteriore, considero natu-
ram, objectum, subjectum, unitatem numericam

Cha-

Charitatis, *et ordinem in Charitate servandum.*

In quinta, primo explico Facultates animæ, *et earum actus. Secundo, aliquot quæstiones discutio, de natura, et subjecto* Conscientiæ, *de ratione superiori et inferiori, de verbo mentis, de rebellione appetitus sensitivi contra rationẽ, etc.*

In sexta, explicatur natura Liberi arbitrii, *ejusq; concordia cum præscientia et providentia Dei, et efficacia gratiæ divinæ.*

In septima, primo propono divisiones Legum, *deinde varias quæstiones discutio, de* Iure naturali, *quales sunt illa:* An secundum & quartum præceptum decalogi sint de jure naturæ? An præcepta juris naturæ sint dispensabilia? An Polygamia patrum fuerit contra jus naturæ? An licuerit per jus naturæ, filiis primorum ducere sorores suas? Et, an licuerit Iacobo ducere duas sorores? *etc.*

In octava, agitur de privativa natura mali, *de causa* primi mali, *de divisionibus* mali, *de summo* malo, *deinde doctrina de malo culpæ, et pœnæ homini applicatur.*

In nona, hæ quæstiones tractantur: Possitne homo lumine naturæ, scire Deum esse causam efficientẽ mundi? Possitne etiam

scire,

ſcire, Deum produxiſſe mundum in principio temporis? *etc.* Quid ſit creatio? Et, an primi parentes propriè creati fuerint? An res omnes ita a Deo dependeant, ut non poſſint operari abſque Dei concurſu? Quomodo Deus cum homine cooperetur in malis actionibus, & tamen ſit immunis deformitate actionis? Vtrum prima cauſa, cum cooperatur, determinet ſecundā ad ſpeciem actionis? Vtrum Deus, cum operatur cum cauſis ſecundis, prævia motione eas excitet.

In decima, diſſeritur de Immenſitate, immutabilitate, æternitate, *et* ſimplicitate Dei, *contra deteſtabilem Hæreticum Conradum Vorſtium.*

In undecima, afferuntur, et explicantur variæ diſtinctiones Scientiæ, et voluntatis divinæ; *item diſſeritur de* dominio et poteſtate Dei.

In duodecima, proponuntur, et ſolvuntur aliquot quæſtiones de diſtinctione perſonarum, *et reſpondetur ad Antitrinitariorum argumenta ex Metaphyſicâ petita.*

In decimatertia, ſolvuntur quædam quæſtiones de humiliatione et exaltatione Chriſti,

et di-

et diluuntur Philosophicæ ratiunculæ Pontificiorum et Vbiquitariorum.

In decimaquarta, explicantur variæ quæstiones, de substantiâ & diversitate Angelorum, de eorundem numero, ordinibus, loco, motu, cognitione, virtute motivâ, operationibus, etc.

In decimaquinta, agitur præcipuè de illis prædicationibus, quæ occurrunt in Controversia Sacramentali.

EXERCITATIO PRIMA

De Ente & Essentia.

ART. I.

Asseritur prima divisio Entis realis, & ostenditur solum DEUM *esse Ens necessarium.*

ENS reale, primo dividitur, in *finitum*, & *infinitum*; hoc est, in creatorem, & creaturam: quæquidem divisio, multis aliis modis tradi & proponi solet: quidam enim hanc divisionem sic proponunt. Ens, aliud est *à se*, aliud *ab alio*, alii sic

1.

ſic *Entium*, alia ſunt ſeu exiſtunt *per eſſentiam*, alia *per participationem*: alii ſic *Ens*, *aliud eſt neceſſarium*, *aliud contingens*. DEVS glorioſus eſt Ens infinitum, ab alio non habens exiſtentiam: item eſt Ens per eſſentiam, & ſumme neceſſarium: Creaturæ vero ſunt entia finita, ab alio exiſtentiam habentia, ideoque non neceſſaria, ſed contingentia.

2. Duo primi modi proponendi hanc diviſionem, explicatione non egent, duo vero poſtremi, non ita perſpicui ſunt: idcirco longiorem explicationem poſtulant; ego exordiar à poſtrema diviſione, quæ eſt in Ens *neceſſarium*, & Ens *contingens*. Dicitur DEVS glorioſus Ens neceſſarium, quia neceſſe eſt eum ſemper actu exiſtere; neque enim poteſt DEVS privare ſeipſum ſuo eſſe, id eſt, exiſtentiæ actu, neque aliud quidpiam id poteſt, cum ab alio non pendeat. Creaturæ vero ſunt entia contingentia; id eſt, contingenter exiſtunt: pendent enim à conſervativa virtute cauſæ liberè agentis; id eſt, DEI, qui antequam, dedit iis eſſe, potuit illud non dare, & poſtquam dedit poteſt auferre.

Multa

Multa hic objici solent de necessitate substantiarum separatarum, corporum cœlestium, materiæ primæ, naturarum universalium, & propositionum necessariarum: quibus æterna veritas à Philosophis tribuitur: verum quia spinosæ istæ quæstiones, multos sua difficultate deterrent, & avocant à studiis Philosophicis: ego iis omissis, ad alia pergam, quæ magis necessaria, & jucunda sunt. 3.

ART. II.

Proponitur secunda divisio Entis realis, & probatur solum DEUM *esse Ens per essentiam.*

ALtera divisio est in Ens *per essentiam*, & Ens *per participationem*: Ens per essentiam, est DEUS gloriosus, qui vi suæ essentiæ existit: entia vero per participationem, sunt entia creata, quæ non habẽt actualem & realem existentiam, in 1.

mundo, nisi communicatam & participatam, ab alio, à quo producta sunt; hoc est, à DEO. Vt autem intelligatur, quo modo DEVS dicatur vi suæ essentiæ existere, teneantur hæc fundamenta: Primo, Existentia DEI est de ejus essentia; hoc est, non est quid superadditum divinæ essentiæ, neque à nobis concipi debet, tanquam quid ei superadditum, sed est aliquid in ipsa DEI essentia inclusum, non minus, quam animalitas aut rationalitas, in essentia humana clauditur: hoc autem sic ostenditur: omnis perfectio substantialis est de essentia DEI (non enim esset essentia DEI infinitæ perfectionis, si daretur aliqua perfectio, quam ejus essentia non claudit in se) sed existentia est substantialis perfectio ut cuivis manifestum est: ergo est de essentia DEI. Sicut igitur est de essentia hominis esse animal, aut corpus, aut substantiam, ita est de essentia DEI esse aliquid actu existens.

2. Contra vero, neque necesse, neque possibile est, existentiam creaturæ, esse de ejus essentia. Non est necesse, quia essentia creaturæ, non est, infinitæ perfectionis. Non est possibile quia quicquid est de es-

sentia

ſentia rei, illud neceſſario rei competit, ejuſque affirmatio de ea re eſt neceſſaria, & æternæ veritatis. At exiſtentia ita ſe non habet in creaturis: non enim verè dico, neceſſe eſt roſam exiſtere, aut neceſſe eſt tonitru exiſtere: poſſunt enim non existere. At verè dico, neceſſe eſt roſam eſſe florem: aut tonitru eſſe ſonum, etiam roſa & tonitru non exiſtentibus. Vnde patet has eſſe prædicationes eſſentiales: non vero illas. Hæc ratio non ſolum probat exiſtentiam non eſſe de eſſentia creaturæ: ſed etiam exiſtentiam, non neceſſario eſſentiam creaturæ conſequi, aut ab ea dimanare. Quicquid enim eſt eſſentiale promanando illud neceſſario de re cui eſt eſſentiale affirmatur: at exiſtentia actualis (ut dictũ eſt) contingenter creaturis competit. Interim admittimus exiſtentiæ capacitatem ſeu potentiam, non contingenter, ſed neceſſario, & eſſentialiter, competere omni reali enti, ſive creato, ſive increato: ſed non idem de actuali exiſtentia dicendum eſt.

3. Secundum fundamentum ſit hoc: Si quis quærat undenam ſit, quod DEVS exiſtat, & non poſſit, non exiſtere: nulla

potest afferri ratio, præter hanc unam, videlicet quia ejus essentia, est infinitæ perfectionis; id est, omnem perfectionem in se claudit atque adeo etiam existentiam. Vnde patet DEVM rectè dici vi suæ essentiæ existere. At si de creaturis moveatur quæstio, undenam videlicet sit, quod illæ, jam actu existant: non respondendum est illud ideo fieri, quia talis est earum essentia, aut quia ea est essentiæ ipsarum conditio: earum enim essentia est indifferens ad existere & non exïstere; id est, potest existere vel non existere pro DEI arbitrio. Sed respondendum est, veram illius rei rationem esse, quia earum essentia, quæ prius erat possibilis & apta ad existendum solummodo, jam ipso existentiæ actu à DEO & causis secundis donata est. Non ergo possunt creaturæ dici existere vi suæ essentiæ, sed vi causarum, à quibus productæ sunt, præcipuè autem primæ causæ. Vnde sequitur ea non esse, entia, per essentiam suam, sed per participationem & receptionem existentiæ, à prima causa. Præterea hujus rei ratio, reddi potest, ex hoc fundamento, admodum perspicuo: ea est essentiæ divinæ

con-

conditio, ut non possit non existere, neque existentiam suam ab alio participare: ea vero est essentiæ creatæ conditio, ut possit pro arbitrio primæ causæ, existentiam habere aut non habere, & ut non possit existere, nisi participando existentiæ actum, à prima causa. Vnde patet, primam causam, vi suæ essentiæ, existere: causas vero secundas, seu entia creata, vi suæ essentiæ, non existere, sed per actionem primæ causæ, à qua actualem existentiam accipiunt.

4. Tertium fundamentum. Essentia creaturæ rectè & verè appellatur potentia, existentia vero creaturæ benè dici potest actus superadditus essentiæ: hoc autē sic declaratur: sicut materia Physica appellatur potentia, & forma Physica actus, quia materia in se, & ex se, nullam habet formam, sed formæ capax est, seu potest recipere formam: sic essentia creaturæ potest dici potentia, quia neque in se claudit existentiam, neque eam à se habet, sed ejus capax est seu potest eam recipere, & participare à prima causa: at contra DEI essentia, longè aliter se habet, in se enim claudit existendi actum: ideoque non se

habet ad existentiam, ut potentia ad actũ, nulla enim potentia in se claudit actum, sed ad actum tanquam ad quid externum refertur. Atque hæc de divisione Entis in finitum & infinitum.

ART. III.

Affertur tertia divisio Entis realis, & explicatur quomodo DEUS *sit actus purus.*

1\. TErtio dividitur ens reale, in illud quod *merè est* actuale, illud quod *merè est* potentiale, & illud quod est *partim actuale, partim potentiale*, seu ex potentia & actu mixtum. Ens merè potentiale, est illud quod actu non existit, sed existere potest: tale ens est rosa hyeme. Notandum hic est Philosophos passim dicere, ea entia quæ actu non existunt, sed realiter existere possunt, esse in potentia objectiva: objectum enim potentiæ productivæ quæ causis inest, est id quod à causis est producibile,

ducibile, seu id quod à causis existentiam nondum accepit, sed accipere potest. Ens igitur aliquod possibile, quamdiu non actu existit, est objectum potentiæ productivæ causarum, ideoque dicitur esse in potentia objectiva, quia videlicet habet eam potentiam, quæ competit rebus quamdiu sunt objecta potentiæ alicujus causativæ. Vbi vero illud ens actu productum est, & existentiam accepit à causis, non amplius est objectum potentiæ productivæ causarum, & ob id dicitur non esse in potentia objectiva.

2. Ens merè actuale, seu actus purus, est DEVS gloriosus, cui hæc summa & perfecta actualitas tribuitur: primò, ad indicandam ejus simplicitatem, ei enim repugnat omnis compositio, ex potentia & actu; id est, ex principio aliquo potentiali, vel imperfecto, & principio actuali; hoc est, actuante & perficiente illud alterum principium, ut postea declarabimus in doctrina de DEO. Secundò, ad removendam, & excludendam omnem potentiam, quæ imperfectionem aliquam arguit. Tria autem sunt potentiarum genera, quæ ob imperfectionem suam DEO

tribui nequeunt: nimirum potentia objectiva quæ nihil est aliud, quam rei producibilitas, à causis suis: secundò, potentia passiva, quæ rebus competit, quatenus possunt ab agente aliquo pati & transmutari: tertio potentia ad non esse. Prima potentia est, rerum non existentium, ideoque DEO qui necessario existit, nec unquam potuit non existere, attribui nequit: duæ posteriores sunt rerum existentium quidem, sed mutabilium & passibilium: DEUS autem est immutabilis, & impassibilis. At potentiæ activæ longè alia est ratio, nam potentia activa ut bene observarunt Metaphysici, potiùs virtutis, vel facultatis nomen meretur, quam potentiæ, nam unumquodque agit in quantum est in actu, unde ipsa vis agendi, actualitas quædam est. Sed inquiet aliquis: omnis potentia est suo actu imperfectior: quicquid autem est imperfectum, vel absolutè, vel comparativè à DEO removendum est. Respondetur, potentiam etiam activam in creaturis, sæpenumero esse perfectiorem suo actu, idque quia creaturæ perfectio in operatione, & exercitio potentiæ est posita,

estque perfectior cum agit, quam cum non agit: at DEVS non ita se habet, ejus enim summa & infinita perfectio, ac beatitudo, in eo est posita, quod sit DEVS, ideoq; non melius aut perfectius se habet, cum agit, quam cum non agit.

3. Ens constans ex potentia & actu, est *Ens finitum actu existens in mundo*: dicitur autem ejusmodi ens, constare ex actu & potentia, seu esse partim actuale, partim potentiale, ob duas rationes: Primò, quia in entibus finitis, variæ reperinntur compositiones, nimirum ex genere & differentia, ex materia & forma, ex partibus integrantibus, ex essentia & existentia, ex essentia existente & subsistentia, illi superaddita, ex subjecto & accidente. In omnibus autem his compositionibus, (ea sola excepta quæ est ex partibus integrantibus) est unum principium potentiale & receptivum, quod ob id appellatur potentia, alterum actuale & perfectivum, quod ob id dicitur actus: prioris generis principium, in omui compositione substernitur & posterioris generis principium ei superadditur. Hinc patet entia finita rectè dici composita ex potentia & actu.

1

actu. Secunda ratio est hæc: Entia finita, quamvis actu existant, & sic aliquem actum & perfectionem habeant, non tamen sunt mere actualia & perfecta, sed habent tria illa potentiarum genera imperfectionem arguentium. Primo enim priusquam existant, habent objectivam illam potentiam ad existendum. Secundo, cum existunt, habent potentiam passivam, & receptivam novorum accidentium. Tertio, habent potentiam ad non esse, possunt enim à prima causa aboleri, & in nihilum redigi.

ART. IIII.

Affertur quarta divisio Entis realis, quæ est petita à modis existendi.

1\. QVarta divisio Entis realis, peti potest à *modis existendi*; hoc est, modis actuali existentiæ superadditis: in omni enim Ente, actu existente, hæc tria considerari possunt: Primo, quod habeat talem essentiam & naturam, per quam constituitur

tuitur in *certo genere* Entis, & ab omnibus aliis entibus distinguitur. Secundo, quod *actu existat in mundo*, & sic habeat existendi actum, suæ essentiæ superadditum. Tertio, quod habeat talem existendi modum, suæ naturæ convenientem: substantiæ enim singulares, & completæ, ita sunt & existunt, ut non in alio sint, sed per se existant, contra vero accidentia singularia, ut hæc albedo, hæc negredo, ita sunt & existunt, ut non per se, sed in alio existant: unde patet duos esse generales modos existendi, ipsi existentiæ superadditos; prior est *perseitas existendi*, seu modus existendi per se, & non in alio: posterior est, *modus existendi* in alio, & non per se.

2. His positis, quarta divisio Entis realis, sic concipi potest: omne Ens reale, vel ita existit, ut nullo modo alteri inesse aut communicari possit, vel ita existit, ut actu in alio sit, aut saltem in alio esse possit: exempli gratia, hic homo, hic equus, hic lapis, nullo modo alteri insunt, per modum partis, aut formæ essentialis, aut accidentalis, vel quasi formæ: contra vero horum membra iis insunt, per modum partium, & accidentia ipsorum iis insunt, per

per modum formarum accidentalium: dixi, aut saltem in alio esse possit, propter animas humanas à corpore separatas, quæ quamvis actu non sunt in alio, in alio tamen esse possunt, ad modum partium. Vt autem hæc melius intelligantur, enumeranda sunt earum rerum genera, quæ aliquo modo dici possunt esse in alio, per modum partis, aut formæ.

Primo accidentia existunt in subjecto suo: secundo, partes tum essentiales, tum integrales, in toto suo: tertio, ipsa natura rei totalis, & singularis, est in eo cujus est natura, per modum formæ, natura enim rei, seu essentia, se habet ad modum formæ: id vero cujus est essentia, se habet ad modum materiæ, ideoque non solum universalis natura, inest in singularibus, sed etiam singularis natura, inest in eo supposito cujus est natura: sic singularis natura Petri, est in ipso Petro: hoc est in Petro includitur: Petrus enim non est humanitas Petri, sed est quid constans, ex sua humanitate singulari, & subsistentia ei superaddita, ideoque singularis ejus humanitas, ei inesse dicitur.

Quæcunque ad has tres classes referri pos-

possunt, ea non *subsistere*, seu per se ex-
ere, sed *alteri inexistere*, (si ita loqui li-
at) dicenda sunt; ea vero quæ ad nul-
n istarum classium referuntur, subsiste-
seu per se existere dicuntur: subsisten-
enim nihil est aliud, quam modus qui-
m existēdi, quo Ens aliquod ita existit,
nullo modo alteri rei insit, sed aliis re-
s ei inexistentibus substernatur, & sup-
natur, unde ejusmodi Ens Latinè sup-
situm, Græcè hypostasis vocatur.

Notandum hic est, hæc vocabula *hy-
tasis*, & *subsistētia*, esse valde ambigua, & 5.
s significata habere, quorum tria prima
nus propria sunt, & apud Philosophos
n usitata: tria vero postrema, magis
ilosophica sunt. Primo, accipitur hypo-
sis seu subsistentia, pro ipsa re subsi-
nte; hoc est, pro supposito, aut persona.
cundo, pro vero esse, non pro inani
s specie, item pro esse fixo et perma-
nte. Tertio, pro eo quod quovis modo
best: quo pacto in ædificio fundamen-
m, in columna basis, in vino fæx, in
na sedimentum, hypostasis et subsi-
ntia dicitur.

Apud Philosophos autem subsistere, 6.
primo,

primo, sumitur pro esse per se; hoc est, non in subjecto inhœsionis, quo pacto omnis et sola substantia, sive ea sit universalis, sive particularis, sive item sit completa et totalis, sive incompleta et partialis, verè dicitur Ens subsistens, seu Ens per se non in alio existens; contra vero accidentia, hoc modo non subsistunt, sed in alio existunt. Secundo, illud subsistere dicitur, quod non existit in alio, ita ut ab eo pendeat quoad existendi actum; id est, ita ut propter imperfectum suum existendi modum extra illud, et per se existere nequeat. Hoc significatu non solum negamus accidentia, sed etiam substantias universales subsistere, idque quia à primis pendent quoad existentiā actualem, nam in iis et earum beneficio existunt. Secundo negamus materiam, omnesque formas substantiales, è materiæ potentia educibiles, hoc modo subsistere: ita enim pendent à supposito in quo insunt, ut per se et extra omne suppositum existere nequeant. Dixi, formas è materiæ potentia educibiles, ad excludendam animam humanam, cujus alia est ratio, ut statim patebit. Dixi, extra omne suppo-

suppo-

suppositum existere, ex ut extra Soc potest enim ti constitutio tari, non tam ne supposito substantias si bus significat tias substantia subsistere, sin tri, ita in ipso extra omne su singularis item ita in CHRI effabili ab ejus deat in suo esse. res homines, pe existant, singula næ, non per se suppositis, hoc Dicet aliquis: sin ris natura human tur, illud esse fals homo, non est s est quid constans, manâ, & subsisten

ositum, quia materia poteſt quidem
re, extra hoc vel illud ſuppoſitum,
tra Socratem, aut extra Platonem,
t enim his mortuis alteriùs ſupposi-
ſtitutionem ingredi, et ab eo ſuſten-
non tamen poteſt exiſtere extra om-
ppoſitum. Tertio, negamus ipſas
ntias ſingulares, abſtractis nomini-
gnificatas; hoc eſt, ſingulares eſſen-
ubſtantiarum creatarum hoc modo
tere, ſingularis enim humanitas Pe-
in ipſo Petro exiſtit, ut per ſe et
omne ſuppoſitum exiſtere nequeat,
laris item humanitas CHRISTI,
CHRISTO exiſtit, ut modo in-
li ab ejus glorioſiſſima perſona pen-
n ſuo eſſe. Quamvis igitur ſingula-
mines, per ſe & nullo modo in alio
nt, ſingulares tamen naturæ huma-
non per ſe, ſed in ſingularibus ſuis
ſitis, hoc eſt, hominibus exiſtunt.
aliquis: ſingularis homo, & ſingula-
ura humana, idem ſunt. Reſponde-
lud eſſe falsiſſimum, ſingularis enim
, non eſt ſingularis humanitas, ſed
id conſtans, ex ſingulari naturâ hu-
,& ſubſiſtentiâ ei ſuperadditâ, ut in

progressu patebit. Vnde secunda persona Trinitatis, à Theologis dicitur assumpsisse singularem naturam humanam, non vero singularem hominem.

7. At contra, hac significatione, subsistentiam tribuimus; primo, omnibus singularibus substantiis completis & prædicamentalibus, hoc est, concreto nomine significatis, quales sunt, hic homo, hic equus: item personis adorandæ Trinitatis, idque quia hæc omnia in nulla re existunt tanquam partes, aut formæ essentiales, aut accidentales. Secundo, hoc sensu etiam asserimus essentiam Divinam seu Deitatem, quamvis in tribus personis adorandæ Trinitatis existat, revera subsistere, idē etiā dicimus de anima humana, quamvis ea sit in corpore, ut forma in materiâ, et in cōposito, ut pars in toto: idque quia neque essentia DEI à personis divinis, in suo esse pendet, hoc enim imperfectionem arguit, neque anima rationalis à materia et composito: potest enim existere sine illis et revera existit, cum à corpore separatur.

8. Tertio, id subsistere dicitur, quod neque actu neq; potestate existit in alio, hoc

h.e. quod nõ poteſt includi in aliquo ſuppoſito: hoc ſignificatu iis omnib' negatur ſubſiſtentia, quæ in aliquo ſuppoſito exiſtunt, ſive ab eo pendeant quoad exiſtendi actum, ſive non; quo pacto animam humanam, & glorioſiſſimam DEI eſſentiam, ſubſiſtere negamus: illa enim eſt in homine ut pars in toto; hæc vero, ineffabili modo, in tribus perſonis Trinitatis exiſtit: ideoque hoc ſenſu ſola & omnia ſuppoſita, ſubſiſtere & ſubſiſtentiam habere dicimus: ſuppoſitum enim omne ita exiſtit, ut nullo modo poſſit in alio ſuppoſito exiſtere, tanquam accidens in ſubjecto, pars in toto, aut natura in eo quod naturã habet. Hinc eſt quod dicant Philoſophi, ſuppoſitum eſſe quid *incommunicabile pluribus*, et omnino ineptum ad exiſtendum in alio. Ex his patet, in quarta hac diviſione Entis, ſubſiſtentiam ultimo hoc modo accipiendam eſſe: nam in ea per Ens ſubſiſtens, intelligo illud, quod nullo modo alteri ineſt, tãquam accidens in ſubjecto, pars in toto, aut natura, ſive univerſalis, ſive ſingularis, in ſuo ſuppoſito. Per Ens vero alteri inexiſtens, intelligo id, quod aliquo modo eſt alteri communicabile, h. e. aptum alteri ineſſe.

ART. V.

Explicatio istarum vocum Ens, Essentia, Existentia, Subsistentia, Suppositum, & Persona.

1\. ESSENTIA variis modis à Philosophis describi solet. 1. sic, *Essentia rei est id quod definitione explicatur.* 2. sic, *Essentia est id, per quod, res constituitur, in certo genere Entis, & ab omnibus aliis distinguitur.* 3. sic, *Essentia est primum ac radicale, & intimum principium omnium rei actionum, & proprietatum:* e. g. multarum operationum humanarum principia sunt habitus in animis hominum existentes: habituum principia sunt potentiæ naturales ab essentia fluentes: potētiarum principium est natura seu essentia humana: ipsa vero essentia humana, ex anima & corpore constans, nullum habet principium, sui productivum, & effecti-

effectivum, in homine existens: h. e. nihil in ipso homine inveniri potest, à quo profluat, aut dimanet ejus essentia. Dixi eam, nullum habere principium effectivum, in homine existens, quia certum est, eam habere principia constitutiva, tum Physica, tum Metaphysica. Cùm igitur rerum potentiæ naturales, potentiarumque operationes, ab essentia, originem suam trahant essentia vero, nullam habeat causam efficientem, se priorem, in ea re, cujus est essentia, meritò ea dicitur primum, ac radicale, et intimum principium omnium rei proprietatum, et actionum.

2. Denique essentia, sic non incommodè, describe potest. *Essentia est id, quod summè necessariò, & omnium primò, rei convenit.* Dico summè necessariò, ad excludenda accidentia communia, quæ contingenter adsunt illi rei cujus accidentia sunt. Dico omnium primò, ad excludenda propria accidentia, quæ licet necessariò conveniant suo subjecto, non tamen primo ei insunt, sed priùs inest essentia, à qua dimanant. Hæc igitur est generalis regula, *Quicquid summè necessariò, omnium primò, & intimè rei inest, illud est rei essentia: quicquid vero aut*

rò aut contingenter inest, aut propter aliud à quo profluit, quicquid item est adventitium, & non intimum, illud est aliquid essentiæ superadditum, non verò ipsa essentia.

3. *Existentia* præcipuè ab *essentia* differt munere, et officio: essentiæ enim munus est, rem in certo genere entis, constituere, eamque ab aliis omnibus distinguere. Sic homo per essentiam suam, quatenus nimirum est animal rationale, ab omnibus aliis entib⁹ distinguitur. At existentiæ munus est efficere, ut res talē essentiam habens, sit extra causas suas (ut loquuntur Metaphysici) aut potius, ut sit extra causarum virtutem, et potentiam productivam: res enim cum non existit, dicitur esse in potentia causarum suarum: quia est producibilis à causis suis, & per earum potentiam effectivam, existere potest: at ubi actu producta est, et existendi actum accepit, non ampliùs, est in causarum potentia effectiva, sed educta est ex statu potentialitatis, in statum actualitatis, et durante eo statu, nō est per causarum potentiam producibilis; oportet enim, eam perire, et existendi actum, quem jam habet, amittere priusquam, à causis suis, denuo produci, et existentiam accipere queat.

4. Differt hoc officium existentiæ, ab officio essentiæ, quod essentiæ munus, in omnibus rebus, sit stabile, et perpetuum: contra vero, existentiæ munus, in quibusdam, sit variis mutationibus obnoxium, quia ipsa nunc adest, nunc abest: e. g. existentia rosæ, aut tonitrus, quibusdam temporibus exercet suum munus, aliis vero temporibus non exercet: ut hyeme, cum rosa, et tonitrus, sunt in causarum suarum potentia, ut loquuntur. Contra vero, harum, et similium rerum essentia, suum munus, perpetuo exercet: sive enim rosa existat, sive non, rosa est flos, naturâ, et essentialiter, ab omnibus aliis floribus, distinctus: et Physici habent, scientiam de rosa, etiam cum non existit: quia norunt rosam esse florem, ab aliis floribus distinctum, non solum naturâ seu essentiâ, sed etiam proprietatibus, virtute, et efficacia: non enim putandum est, rosam cum non existit, amittere essentiale suum discrimē, ab aliis floribus, aut cum iis, quoad essentiam confundi. Ex his colligi potest, hæc definitio existentiæ: *Existentia, est modus essentiæ superadditus, efficiens, ut res eam essentiam habens, sit extra suas causas in mundo.*

5. Explicatis his vocibus, *Essentia, & Existentia*, facile est, scire quid sit *Ens*: differt enim Ens, ab essentiâ, & existentiâ, ut concretum, à duobus abstractis: item ut id, quod habet ab iis, quæ ab eo habentur: nihil enim aliud est Ens, quam id, quod habet essentiam, aut existentiam. Notandum hic est Ens, duobus modis accipi, *participialiter*, & *nominaliter*, ut loquunter. Ens, ut est participium, verbi *sum*, significat id, quod est actu existens: Ens vero, quatenus est nomen verbale, significat id, quod habet essentiam, existentiæ capacem, sive actu existat, sive non: & ut loquitur *Suarez*, significat ipsum esse, non ut exercitum actu, sed in potentia, vel aptitudine. Sic vivens, ut est participium, significat actualem usum vitæ: ut vero est nomen, significat id solum, quod habet eam essentiam, quæ potest esse, vitalis operationis principium.

6. Subsistentia propriè, & in tertio significatu accepta, in hoc convenit, cum existentia, quod neque hæc, neque illa, sit ipsum Ens, aut essentia Entis, sed modus Entis: differt tamē ab eâ, primo, quod existentia latius pateat, quam subsistētia: illa enim

enim competit omnibus, tum ſubſtantiis, tum accidentib⁹: hæc vero convenit, ſolis ſubſtantiis ſingularibus completis, quatenus concretis nominibus ſignificantur: ut huic homini, huic equo, huic leoni: nam ut ſuperiori articulo monui, hæc humanitas ſingularis, aut hæc equinitas ſingularis, non ſubſiſtere, ſed alteri inexiſtere dicitur: nimirum quia illa ineſt huic homini, hæc vero huic equo. Secundo, differunt exiſtentia, & ſubſiſtentia, ratione muneris, ſeu officii ſui, munus enim exiſtentiæ, eſt efficere, ut res aliqua actu ſit in mundo, extra cauſarum virtutem, aut potentiam: munus vero ſubſiſtentiæ eſt, efficere, ut res, nullo modo poſſit eſſe in alio, vel ut pars in toto, vel tanquam accidens in ſubjecto, vel tanquam natura, ſeu eſſentia, in eo, quod habet eſſentiam. Tertio, differunt, ut determinans & determinatum: ſicut enim eſſentia, eſt ex ſe, indifferens ad exiſtere, & non exiſtere, ita exiſtentia, eſt ex ſe indifferens ad eſſe in alio, & eſſe per ſe, ſeu ſubſiſtere h. e. exiſtentia eſt in differens ad modum exiſtendi innitendo alteri, ut ſuſtentanti, & ad modũ exiſtendi per ſe, ſine depen-

dentia, ab alio recipiente et sustentante. Subsistentia igitur sic describi potest: *Subsistentia, est modus existentiæ superadditus, à quo res habet, quod non in alio, sed per se existere possit.* Vnde à quibusdam dicitur omnimoda perseitas existendi.

7. Ex his, quæ jam dicta sunt, colligere possumus, in qualibet singulari substantia, concreto nomine significata, tres hos actus cerni posse: primo, actum essentiæ singularis, per quem substantia ea est tale individuum, ab omnibus aliis distinctum: secundo, actum existentiæ, per quem substantia talem singularē essentiam habens, est extra causas suas in mundo: tertio, actum subsistentiæ, per quem ea ita est extra causas suas, ut non inexistat, aut innitatur alteri, sed aliis ei inexistētibus substet, & supponatur: unde ut supra dictum est suppositum appellatur.

8. Suppositum facile explicatur, jam cognita natura subsistētiæ, nihil enim aliud, est suppositum, quam *id quod subsistentiam habet, suæ essentiæ, & existentiæ superadditam*: seu id, quod in existendi actu nulli alteri innititur, sed aliis rebus ei innitentib⁹ substernitur, & supponitur. Potest etiam sic expli-

explicari: ſuppoſitum eſt id, *quod nullo modo eſt communicabile pluribus, nullo item modo, alteri ineſſe poteſt, ad modum partis, aut formæ.* Singularis igitur humanitas Petri, non eſt ſuppoſitum, quia verè dicitur eſſe in Petro: item natura humana CHRISTI, non eſt ſuppoſitum, ob eandem rationem: at ipſe Petrus, eſt ſuppoſitum, quia non ineſt alteri, tanquam pars in toto, accidens in ſubjecto, aut natura in eo, quod naturam habet. Similiter CHRISTVS, & quælibet alia perſona Trinitatis, eſt ſuppoſitũ ob eandem rationem. Accidentia non ſunt ſuppoſita, ſive ſint univerſalia, ſive ſingularia, quia ſubjectis ſuis inſunt, & innituntur. Subſtantiæ etiam univerſaſes, nõ ſunt ſuppoſita, quia ſingularib⁹ communicantur, & inſunt. Denique DEVS glorioſus, quatenus eſt communis, ineffabili modo, tribus perſonis Trinitatis, non eſt ſuppoſitum: idq; quia, eſt de ratione ſuppoſiti, quod non poſſit communicari, aut ineſſe alteri ſuppoſito: at DEVS, aut Deitas, communicatur, & ineſt tribus perſonis Trinitatis.

9. Perſona, in hoc differt, à ſuppoſito, quod omnis perſona, ſit ſuppoſitum, ſed non

non omne suppositum, sit persona: persona enim nihil est aliud, quam suppositum ratione præditum: unde à *Boetio* sic describitur: *Est rationalis naturæ, individua substantia.* Quare suppositum, rectè dividitur, in rationale, & irrationale. Suppositum rationale, appellatur persona: suppositum irrationale, ut, hic equus, hic lapis, non habet peculiare nomen sibi impositum. Persona dividitur, in creatam, & increatã. Personæ increatæ, sunt tres: *Pater, Filius*, et *Spiritus sanctus*. Persona creata, vel est Angelica, ut Gabriel, Michael: vel humana, ut Petrus, Iohannes.

ART. VI.

An in creaturis, suppositum, & singularis ejus natura, re differant.

1. NOn statui, hîc eventilare celebrem illam controversiam, de discrimine, & diversitate essentiæ, ab existentia: utrum videlicet sit realis, an vero, solius rationis: ea enim quæstio, nullam habet utilitatem in Theologia, & spinosior est, & dif-

& difficilior, quam ut ab iis, capi poſſit, qui in Metaphyſica rudes, ac tyrones ſunt. De diſcrimine tamen ſubſiſtentiæ, et naturæ, ſeu eſſentiæ, pauca dicam: iſtius enim quæſtionis determinatio, inſignem uſum habet, in Theologia.

2. Duobus modis, proponi ſolet hæc quæſtio: primo, ſic; Vtrum in ſuppoſitis creatis, ſubſiſtentia ſit aliquid poſitivum, & realiter diſtinctum, ab eſſentia ſingulari, cui ſuperaddita eſt; an vero non ſit. Secundo, ſic; Vtrum ſuppoſitum, & ſingularis ejus natura, re differant: e. g. utrum Petrus, et ſingularis ejus natura humana, revera idem ſint; an vero Petrus, qua Petrus, includat aliquid reale, et realiter diverſum, à ſingulari ejus natura. Sive hoc, ſive illo modo, proponatur quæſtio, eadē controverſia eſt; ideoque breviter reſpondeo, Petrum, et ſingularem ejus naturam, realiter differre, tanquam includens et incluſum, ſeu tanquam compoſitū, et principium ejus conſtitutivum: ſuppoſitum enim omne creatum, ut Petrus, includit naturam ſingularem, et aliquid ei ſuperrdditum, ſubſiſtentiam nimirum: vel (ut planius dicam) omne ſuppoſitum creatum

tum est realiter compositum, ex essentia singulari, et subsistentia, ei superaddita, quam nonnulli suppositalitatem, alii personalitatem vocant. Si igitur comparemus, suppositum, ad naturam singularem, distinguuntur ut totum & pars; at si comparationem instituamus, inter naturam ipsam singularem, & subsistentiam, ut inter singularem naturam humanam Petri, & Petri subsistentiam, seu personalitatem, tum inter se cōtra distinguuntur tanquam duo extrema, componentia suppositum illud creatum, Petrum videlicet. Vt autē, hæc sententia stabiliatur, primo, probandum est, subsistentiam, seu suppositalitatē, non esse meram negationem, ut opinatur *Scotus*, sed esse positivum quid, simul cum natura singulari, constituens Petrum, quatenus est suppositum. Secundo, positivum illud, non ratione sola, sed realiter differre, à naturâ singulari, cum quâ constituit Petrum: inde autem, manifestè inferam, Petrum realiter differre, à singulari suâ naturâ humanâ, ejusq; naturam humanam, verè, & propriè dici in eo esse. Si enim Petrus, quatenus est Petrus, seu quatenus est particularis quædam persona humana,

hæc

hæc duo, i. humanitatem ſingularem, & perſonalitatem ſuam, tanquam duo principia cōſtitutiva, re diſtincta, includat; neceſſe eſt ejus humanitatem ſingularem, re ab ipſo differre, & tam vere eſſe in eo, quam aut materia, aut forma ipſius in eo eſſe dicitur.

3. *Scotus*, in 3. Sent. diſt. 1. quæſt. 1. dicit omne ſuppoſitum, præter naturam ſingularem, includere etiam ſubſiſtentiam: ſed aſſerit ſubſiſtentiam, eſſe meram negationem aptitudinis, ſeu potentiæ, eſſendi in alio ſuppoſito: naturæ enim ſingulares, habent potentiam, exiſtendi in ſuppoſito: at ipſum ſuppoſitum, ut Petrus, in nullo alio ſuppoſito eſſe poteſt, ideoque ex ejus ſententia, ſuppoſitum, qua tale eſt, conſtituitur per negationem hujus potentiæ exiſtendi in ſuppoſito. Hæc ſententia meritò rejicitur, à *Franciſco Suarez*, diſp. 34. ſect. 2. Primo, quia ſubſiſtentia, quam ſuppoſitum addit, naturæ ſingulari, eſt perfectio quædam ſubſtantialis: ſed mera negatio, non poteſt eſſe perfectio ſubſtantialis; ergo mera negatio non eſt ſubſiſtentia. Secundo, ſi ſubſiſtentia, aut perſonalitas, ſit mera negatio, tres perſonæ Tri-

næ Trinitatis, in suo esse personali constituentur, & à se invicem distinguentur per solam negationem: distinguuntur enim per suas subsistentias, aut personalitates: sed hoc est absurdum, & mysterium Trinitatis planè destruit: Ergo subsistentia non est mera negatio, sed positivum aliquid essentiæ singulari superadditum, ad constituendum suppositum.

4. Iam probandum est contra *Durandum*, in 1. sent. dist. 34. subsistentiam esse quid realiter diversum ab essentia, seu natura singulari creatarum substantiarum (nam de DEO longè aliter sentiendum est) illud autem perspicuè ostenditur hac ratione: λόγος assumpsit naturam humanam singularem, non autem assumpsit suppositum humanum, seu personam humanam, sic enim non esset una simplex persona, sed gemina: Ergo suppositum humanum, & singularis ejus natura sunt re diversa; ideoque revera aliquid includitur in supposito humano, præter ejus naturam singularem: hoc autem non potest esse aliud, quam subsistentia, seu personalitas.

Hæc

Hæc ratio etiam ſic proponi ſolet: quæ poſſunt ſeparari realiter, ea non ſunt realiter idem; at ſubſiſtentia ſeperari poteſt à ſingulari natura: Ergo non ſunt realiter idem quid: probatur aſſumptio: λόγος aſſumpſit ſingularem naturam humanam; at non aſſumpſit perſonalitatem, aut ſubſiſtentiam humanam, ut fatentur omnes Theologi; Ergo ſeparari poſſunt. Hæc ratio non ſolum probat ſubſiſtẽtiam, re differre à natura ſpecifica, quæ communis eſt omnibus individuis, ſed etiam à natura individuali, ſeu ſingulari; ideoque apertè falſam eſſe eorum ſententiam, qui dicunt ſubſiſtentiam, aut perſonalitatem Petri eſſe ejus differentiam individualem: CHRISTVS enim non aſſumpſit naturam humanam in communi, ſed humanitatem ſingularem; at non aſſumpſit ſingularem perſonam: revera igitur, ſingularis perſona differt à ſingulari natura, & aliquid includit, quod non includitur in natura ſingulari, ſubſiſtentiam nimirum, & perſonalitatem.

5.

Duabus his rationibus perſpicue probatur, ſuppoſitum omne, præter ſingularem ſuam naturam, includere poſitivum

6.

aliquid, realiter ab ea natura distinctum, nimirum subsistentiam, & ob id suppositum omne creatum, esse realiter compositum, ex singulari sua natura, & subsistētia, quam alii suppositalitatem vocant. Dicet aliquis: si subsistentia sit aliquid reale, re distinctum ab essenria, vel est materia, vel forma, vel ipsum compositū, vel aliquod ejus accidens. Resp. illud, quod in constitutione suppositi superadditur naturæ singulari, nō esse Ens aliquod propriè, sed modū Entis: ideoq; neq; esse materiam, neque formam, neq; compositum, neque ejus accidens.

ART. VII.

Quæ sit causa cur compositionem ex essentia, & existentia, item ex essentia, & subsistentia, creatis substantiis, non autem DEO *tribuant Philiosophi.*

1. SVbstantiæ creatæ singulares tribus modis possunt considerari, ut supra dictum est. Primò, quatenus habent talem essentiam. Secundò, quatenus sunt

ſunt entia actu exiſtentia in mundo. Tertiò, quatenus habent talem exiſtendi modum, ſeu quatenus ſunt ſuppoſita. Si primo modo conſiderentur, habent compoſitionem ex ſuæ eſſentiæ partibus Phyſicis, & ejuſdem gradib⁹ Metaphyſicis: e. g. ſi Socrates conſideretur quatenus eſt homo, Phyſicè conſtituitur ex materia & forma ſua: item Metaphyſicè, aut Logicè ex genere & differentia; h. e. ex animali & rationali. Si ſingulares ſubſtantiæ ſecundo modo conſiderentur, duo includunt, videlicet *eſſentiam* & *exiſtentiam*; hæ autem, ſaltem ſecundum noſtrū concipiendi modum, ſe habent ut potentia & actus, ut ſupra explicavi: ideoq; cum ex potentia & actu, ſemper fiat compoſitum aliquod unū per ſe, meritò dicimus ſingulares ſubſtantias ſic consideratas, eſſe compoſitas ex eſſentia & exiſtentia; h. e. ex natura & exiſtēdi actu. Sic Petrus quatenus eſt homo actu exiſtens in mundo, hæc duo includit, naturam humanam, & exiſtendi actum, includit (inquam) tanquam duo principia ex quibus conſtituitur.

2. Si ſingulares ſubſtantiæ creatæ tertio modo conſiderentur, i. ſi conſiderentur,

quatenus ſunt ſuppoſita, non ſolum habentia eſſentiam actu exiſtentem in mundo, ſed etiam talem modum exiſtendi, nimirum per ſe & non in alio, ſi (inquam) ſic conſiderentur, duo includunt, videlicet eſſentiam actu exiſtentē, & ſubsiſtentiam ſeu modum per ſe exiſtendi, illi eſſentiæ exiſtenti ſuperadditum: eſſentia autem ſeu natura ſingularis ſubſtantiæ creatæ, eſt potentia reſpectu ſubsiſtētiæ, & ſubsiſtentia eſt ejus actus ei ſuperadditus, eamque perficiens; ideoque ex eſſentia ſeu natura actu exiſtente, & ſubsiſtentiâ ei ſuperaddita, meritò dicimus fieri aliquod unum per ſe; videlicet ipſum ſuppoſitum. Sic Petrus quatenus eſt talis perſona, includit ſingularem eſſentiam, per quam eſt ſingulare Ens, et ſingularē ſubsiſtentiam per quam eſt perſona ſingularis.

3. Quæret aliquis; quæ ſit cauſa, cur iſtæ tres cōpoſitiones, DEO non attribuantur; cum eſſentia, exiſtentia, et ſubsiſtentia, ſeu perſonalitas, in omnibus perſonis Trinitatis inveniantur, nō minus quam in perſonis humanis et Angelicis: quælibet enim perſona Trinitatis ſuam habet eſſentiam, et exiſtentiam, ſibi cum reliquis perſonis Tri-

Trinitatis communem, habet etiam ſuam propriam ſubsiſtentiam, aut perſonalitatem per quam à reliquis perſonis differt. Reſpondetur earum cōpositionū nullam poſſe DEO attribui, ſalva ejus ſimplicitate, ſalva item infinita perfectione, & dignitate gloriosiſſimæ illius naturæ. Hoc autem manifeſtum evadet ſi iſtas compositiones ſingillatim, & ſeorsim consideremus & perpendamus.

4. Primo igitur, compositio eſſentialis, tum Physica, tum Metaphysica, à DEO removenda eſt: illa quidem, quia ſpiritualem naturam evertit; hæc vero, quia DEVS ſub nullo genere univoco continetur, ut poſtea probabitur (DEO favente) in quæſtionibus de DEO. Secundo, compositio ex eſſentia & exiſtentia, à DEO removetur, ob duas rationes: primo, quia ad omnem compositionem, ſive ſit realis, ſive rationis, requiritur ut unum ſuperaddatur alteri, propter conſtitutionem alicujus tertii: at exiſtentia, neque revera, neq; ſecundum noſtrum concipiendi modum, eſt aliquid ſuperadditum eſſentiæ DEI, ſed potius eſt aliquid in ipſa DEI eſſentia incluſum, ut declaravi *Art.* 1. Ergo exi-

ſtentia DEI non poteſt cum ejus eſſentia concurrere, ad conſtituendum aliquod tertium. Secundo, compoſitio ex eſſentia & exiſtentia, tribuitur ſubſtantiis creatis, quia earum eſſe ita ſe habet ut potentia, & exiſtentia ut actus illi ſuperadditus: at eſſentia DEI non poteſt appellari potentia, reſpectu exiſtentiæ divinæ, quia in ſe includit exiſtentiam ut dictum eſt loco jam citato: nulla autem potentia in ſe includit actum ſuum, ſed ad actum tanquam ad aliquid ulterius & externum dirigitur.

5. De tertia compoſitione, quæ eſt ſuppoſitorum ex naturâ ſingulari & ſubſiſtentia, major eſt dubitatio; ea enim videtur DEO tribuenda, quia quælibet perſona Trinitatis, hæc duo includit, eſſentiam divinam quæ cõmunis eſt omnibus tribus perſonis, & particularem ſuam perſonalitatem, per quam à reliquis duab⁹ perſonis diſtinguitur; Ergo ex his duabus compoſita eſt. Si reſpondeas perſonam aliquam, ideò non eſſe compoſitam ex natura & ſubſiſtentia, quia ſubſiſtentia eſt aliquid in ipſa DEI eſſentia incluſum, ſicuti jam dictum eſt de exiſtentia; facile

con-

confutaberis, si enim subsistentia, aut personalitas Patris esset de essentia ejus, esset toti Trinitati communis, sicut & ipsa ejus essentia est. At hoc est absurdum: Ergo & illud. De hac controversia meam mentem aliquot assertionib⁹ proponam.

6. Assert. 1. *Subsistentia, aut personalitas Patris* (idem de Filii, & Sp. Sancti hypostasi dicatur) *non differt ab ejus essentiâ ullo genere realis diversitatis, neque tanquam res à re, neque tanquam modus rei à re, sed ab ea differt sola distinctione rationis.* Probatur hæc assert. sic, primo quicquid est in DEO est DEVS, Ergo nihil est in DEO, quod revera, & à parte rei (ut loquuntur) ab ejus Deitate differt. Secundo, si persona Patris realiter componatur ex ejus essentia, & subsistentia, seu personalitate, duo sequentur absurda: primo, DEVM Patrem non esse absolutè loquendo, et summè simplicem, summa enim simplicitas omnem compositionem tollit, imprimis autem realem: secundo Deitatem esse alicujus rei partem, omnis autem pars est incompletum aliquid, et minus perfectum quam totum illud cujus est pars.

7. Assert. 2. DEVS *non componitur ex natura, & subsistentia, tali conpositione, qualis cernitur in creatis substantiis.* Hæc assert. manifestè sequitur, et infertur ex præcedente: si enim DEVS non componitur realiter ex natura, et subsistentia, non habet talem compositionem ex natura et subsistentia, qualem habent substantiæ creatæ; nam hæ conponuntur ex natura et subsistentia, tanquam ex duobus principiis re ipsa distinctis, et ideo earũ cõpositio realis est.

8. Assert. 3. *Quamvis subsistentia Patris, de ejus essentia non sit, sed secundum nostrum concipiendi modum, sit aliquid ejus essentiæ superadditum, non tamen licet dicere, Patris personam, esse ex iis duabus compositam compositione rationis; imo non concipere debemus ista duo in Patre, tanquam duas partes eum componentes:* cum enim concipimus Deitatem tanquam alicujus rei partem, formamus de DEO enormem conceptum, et imperfectionem non exiguam DEO affingimus. Quare laudanda, et imitanda videtur eorum modestia, qui piè sentiunt et profitentur, essentiam et personalitatem includi in persona Patris, Filii, et Sp. sancti, non per modum compositionis, sed per modum ineffabilis conjunctionis aut unionis.

ART. VIII.

An hoc posito, quod omnis perfectio sit de essentia DEI, *sequatur subsistentiam personalem esse de ejus essentia: & an* DEVS, *quatenus est communicabilis tribus personis Trinitatis sit persona, ut statuit Cajetanus.*

I. EX præcedente doctrina, nō levis oritur difficultas, de subsistentia seu personalitate: cùm enim statutum sit omnem perfectionem esse de essentia DEI, necessariò sequi videtur subsistentiam, seu personalitatem, in ejus essentia includi; ideoque DEVM, quatenus est communis trib⁹ personis Trinitatis, esse suppositum aut personam: ratio connexionis est; quia subsistētia est perfectio quædam substantialis eaque non exigua; suppositum enim omne, perfectiorem habet modum existendi, quam natura quæ in supposito existit. Hic igitur duo discutienda sunt: primo,

mò, an subsistentia personalis sit de essentia DEI: secundò, an DEUS qua DEUS, sit persona quædam toti Trinitati cõmunis.

2. Vt prior difficultas tollatur, præmissis duabus observationib⁹, meam sententiam aliquot assertionibus proponam; primo tenendum est subsistentiam tribus modis accipi à Philosophis, ut supra dictum est: 1. enim ea subsistere dicuntur quæ non existunt in subjecto inhæsionis: 2. ea quæ non ita insunt, ut ab iis in quib⁹ insunt, quoad existendi actum pendeant: 3. ea quæ nullo modo alteri supposito insunt, aut inesse possunt. Secundo tenendum est, tribus his significationibus hujus vocis, addi posse quartam, quæ licet minus frequens sit, non minus tamen propria est. Illud enim Ens dici potest subsistere quod ita existit ut à nulla causa procreante, aut conservante, in suo esse pendeat: hic modus existẽdi, DEI proprius est, nec ulli enti creato communicari potest; ideoque proculdubio perfectissimus modus existendi est.

3. His positis hæc sit Assert. 1. *Subsistentia primo & secundo modo accepta, est DEO essentialis, totique Trinitati communis*: sicut enim essen-

eſſentialiter DEO competit actu exiſtere, ita etiam eſt de eſſentia DEI ſic exiſtere, ut neque in aliquo ſubjecto exiſtat, neque ab aliquo ſuppoſito in quo eſt, quoad actum exiſtendi pendeat.

4. Secunda Aſſert. *Subſiſtentia tertio modo accepta, etſi quatenus eſt in DEO, re non differat ab ejus eſſentia, non tamen verè dici poteſt eſſe de eſſentia DEI*: quicquid enim eſt de eſſentia *DEI* illud *DEO* quâ *DEUS* eſt competit. Si igitur perſonalitas eſt de eſſentia *DEI*, *DEUS*, quatenus eſt *DEUS*, eſt perſona, & per conſequens, omnes tres perſonæ quatenus ſunt unus verus *DEUS*, verè dici poſſunt una perſona, quod ſanè abſurdū eſt, & noſtræ Fidei principiis contrarium.

5. Aſſert. 3. *Subſiſtentia quarto modo accepta eſt de eſſentia DEI, ſeu eſt eſſentiale ejus attributum*; nam eſſe primum Ens à ſe, & non aliundè ſuum eſſe habens, eſt ipsiſſima natura ſeu eſſentia *DEI*.

6. Aſſert. 4. *Vocabulum hoc* perfectio *diſtinguendum eſt*, aliæ enim ſunt perfectiones, *quarum negatio imperfectionem importat*, ut eſſe ſeu exiſtere, vivere, eſſe Spiritū, eſſe bonum, eſſe juſtum: horum enim oppoſita nimirum non exiſtere, non vivere,

re, &c. manifestæ imperfectiones sunt. Aliæ sunt perfectiones, *quarum negatio nullam imperfectionem importat*: sic sapientissima *DEI* decreta de creatione, & gubernatione rerum, perfectiones sunt, sed eorum negatio nullam imperfectionem importat: quamvis enim *DEUS* nulla talia decreta habuisset, imo quamvis contraria his decreta habuisset, imperfectior non fuisset: sic ambulare, currere, sedere, loqui, sunt perfectiones hominis: sunt enim actus, omnisque actus est perfectio: at negatio horū actuum, nullam imperfectionem involvit; quamvis negatio potentiarum ex quibus oriuntur, imperfectionis notam rei, cui tribuitur inurat: dico negationem horum actuum, nullam imperfectionem involvere, quia homo non est imperfectior, cum nō ambulat quam cum ambulat, aut cum non loquitur quam cum loquitur.

6. Prioris generis perfectiones omnes sunt de essentia *DEI*, illique qua *DEUS* est necessario conveniunt: at de perfectionibus secundi ordinis, aliter sentiendum est; non enim sunt de essentia *DEI*, nec illi necessario conveniunt, qua *DEUS* est:

v. c.

v. c. decreta DEI de hominum æterna salute, & morte, etsi re non differant ab ejus essentia, non tamen vere dicuntur esse de essentia DEI: si enim hoc esset verum, ex necessitate naturæ DEO inessent, et sic libertas decretorũ divinorũ tolleretur. Ad posterius genus perfectionum, subsistentiam personalem referimus; etsi enim ejus negatio, cum essentiæ finitæ creaturarum tribuitur, imperfectionem involvat; cum tamen Deitati, seu naturæ divinæ attribuitur, nulla imperfectionis labe eam aspergit: ratio imparitatis est hæc; essentia divina in se includit modum quendã existendi, longe perfectiorem subsistentia personali, nimirum modum existendi absque dependentia in essendo, ab ulla causa procreante, aut conservante: dico hunc modum existẽdi esse perfectiorem subsistentia personali, quia in eo posita est perfectio primi entis; & ob id creaturis cõmunicari nequit, subsistentia vero personalis & hominibus, & Angelis communicatur. Contra vero, essentia finita creaturarum in se neque existendi actum includit, neq; ullum existendi modũ personalitate perfectiorem: ideoque ea imperfecta est, ob defe-

defectum perſonalitatis, cum Deitas nullo modo imperfecta ſit, ob carentiam talis ſubsiſtentiæ.

8. *Franciſcus Suarez*, lib. 3. de Trinit. Cap. 10. aliam diſtinctionem *perfectionis* affert, ſed magis obſcuram, & difficilem, ideoque eam hic non proponam: illud autem diligenter notandum eſt, quod iſti diſtinctioni addit, videlicet divinitatem, præcisis relationibus ſeu ſubſiſtentiis perſonalibus, non includere formaliter perfectiones earum: includere tamen illas eminenter, tum quia hoc neceſſarium eſt, ad infinitatem illius entis; tum quia ipſa Deitas eſt radix, & fundamentum omnium illarum perfectionum.

9. Poſterior quæſtio facile ſolvitur, ſublata priori difficultate: cum enim *DEO*, ut eſt communis tribꝰ perſonis ea ſubſiſtentia non conveniat, quæ ſuppoſitorum eſt propria; intrepide dicendum eſt *DEUM* ſic conſideratum non eſſe perſonam. At (inquit Cajetanus) *DEUS* quatenus eſt communis tribꝰ perſonis, etſi non ſit perſona ſtrictè, & ἀκριβῶς loquendo, poteſt tamen dici perſona incompleta. Reſpondeo cum Fonſeca, in rebus divinis non uſur-

usurpandas esse novas, & inusitatas locutiones, & ab omni Patrum consuetudine abhorrentes: præsertim cum quis decipi possit tali loquendi modo, & existimare tres personas, esse unam personam, aut suppositum.

ART. IX.

An DEUS ut est communis tribus personis, sit singularis substantia: & an tres personæ Trinitatis, sint tres singulares substantiæ.

SVbstantia apud Latinos à subsistẽdo (ut volunt nonnulli) et à substando accidentibus (ut volunt alii) dicta est: juxta posteriorem etymologiam, *DEUS* Opt. Max. non est substantia, sed substantiarum omnium principiũ, et causa, at juxta priorem verissimè, et propriissimè est substantia, non quidem universalis, sed singularis, et individua: substãtiæ enim secundæ indigent primis, ut in iis existant, at *DEUS* etiam

1.

etiam qua communis est tribus personis, nulla re indigit in qua existat. Sed objiciet aliquis: *DEUS* ut est communis tribus personis Trinitatis est prædicabilis de pluribus; Ergo est universalis, & secunda substantia. Respond. definitionem universalis, sic concipiendam esse; *universale est id quod prædicari potest de iis, quæ sunt plura secundum ipsum nomen universalis*: sic homo prædicatur de iis quæ sunt plura secundum nomen hominis, i. de plurib' hominib': at *DEUS* prædicatur quidem de pluribus personis, non tamen dici potest prædicari de pluribus secundum nomen *DEI*, i. de pluribus *DIIS*. Alii dicunt illud esse universale, *quod prædicari potest de pluribus, in quibus dividitur, & multiplicatur*, sed eodem res redit.

2. Secundo ob. nulla prima seu singularis substantia sub se continet alias primas, seu singulares substantias: at *DEUS* sub se continet tres personas; quælibet autem persona est singularis substantia. Resp. nulla singularis substantia, sub se continet alias singulares substantias numero, h. e. differentiis individualibus distinctas; potest tamen una singularis substantia sub se continere plures personas unam numero essen-

eſſentiam habentes, & ſolis exiſtendi modis diſtinctas.

3. Altera quæſtio in titulo propoſita eſt: an tres perſonæ Trinitatis ſint tres ſingulares ſubſtantiæ: hujus quæſtionis difficultas in hoc eſt poſita; quod Orthodoxi Patres ſtatuant filium eſſe Patri ὁμοούσιον, h. e. ut eccleſia latina vertit, conſubſtantialem, ſive unius & ejuſdem ſubſtantiæ; ut meritò *Hieronymus* in epiſtola ad Damaſum dixerit, *quis audeat ore ſacrilego tres ſubſtantias in DEO concedere.* Contra verò cùm perſona ſit ſubſtantia ſingularis, tot videntur eſſe ſingulares ſubſtantiæ in Deitate, quot ſunt in eâ perſonæ.

4. Hujus quæſtionis determinatio duab⁹ aſſertionib⁹ comprehendi poteſt. Primò, novæ & inſolitæ locutiones in myſteriis fidei non ſunt uſurpandæ, vitandi enim ſunt omnes modi loquendi, qui Hæreticis vel in ſpeciem favere videntur. Qui igitur de tribus perſonis adorandæ Trinitatis loquuntur, ii uti non debent ſupradicto loquendi modo, dicentes eas eſſe tres ſubſtantias, ne favere videantur *Arrianis, Macedonianis, Valentino Gentili, & ejus ſectatoribus.* Secundo, nullo modo admitti

D poteſt

potest illa locutio, sed rejicienda est tanquam apertè falsa, & *Tritheitica*: si enim tres personæ sunt tres substantiæ; vel sunt tres substantiæ finitæ, vel sunt tres substantiæ infinitæ: non sunt tres substantiæ finitæ, seu creatæ, ut patet: at neq; sunt tres substantiæ infinitæ, quia nō sunt tres *DII.*

5. Consequentia non est valida argumenti allati in contrarium: dabo enim similem consequentiam, quæ planè vitiosa, & inepta est omnium judicio, ut si hoc modo argumentetur aliquis: Petrus stans, Petrus sedens, & omne aliud ejusmodi aggregatum est substantia singularis accidente quodam vestita; Ergo quot sunt talia aggregata, tot sunt singulares substantiæ accidentibus vestitæ. Si inquam aliquis sic argumentetur, vitiosa erit illatio quia Petrus stans, & Petrus sedens sunt duo talia aggregata; at non sunt duæ singulares substantiæ, sed una numero; & individua substantia. Quæret aliquis: quid ex antecedente isto, persona est singularis substantia, rectè & legitimè possit colligi. Respondetur hanc esse justam, et licitam consequentiam; persona est singularis substantia, Ergo quot sunt

perso-

personæ, tot sunt ea quibus singulis competit esse singularem substantiam.

Art. X.

An CHRISTVS *quatenus homo sit persona: item an* CHRISTVS *quatenus homo sit ubique.*

AFfirmativam quæstionis partem probare videntur hæc argumenta. 1. Sicut omnes singulares boves, equi, leones, &c. sunt supposita irrationalia; ita etiã omnes singulares homines sunt supposita rationalia, seu personæ: Ergo CHRISTVS, *qua est singularis homo*, est persona. 2. Omnis singularis substantia completa, & concreto nomine significata, est suppositum, ut docent omnes Metaphysici; at CHRISTVS, *quatenus est singularis homo*, est talis: ergo est suppositũ: omne autem suppositum rationale est persona. 3. Homo singularis differt à singulari sua

1.

 essen-

essentia, ut suppositum à natura in supposito existente; ergo CHRISTVS, *quatenus est homo singularis*, est suppositum, & proinde persona.

2. Deinde si CHRISTVS, *quatenus est homo*, sit persona, ut jam probatum est, vel est persona immensa, & ubique existens, vel est persona finita, & certo loco comprehensa: posterius admitti non potest, quia sic in CHRISTO duæ essent personæ, una finita, altera infinita; ergo dicendum est prius, videlicet CHRISTVM, *quatenus est homo*, esse personam immensam, in omni loco, & extra omnem locum existentem: & proinde non solum fatendum est illam propositionem, CHRISTVS *homo est ubique*, esse veram, sed etiam illam, CHRISTVS *quatenus homo, est ubique*.

3. Vt huic quæstioni satisfiat, dico primo, ambiguam, & proinde distinguendam esse illam propositionem, CHRISTVS, *quatenus est hic homo, est persona*; nam ut loquitur *Suarez*, in tertiam partem D. Thomæ, Tom. 1. quæst. 16. art. 11. illa particula *quatenùs*, vel *reduplicat suppositum*, vel *reduplicat naturam*: h. e. vel hic est ejus sensus; CHRISTVS *ratione naturæ humanæ*

manæ ab eo assumptæ est persona, & sic propositio est aperte falsa, nam CHRISTVS neque habet à sua humanitate quod sit persona simpliciter, neque ab ea habet novam aliquam subsistentiam, aut personalitatem; sic enim in eo duplex esset hypostasis, neque verum est dicere humanitatem ab eo assumptam, suam propriam subsistentiam, aut personalitatem habere, quia ea alteri inexistit, & non subsistit: Idcirco negandum est CHRISTVM ratione naturæ suæ humanæ esse personam: vel hic est ejus sensus; CHRISTVS *quatenus est suppositum humanam naturam includens, est persona*; & sic propositio est verissima, ut probant tria illa argumenta in limine articuli posita; illud enim suppositum, in quo est humanitas, est persona.

4. Alii brevius respondent CHRISTVM, quatenus est hic homo, duo includere, videlicet *subsistentiam divinam*, & *naturam humanam*; & dicunt CHRISTVM, *quatenus est homo*, esse personam respectu subsistentiæ divinæ, quam materialiter includit, non vero respectu naturæ humanæ assumptæ, quam magis formaliter, & directe importat illa vox, *hic homo*.

Dico secundo illum modum loquendi, CHRISTVS, *quatenus homo, est persona*, fugiendum esse: 1. Quia Nestoriano dogmati, quo duæ personæ CHRISTO tribuuntur, favere videtur. 2. Quia reduplicatio proprie accepta importat propriam rationem, vel causam cur attributum insit subjecto: certum autem est rationem, secundum quam personalitas CHRISTO competit, non esse in natura humana, & proinde CHRISTVM non satis commode dici personã, quatenus est hic homo. 3. Quia Theologi dum disserunt de CHRISTO, & utuntur illis reduplicationibus, *quatenus DEVS, quatenus homo*, aut *quatenus hic homo*, non respiciunt CHRISTI subsistentiam personalem, sed naturam: designant enim naturam, secundum quam hæc, vel illa attributa, CHRISTO conveniunt: at personalitas non competit CHRISTO, secundum naturam humanam, ideoque insolens est illa locutio, CHRISTVS, *quatenus est hic homo, est persona*.

5.

6.

Quod ad alteram partem argumenti attinet, respondendũ est ut supra, CHRISTVM, *quatenus est hic homo*, duo includere, vide

videlicet ſubsiſtentiam divinam, & naturam humanam ei ſuperadditam: reſpectu ſubſiſtentiæ divinæ, quam materiali quadam ratione includit, dici poteſt CHRISTUS, *quatenus eſt hic homo*, eſſe perſona immenſa, & nullo loco definita: reſpectu naturæ humanæ quam magis formaliter, & directe importat illa vox, *hic homo*, recte negatur CHRISTUM, quatenus eſt hic homo, eſſe perſonam immenſam, & ubique exiſtentem; idque quia ejus natura humana habet ſuum particulare ubi, & certo loco comprehenditur.

7. Cæterum licet illa propoſitio aliquo ſenſu vera ſit, ut jam dictum eſt; quia tamen Vbiquitariorum errorem redolet, quia item ſenſus, quem verba iſtius propoſitionis evidentius præ ſe ferunt, eſt abſurdus, videlicet *quod CHRISTVS ratione naturæ humanæ, ſit immenſus, ſeu quod ejus humanitas immenſa ſit*; ideo rejicienda eſt, & ſedulo cavenda.

Art. XI.

An Ubiquitariorum argumenta ab unione personali petita sint valida.

1\. PRima objectio eorum, qui humanæ CHRISTI naturæ, immensitatē quandam affingunt, sic proponi solet. *Quicquid personaliter conjunctum est, cum toto λόγῳ, illud existit ubicunque existit ὁ λόγος: at natura humana CHRISTI est talis: Ergo.* Respondetur, propositionem esse apertè falsam: nam ex personali unione duarum naturarum in CHRISTO, nō magis sequitur, humanitatem esse ubicunque est Deitas, quam ex unione substantiali animæ nostræ, cum materia capitis, sequitur capitis materiam esse ubicunque est anima, h. e. esse in pede, quia anima est in pede: dico eam esse substantialiter conjunctam toti animæ, quia tota anima est in toto corpore, & tota in qualibet ejus parte. Si igitur

igitur benè & acutè argumentantur Vbiquistæ, cum talem syllogismū exstruunt, bona & efficax erit hæc argumentatio. *Quod substantialiter est conjunctum toti animæ, illud existit ubicunque existit anima: at materia capitis, est substantialiter conjuncta toti animæ: Ergo est ubicunque est anima:* anima autem est in materia pedis: Ergo etiam materia capitis, est in materia pedis.

Secund. ob. *Vnio duarum naturarum, in CHRISTO facta est,* ἀδιαιρέτως, ϗ ἀδιαστάτως: *Ergo non existit earum una, nisi ubi existit altera: i. in omnibus locis coexistunt.* Respond. adverbia *inseparabiliter* & *indistanter,* cum adhibentur ad explicandum modum, quo uniuntur duæ naturæ, in personâ τȣ̃ λόγȣ, duplicem usum habere: primò enim adhibentur, ad refellendum Nestorii errorem, qui has naturas non tantum distinxit, sed divisit, & separavit, utrique naturæ, suam propriam hypostasin affingens; ideoque illas non conjunxit in unam hypostasin. Secundo ut sciamus istam unionem esse indissolubilem, & has naturas, postquam semel conjunctæ sunt, nunquam disjungi, aut separari posse. Negamus igitur istam con-

2.

 sequen-

ſequentiam, *humana, & divina natura, indiſſolubiliter, & inſeparabiliter, in una perſona conjunctæ ſunt: Ergo ubicunque exiſtit earum una, ibi etiam exiſtit altera;* ratio eſt quia per diſtinctionem localis præſentiæ duarum naturarum, earum unio non diſſolvitur, ſed potius naturarum veritas aſſeritur, & confuſio tollitur.

3. Inſtabit aliquis primo: *Si iſtarum naturarum una ibi exiſtit, ubi non exiſtit altera, tum earum una, ab altera ſeparatur: at verum eſt prius: Ergo etiam poſterius.* Reſp. Negando connexionem: anima enim humana, quæ tota eſt in materia capitis, eſt etiam tota in aliis membris, in quibus materia capitis non exiſtit; at unio animæ cum materia capitis, hoc pacto nō diſſolvitur: nam, ut omnes norunt, anima non niſi per mortem hominis, divellitur & ſeparatur à capite, & reliquis membris. Secund. inſt. *Anima, quæ tota exiſtit in materia capitis, & tota extra eam, non unitur capiti, unione adæquata, & completa; ſed ei unitur, tanquam materiæ partiali & incompletæ: contra vero unione adæquata, & completa, unitur toti corpori, quia anima ita eſt tota in toto corpore, ut nullo modo ſit extra illud: Ergo, cum ex ſententia Calviniſtarum,*

rum, tota Deitas existat in humanitate, et etiam tota extra eam, unio τȣ̃ λόγȣ, cum humanitate, non erit adæquata, et completa. Respond. Imparem esse rationem: unio enim animæ cum materia capitis, dicitur incompleta, quia non est unio *totius cum toto*: i. totius formæ cum tota materia, sed cum ejus parte: at unio τȣ̃ λόγȣ cum humana natura est totius cum toto: i. totius Deitatis CHRISTI, cum tota ejus humanitate in una hypostasi. Vera igitur ratio cur unio animæ, cum materia capitis, sit inadæquata, non est quod anima existat extra materiam capitis, sed quod non sit unio totius cum toto: i. integræ formæ cum integra materia. Quamobrem non est, quod Vbiquitarii nobis objiciant, nos personam CHRISTI solvere, naturas ipsius divellere, & inadæquatam conjunctionem naturarum ei affingere: sed contra est quod nos doleamus, & miremur, tam elumbia argumenta, tam pueriles ineptias, viris ab eruditione claris placere, & imponere potuisse.

4. Tert. ob. *Secunda persona Trinitatis, postquam humanam naturam assumpsit, semper & ubique est* DEVS INCARNATVS:

Ergo

Ergo nusquam est EXCARNATUS, ut insolenter loquitur *Philippus Nicolai*. Resp. Illud argumentum, nihil concludere contra nos, & proinde totum admitti posse: cum enim incarnatio *DEI* posita sit, in humanæ naturæ assumptione, ejusq; conjunctione hypostatica cum divina, necesse est excarnationem (ut cum Philippo Nicolai loquar) significare humanæ naturæ depositionem, desertionem, & unionis jam factæ dissolutionem: absit autem dicamus, beatissimum λόγον, carnem, quam in utero Virginis assumpsit, alicubi deponere, exuere, aut è suâ hypostasi exterminare: instabit aliquis: primò, si λόγος existit extra carnem, λόγος est alicubi excarnatus: at verum est prius ex vestra sententia: Ergo etiam posterius admittere tenemini. Resp. Negando illam connexionem; sicut enim tota anima humana existit extra materiã capitis, salvâ ejus unione cum materiâ capitis, ita etiam totus λόγος existit, & in carne, & extra carnem, salva sua personali unione cum natura humana; & proinde τὸ *esse extra carnem* non necessario infert *excarnationem*, seu unio-

unionis iſtius perſonalis diſſolutionem. *Matthias Martinus* acutiſſimus Theologus, ad hujuſmodi argumentum à *Balthaſare Mentzero* propoſitum, reſpondens, dicit voculā *extra* eſſe ambiguam, & aliàs idem valere quod ultra, h. e. negare rei unius incluſionem in alia re: aliàs autem, importare ſeparationem, & negare unionem; priore modo dicit λόγον exiſtere extra carnem, à ſe aſſumptam, non vero poſteriori modo.

Inſtabit aliquis ſecundo: *Si λόγος, priori modo eſt extra humanitatem, λόγος alicubi non erit homo: at λόγος nuſpiam non eſt homo: Ergo nuſpiam eſt extra humanitatem:* probatur aſſumptio: λόγος ſemper & ubique eſt homo, nam ſemper, & ubique, eſt θεάνθρωπος. Reſp. Quamvis Sanctus Thomas, & cum eo ferè omnes Scholaſtici Theologi, putent illam propoſitionem, λόγος *ubique eſt homo*, ſimpliciter eſſe falſam, puto tamen diſtinctionem eſſe adhibendam: vel enim hic eſt ejus ſenſus, λόγος *ubique eſt perſona, humanam naturam ſibi unitam habens*: vel hic eſt ejus ſenſus, λόγος *eſt perſona habens naturam humanam,*

5.

ubique

ubique ſibi unitam, ideoque ubique ſibi localiter præſentem. In priori ſenſu propoſitio eſt vera, & à nobis admittitur, quia noſtræ ſententiæ non contradicit: in poſteriori vero, planè falſa eſt, & proinde à nobis nunquam admittetur. Inter hos duos ſenſus iſtius propoſitionis, ingens eſſe diſcrimen, ex his exemplis liquet: *Maritus ubique, ſeu ubicunque exiſtit, eſt vir uxorem habens*, eſt propoſitio vera: at hæc *maritus eſt vir, ubique, ſeu in omnibus locis, uxorem habens*, eſt propoſitio falſa. Similiter hæc, *Dominus ubique eſt vir, ſervum habens*, propoſitio eſt vera: hæc vero, *Dominus eſt vir ubique ſervum habens*, falſa eſt.

6. Inſtabit aliquis tertio: *Si* λόγος *non habet naturam humanã, ubique ſibi unitam et localiter coexiſtentẽ, totus CHRISTVS nõ eſt ubique, ſed una tantum ejus natura, videlicet Deitas: at abſurdum eſt poſterius: Ergo etiam prius.* Reſp. Negando connexionem propoſitionis: nam ex antecedente iſtius connexæ propoſitionis, bene ſequitur *totum CHRISTI*: i. omnes partes CHRISTI, non eſſe ubique; non vero bene ſequitur *totum CHRISTVM* non eſſe ubique. Hanc diſtinctionem cur repudiet D. *Iacobus Andreæ*,

drea, & cum eo reliqui Vbiquitarii, magnopere demiror: *Totus enim* CHRISTVS est homo, sed non *totum* CHRISTI; *totus* CHRISTVS est passus, mortuus, et resurrexit; sed non *totum* CHRISTI: i. utraque ejus natura.

7. Instabit aliquis quarto: *CHRISTVS non est totus, sine humanitate: Ergo si totus CHRISTVS est ubique, humanitas CHRISTI est ubique.* Resp. Negando sequelam; istius enim argumenti consequentia, est planè ridicula, et refutatione indigna, ut patet ex his exemplis, quæ similem consequentiam continent: *Totus CHRISTVS non est sine Deitate: Ergo si totus CHRISTVS est passus & mortuus, Deitas etiam passa est, & mortua:* Item, *CHRISTVS non est totus, sine pede suo: Ergo si totus CHRISTVS est homo, pes CHRISTI est homo.*

ART.

Art. XII.

An subsistentia personalis τῦ λόγυ, sit naturæ ejus humanæ communicata: Et an rectè loquuntur, qui dicunt, humanitatem CHRISTI subsistere ubique, per subsistentiam τῦ λόγυ; Item existere ubique, secundum esse suum personale.

1. EX eo quod dici solet hypostasin, aut subsistentiam τῦ λόγυ, communicatam esse carni CHRISTI, duo consectaria ducuntur: primo enim Vbiquitarii inde colligunt, omnipræsentiam, imò & proprietates omnes τῦ λόγυ, esse humanæ naturæ communicatas; ratio consequentiæ est quia hypostasis τῦ λόγυ, non differt realiter ab ejus essentiâ, ideoq; nec à proprietatibus ejus essentialibus: *Si igitur verum est hypostasin τῦ λόγυ, esse carni communicatam, etiam proprietates*

prietates ejus, eodem modo ei communicatas esse fatendum est. Secundo, nonnulli etiam ex nostris Theologis, qui putant CHRISTI carnem, posse dici ubique subsistere, per subsistentiam τῦ λόγυ, licet in uno solo existat, ex eodem fundamento, sic ratiocinantur. *Humanæ naturæ* CHRISTI *communicata est subsistentia* τῦ λόγυ; *cum igitur* τῦ λόγυ *subsistentia infinita sit, & nullius loci ambitu includatur, caro* CHRISTI, *per eam subsistentiam sibi communicatam, dici potest ubique subsistere:* hoc posterius argumentum periculosius est præcedente, quia tantopere placet quibusdam Orthodoxis Theologis, ut profiteantur nos in hac controversia de locali præsentia carnis CHRISTI, λογομαχεῖν, et non nisi verbali dissidio, ab Vbiquitariis discrepare; quod an verum sit, judicent illi qui historiam *colloquii Mompelgartensis* & *Bezæ* ac *Iacobi Andreæ* Polemica scripta super hac materia diligentiùs considerarunt.

2. Vt igitur duo illa argumenta perspicuè diluantur, distinguendum est verbum *communicandi*, et docendum, quo sensu CHRISTI subsistentia sit λόγῳ com-

municata: tenendum igitur est, aliquid tribus modis dici alteri commmnicari. Primò *& inhæsivè & denominativè*, quo modò odor pomi communicatur manui: nam et odor ille, saltem idem specie inest manui, et denominat manum, i. verè prædicatur de manu. Secundo, communicatur aliquid *denominativè, sed non inhæsivè*: quo pacto Reges et imperatores, communicant imperii dignitatem uxoribus suis; illæ enim denominantur imperatrices, et reginæ, non quod in se habeant potestatem, aut authoritatem imperialem, sed quod earum mariti istam authoritatem habeant. Tertio, communicatur aliquid alteri, neque *inhæsivè*, neque *denominativè*, sed vel *effectivè*, quo modo DEVS dicitur communicare seipsum creatis entibus; illa enim dicuntur entia et bona, participatione primi entis, et primi boni, ut loquitur *Zanchius*; vel *sustentativè*, quo modo accidentib⁹ suis communicatur subjectum, ea videlicet sustentando, et recipiendo in se: vel *aliquo alio simili modo*. Dico hæc neque communicari denominativè, neque inhæsivè quia DEVS neq; existit in creaturis tanquam forma essentialis, aut accidentalis

ſiis in ſuo ſubjecto; neq; de iis prædicatur, prædicatione vera et affirmativâ; ſubjectum enim neque ineſt accidentib⁹ ſuis, neque ea denominat, ſed contra ab iis denominatur.

Hypoſtasis ſeu ſubsiſtentia τȣ̃ λόγȣ, tertio hoc modo communicatur naturæ ejus humanæ: h. e. neque communicatur ei inhæſive, neque denominative, ſed ſuſtentative tantũ. Prior pars hujus aſſertionis ſic declaratur: Humana natura CHRISTI (ut bene notat Martinius contra Mentzerum) omnis propriæ perſonalis ſubsiſtentiæ expers eſt, et nullo modo ſubsiſtit: h. e. *neque per ſe, neque per accidens*, ſive ut planius loquar, *neque natura ſuâ, neq; ex unione*: Ergo exiſtentia τȣ̃ λόγȣ neque inhæſive, neq; denominative ei communicata eſt: Probatur antecedens: Si humanitas CHRISTI aliquo modo ſubsiſtit, aliquo modo eſt ſuppoſitum, aut perſona, et proinde aliquo ſenſu verum erit CHRISTVM aſſumpsiſſe ſuppoſitum, aut perſonam: at abſurdum eſt poſterius: Ergo etiam prius. Probatur connexum, quia ſuppoſitum, et ſubsiſtentia reciprocantur, adeo ut omne ſuppoſitum

3.

habeat subsistentiam, et omne subsistentiam habens sit suppositum. Dicet aliquis: Ergo caro CHRISTI plane destituitur personalitate. Respondetur eam non destitui personalitate, hoc sensu, quasi non sit personæ alicui unita, est enim unita personæ τῦ λόγυ, sed quod subsistētia propriè, et formaliter ei neque insit, neque attribui possit.

4. Idem etiam sic demonstrari potest: Si humana natura CHRISTI subsistit, vel per se subsistit, id est, ex se subsistentiam habet, vel subsistit quatenus existit in persona τῦ λόγυ: prius à nullo admittetur: at neque posterius manifesta absurditate caret; quod sic probatur: Caro CHRISTI, quatenus existit in persona τῦ λόγυ, habet modum quendam existendi subsistentiæ contrarium, Ergo non subsistit. Probatur antecedens: *Esse in alio supposito, & subsistere,* seu esse per se, et extra omne aliud suppositum, sunt duo oppositi modi existendi: at caro CHRISTI, quatenus existit in persona τῦ λόγυ, habet priorem modum existendi: i. existit in supposito: Ergo non

go non poteſt habere poſteriorem, qui ei e diametro opponitur.

5. Poſterior pars noſtræ aſſertionis ſic declaratur: ὁ λόγος naturam noſtram, ad ſuam hypoſtaſin gratioſe recepit, et aſſumpsit, ita ut ejus hypoſtaſis carnem ſibi intimè præſentem habeat, eamque ſibi perſonaliter unitam geſtet; contrà vero caro in illa hypoſtaſi hæreat, et ſuſtentetur. Ex quo fit, ut *CHRISTI* hypoſtaſis, ſeu perſonalis ſubsiſtentia, rectè dicatur communicata humanæ naturæ ſuſtentative.

6. Ex hac diſtinctione communicationis liquet, quid reſpondendum ſit, ad utrumque argumentum, in limine hujus articuli propoſitum: cum enim hypoſtaſis *CHRISTI* neque inhæsive, neque denominative, communicata ſit humanitati ipsius; evidens eſt Vbiquitarios, ex communicatione hypoſtaſeos τȣ̃ λόγȣ, non poſſe colligere, proprietates ejus eſſentiales communicatas eſſe aſſumptæ carni, aut inhæsive, aut denominative, et proinde negandas eſſe omnes illas illationes, quibus ex eo fundamento concludunt carnem *CHRISTI*, eſſe omni-

 ſcientem,

scientem, omnipræsentem, omnipotentem, &c. Similiter cum falsæ sint omnes illæ enuntiationes, quibus subsistere aut esse aliquod personale carni CHRISTI tribuitur, quia viz. nullâ habet subsistentiam sibi convenientem, nullumque esse personale, sed modum quendam existendi iis contrarium, consequens est CHRISTI humanitatem, neque posse dici subsistere ubique, per subsistentiam τȣ̃ λόγȣ, neque existere ubique, secundum *esse suum personale*. Dicet aliquis; natura humana CHRISTI conjuncta est cum personâ τȣ̃ λόγȣ, quæ omnipræsens est, & omnipotens: Ergo natura humana dici potest omnipræsens, & omnipotens *personaliter*. Resp. Si ista consequentia admittatur, pari ratione admittendæ etiam sunt hæ consequentiæ: *Humana natura CHRISTI unita est cum persona infinita, & æterna: Ergo ipsa est infinita & æterna personaliter, seu secundum suum esse personale. Item, est conjuncta cum ea persona, quæ DEUS est & Creator, ac Redemptor Mundi: Ergo hæc ei conveniunt personaliter.*

7. Quæret hic aliquis, an quemadmodum actus subsistendi, ita etiam actus existendi,

ſtendi, à CHRISTI carne removendus ſit. Reſp. Nequaquam: caro enim CHRISTI, licet non ſubsiſtat, revera tamen habet propriam exiſtentiam, diſtinctam ab exiſtentia τοῦ λόγου, ſed ab ea dependentem. Dico eam habere exiſtentiam diſtinctam ab exiſtentia τοῦ λόγου, quia omne Ens creatum, habet & eſſentiam, & exiſtentiam diſtinctam ab eſſentia & exiſtentia creatoris. Dico eam habere exiſtentiam pendentem ab exiſtentia τοῦ λόγου, quia per ſe, & extra perſonam τοῦ λόγου exiſtere non poteſt.

FINIS.

EXERCITATIO SECUNDA,

De origine animæ, & propagatione peccati.

ART. I.

De formarum materialium, & immaterialium diversitate.

1. Ut decisio hujus quæstionis, *De origine animæ*, facilius intelligatur, quædam præmittam, de formarum diversitate, deque varia causalitate, & potentia materiæ, respectu formarum, quæ in eam introducuntur, aut ex ea educuntur.

2. Primo igitur tenendum eſt, tria eſſe genera effectorum, quæ propter certum aliquem finem, non vero temere, aut fortuitò producuntur: nam eorum alia omnium quatuor cauſarum, alia trium, alia duarum tantum, concurſu producuntur. Omnium quatuor cauſarum concurſu producuntur ſubſtantiæ coporeæ, quæ non poſſunt habere *eſſe* aliquod reale in mundo, nisi duæ cauſæ internæ, viz. materia & forma, duæ itẽ externæ, i. efficiens & finis concurrant, ad tribuendum iis exiſtendi actum. Trium cauſarum concurſu, videlicet efficientis, materiæ, & finis, producuntur omnes formæ accidentales, ſeu accidentia, omnes item formæ ſubſtantiales, ſolà animâ rationali exceptâ: duarum cauſarum concurſu, videlicet efficientis, & finis, producuntur Angeli, et animæ humanæ: Angeli enim neque ex materia, et forma conſtant, neque in materia exiſtunt; ideoque duas tantum habere poſſunt cauſas, videlicet efficientem et finem. Animæ vero humanæ, licet in materia exiſtant, non tamen ex materia, et forma conſtant, neque producuntur ex materia in qua exiſtunt: cum enim ſunt ſpiritus,

nullius materiæ vi produci possunt, ut mox probabitur, sed a *DEO* ex nihilo creantur, et in materiam inducũtur, propter optimum finem, videlicet *DEI* gloriam, et ipsorum hominum salutem æternam.

3. Dixi formas accidentales, ut albedinem, nigredinem, &c. trium causarum concursu produci, quia ut albedo habeat *esse reale* in mundo, 1. oportet finem aliquem, seu propositum, excitare, & allicere efficientem, ad agendum: 2. oportet efficientem adhibere suam vim, seu concursum activum: 3. oportet *materiam in qua*, seu subjectum albedinis, concurrere, & cooperari concursu passivo, ad tribuendum illud *esse* albedini: hoc autem præstat, recipiendo actionem causæ efficientis, & producentis albedinem, item recipiendo ipsam albedinem, eamque sustentando. Ex trium harum causarum concursu, pendet albedinis, aliorumque accidentium existentia, precipuè vero à materia, in qua recipiuntur, quæque concursu passivo producit, & sustentat ipsorum *esse*: idque quia ex efficiente, & fine, pendent tantum quoad *fieri*, ex materia autem seu sub-

subjecto pendent, & quoad *fieri*, & quoad *esse*: nam neque possunt fieri sine concursu materiæ, in qua existunt, neq; possunt in existendi actu perseverare, illa materia sublata: at efficiente, et finali causa sublatis, potest accidens jam productum, in existendi actu perseverare, ut liquet, ex infinitis pene exemplis.

4. Dixi omnes formas substantiales, anima humana excepta, etiam trium causarum concursu produci, quia ut forma lapidis, v. g. actu existat, 1. oportet finem aliquem, motione metaphorica movere efficientem. 2. necesse est efficientẽ, activâ suâ virtute disponere materiam lapidis, ad recipiendam illam formã substantialem. 3. oportet materiam, in genere causæ subjectivæ, concurrere, ad producendam, et sustentandam illam formam, idque quia illa forma pendet à materia, quoad *fieri*, *esse*, & *operari*; h. e. neque potest fieri, neque esse, neque operari, sine materia in qua existit: ista autem dependentia formarum substantialium à materia, manifestè arguit materiam esse formarum, in ea existentium causam, non quidem *activam*, sed *paßivam*, et *subjectivam*, ut vocant: omnis

nis enim dependentia alicujus, ab aliquo, tanquam à priori, in *fieri*, et *esse* est evidens causalitatis indicium: at longè aliter se habet anima humana, ea enim post mortem hominis et existit, et operatur extra materiam: Ergo à materia non pendet quoad *esse*, et operari: at neque ab ea pendet, quoad *fieri*, idque quia materia non potest vi aliqua, aut concursu causali tribuere *esse* spirituali substantiæ, qualis est anima rationalis, ut mox probabitur, et proinde nullo modo est ejus causa. Hinc consequitur animam, esse ex earum rerum numero, quæ duarum tantum causarum concursu producuntur, efficientis, videlicet et finis: patet item animam rectè appellari formam *immaterialem* seu *independentem* à materia, cum è contrario omnes aliæ formæ, tum substantiales, tum accidentales, vocentur formæ *materiales*, et à materia *pendentes*. v. c. Forma ignis sicut existere nequit, extra suam materiam, ita etiam sine ea non potest calefacere, et comburere. Forma bruti, sicut existere nequit, sine materia sua, i. e. corpore, ita sine eadem sentire, aut appetere non potest. At anima humana, non solum existit, extra materiam

teriam post mortem hominis; sed etiam extra eam operatur, exercendo actus intelligendi, volendi, gaudendi, aut dolendi.

ART. II.

De duplici materiæ causalitate, & potentia; item de formarum eductione ex potentia materiæ.

IN hoc articulo notandum est primo, Materiam seu causam materialem, duplicem habere causalitatem, unam respectu compositi, seu materiati: alteram respectu formarum ab ea pendentium. Causalitas ejus respectu compositi, est in eo posita, quod tanquam pars essentialis, constituat compositum: respectu formarum ab ea pendentium, causalitas ejus in eo est posita, quod concursu passivo concurrat, cum agente, ad tribuendum iis *esse*, et ad illud ipsum *esse* conservandum.

1.

2.

Secundo notandum est, duplicem esse materiæ

materiæ potentiam, unam receptivam tantum, et non etiam causativam; alteram et receptivam, et causativam: priorem potentiam habet materia, respectu solius animæ rationalis, habet enim potentiam naturalem, recipiendi animam in se, sed non habet potentiam concurrendi in genere causæ materialis, ad tribuendum *esse* animæ: posteriorem habet respectu omnium aliarum formarum, tum essentialium, tum accidentalium: non solum enim potest eas recipere in se, sed etiam concursu passivo cooperari, cum agente, ad eas producendas.

3. Tertio notandum est, illos Philosophos malè explicare eductionem formarum, ex potentia materiæ, qui dicunt formã actu existere, in materia, ante rei generationem, non tamen apparere, sed quasi sub confusione potentiæ ejus latitare, per generationem vero, manifestam fieri, ita ut illud *esse actuale*, quod prius erat quasi absconditum, non incipiat simpliciter per generationem, sed per eam incipiat fieri manifestum, et sic è tenebris, ac confusione materiæ, quasi in lucem educatur. Dico hanc explicationem eductionis malam esse,

esse, quia si forma existat actu in materia, ante compositi generationẽ, ipsum compositum existit ante suam generationem, quod apertè absurdum est: ratio consequentiæ est, quia ex materia, & forma actu existentibus, & unitis, resultat compositum, iisque positis, necessario ponitur compositum: ideoque si materia, & forma existant unitæ, ante generationem compositi, ipsum compositum existit ante suam generationem. Dicet aliquis; si forma non existit in materia, ante rerum generationem, non potest dici, ex materia educi, seu extrahi; nihil enim potest educi, seu extrahi ex eo, in quo non est. Resp. Formam dici ex materia educi, non quod ex materiæ substantia, sed quod ex materiæ potentia causativa educatur, seu extrahatur: quamvis enim forma ante generationem in ipsa materiæ substantia non existat, in ejus tamen potentia verè & propriè existere dicitur, quatenus à materia est producibilis, nam esse in materiæ potentia causativa, nihil est aliud, nisi à materia tanquam à principio passivo posse produci.

Quarto

Quarto notandum est, illos etiam toto cœlo errare, qui dicunt formas, ante generationem, secundum *esse* inchoatum, & imperfectum, h. e. secundum gradus quosdam suæ entitatis, existere in materia; per generationem vero incipere esse in materia, secundum *esse* completum, & consummatum. Dico hujus sententiæ Patronos turpiter errare, quia inde sequitur formam substantialem variari, quoad gradus intensionis, & remissionis, non minus quam accidentia; quia item absurdum est, in unâ & eâdem materiâ, actu existere omnes formas, quæ ex materiæ potentia educi possunt, sive sint totales, sive partiales, sic enim in unâ & eâdem re, simul essent penè infinitæ entitates substantiales re diversæ. Sed objiciet aliquis; si forma ante rei generationē, planè nihil sit; sequetur omnes formas *fieri ex nihilo*, & proinde creari. Resp. Formas omnes posse dici *fieri ex nihilo*, si *fieri ex nihilo* accipiatur, pro *fieri ex nulla sui parte præexistente*, non vero si *fieri ex nihilo* accipiatur propriè pro eo quod est *fieri ex nulla materia præexistente*, quo sensu idem valet, ac creari; fiunt enim formæ ex materia, h. e. fiunt materia concurren-

4.

re, in genere causæ subjectivæ ad tribuendum iis *esse*.

5. Quinto notandum est, eos etiam malè explicare eductionem formarum, ex materiæ potentia, qui dicunt formam, ideo ex materiæ potentia educi, quod materia ante adventum formæ habeat potentiam, ad eam recipiendam: Si enim hæc explicatio esset veritati consentanea, omnes formæ, nulla excepta, essent ex materiæ potentia educibiles; idque quia materia habet potentiam, ad quamlibet formam recipiendam, potentiam (inquam) vel naturalem, vel obedientalem. Potentia autem naturalis est ea, quæ educibilis est in actum, vi alicujus agentis naturalis, ut potentia passiva ligni, ad recipiendum calorem, dicitur naturalis quia educi potest, in actum vi naturalis agentis, ignis videlicet. Potentia materiæ obedientalis est, quæ in actum educi non potest, vi agentis naturalis; sed vi alicujus agentis superioris, atque alterius ordinis, cui ea materia ita subdita est, & subjecta, ut necessario ei obediat: talis est potentia ligni, vel lapidis, ad formam statuæ; non enim educitur in actum vi alicujus agentis naturalis, sed

vi

vi agentis per artem: talis etiam est potentia animæ, ad recipienda dona supernaturalia, ut fidē, spem, charitatem; non enim ulla vi naturali, in actum educi potest, sed infinita vi, & virtute creatoris.

6. His positis: facilè est explicare eductionem formarum, ex materiæ potentia, cum enim nihil possit educi ex aliquo, nisi illud, quod prius fuit in eo; manifestum est eas solas formas, ex potentia causativa materiæ educi, quæ antequam existant, sunt in potentia causativa materiæ, i. producibiles sunt per concursum passivum materiæ; illæ enim formæ quamdiu actu non existunt, habent potentiam ad accipiendum *esse* à materia, tanquam à principiprincipio passivo, & receptivo; ideoque cum actu existere incipiunt, vi activa agentis, & passiva materiæ, rectè dicuntur educi ex potentia causativa materiæ, quia non amplius sunt in potentia causativa materiæ, i. non jam sunt à materia producibiles; quod enim semel productum, & causatum est, non amplius est in potentia causæ, sed eductum est ex statu potentialitatis, in statum actualitatis. Forma igitur bruti, verè dicitur educi ex potentia cau-

ſativa materiæ ſeminis, quia ante generationem bruti, illa forma fuit in potentia cauſativa materiæ ſeminis, i. producibilis erat, vi paſſiva iſtius materiæ; jam vero per actionem generantis, illa forma producta eſt, & poſita extra potentiam cauſativam materiæ; ita ut non amplius ſit producibilis vi paſſiva materiæ, niſi amittat eam exiſtentiam, quam nunc habet. Contrà verò anima humana, licet producatur ex materia, non tamen ex ejus potentia cauſativa educitur, ſed in materiam inducitur; idque quia nunquam fuit in materiæ potentia cauſativa, nec materia unquam habuit potentiam, ad tribuendum *eſſe* animæ, per paſſivum ſuum concurſum.

ART. III.

An anima rationalis ſit ex traduce.

1\. VErus hujus controverſiæ ſtatus eſt, utrum anima rationalis educatur, ex potentia materiæ ſeminis, vi ſeminalis, & prolificæ virtutis, ſicut anima

animæ plantarum, & belluarum: an vero
à *DEO* absque materiæ præexistentis
concursu producatur, h. e. creetur, & cor-
pori infundatur. Posterior sententia om-
nib9 ferè modernis Philosophis, & Theo-
logis arridet, & meritò; non enim memini
me legisse ullum argumentum in contra-
rium, tanti ponderis, ut possit aliquem,
vel mediocriter in hac controversia ver-
satum, in eorum sententiam adducere, qui
contendunt animas nostras, à parentibus,
per carnalem generationem proseminari,
non vero à *DEO* creari, & infundi. Con-
trà vero, pro ea sententia quæ asserit ani-
mas humanas, à *DEO* immediatè creari,
non solum faciunt varia S. Scripturæ te-
stimonia, sed etiam argumenta Philoso-
phica principiis naturæ notis nitentia: ego
autem, omissis argumentis ex S. Scriptura
petitis, quia ea luculenter proponuntur à
Theologis, præcipuè verò à clarissimo D.
Iunio, in explicatione 1. cap. Genes. ra-
tiones quasdam afferam, partim ex Physi-
ca, partim ex Metaphysica depromptas.

2. Prima ratio est hæc: *Si anima est genera-
bilis, est corruptibilis: at absurdum est posterius:
Ergo & prius:* ratio majoris est hæc; illa

 for-

forma, quæ ita dependet à materia, ut per concursum causæ materialis in generatione producatur, ita etiam dependet à materiâ, ut si ab eâ separetur, quæ conferebat, & conservabat, ejus *esse* necessariò pereat. Ad hoc argumentum respondere solent Theologi, & Philosophi, qui sunt in contrariâ sententiâ, animas humanas esse ex se corruptibiles, ut probat illud argumentum; quia dependent à materiâ in *fieri* & *esse*, duraturas tamen esse in æternum, quia *DEUS* statuit eas conservare. Quod si quis eos roget, cur anima in se spectata sit corruptibilis. Respondent hanc esse rationem, quia si *DEUS* cessaret ab actu, quo conservat animas, illæ statim in nihilum redirent: sed hæc responsio non placet, primo quia Theologi, & Philosophi, cum dividunt substantias in æternas, & caducas, non volunt aliquas substantias, ideo esse æternas, quod à cõservativo *DEI* influxu non dependeant; sed quod à nulla creaturâ, per actionē Physicā destrui possint: hoc autem modo non solum Angeli, & Cœlum, sed etiam animæ rationales incorruptibiles dici possunt. Deinde illi qui ita respondent, non possunt negare animam

mam humanā ita se habere, ut nullâ actio-
ne Physicâ, seu materiali destrui possit:
unde ego infero eam nullâ actione Physi-
câ, vel materiali, posse produci. Quænam
enim est ratio, quod nullâ actione Physi-
câ destrui possit? Nónne, quia est sub-
stantia spiritualis; at ob eandem etiam ra-
tionem, nulla virtute materiali potest pro-
duci, idque quia, sicut repugnat spiritui,
actione Physicâ, & materiali destrui, ita
etiam repugnat spiritui, actione Physica,
& materiali produci, generatio autem est
actio Physica, & materialis, tum quia fit
in materia, tum quia fit per virtutem ma-
terialem; scilicet per virtutem seminalem.

3. Secunda ratio: *DEUS voluit animas humanas existere, extra corpora, post hominum mortem; voluit autem animas belluarum perire cum corporibus: Ergo dedit animæ rationali, naturam independentem à materiâ*; ut ratione illius naturæ possit existere, extra materiam corpoream; unde infero animam quoad naturam suam esse independentem à materiâ corporeâ.

4. Tertio, *Ea sola forma educitur ex potentiâ causativâ materiæ, quæ fit materiâ passivè concurrente, ad tribuendum ei esse: sed materia semi-*

nis, non potest concursu paßivo, tribuere esse animæ: Ergo non educitur ex potentiâ materiæ, sed à DEO per creationem in materiam infunditur. Propositio manifesta est ex præcedentibus; assumptio probatur; nulla virtus activa agit ultra suum genus, ut loquuntur, i. non potest agendo producere eam rem, quæ est excellentioris naturæ, & superioris ordinis: sed anima excedit totum genus naturæ corporeæ, cum sit substantia spiritualis: nulla igitur virtus corporea potest animam producere. Ad hoc argumentum respondere solent, vim materialem in semine existentem, per se non posse producere spiritualem substantiam animæ, posse tamen virtute spiritualis illius substantiæ, cujus est instrumentum, i. virtute animæ hominis generantis elevari ultra suam speciem, ad producendum spiritum: quemadmodum phantasma, quæ est sensibilis, & materialis species, virtute animæ, cujus est instrumentum, species intelligibiles, h. e. spirituales rerum imagines intellectui patienti imprimit. Hoc effugium planè futile est, & nullius momenti; fieri enim non potest, ut agens creatum operâ instrumenti purè materia-

lis,

lis, aliquid immateriale producat: facultas autem prolifica in semine existens, purè materialis est; secùs tamen accidit, in productione specierum intelligibilium; anima enim utitur vi intellectus agentis, ut principalis instrumenti, excitantis, & elevantis phantasma, ad producendas illas species: quare universaliter verum est virtutem immaterialem, non posse esse aut principale, aut solitarium instrumentum, in productione spiritualis substantiæ, licet esse possit instrumentum secundarium, in productione spiritualis qualitatis.

5. Quarto, *Illi qui sunt in oppositâ sententiâ, coguntur admittere conclusiones, admodum duras, & absurdas*; nam ut vitent vim talium argumentorum, coguntur admittere animam non esse substantiam spiritualem; item animam posse actione Physica destrui, nisi *DEUS* eam speciali suo auxilio conservet ab interitu: quæ conclusiones admodum derogant dignitati, & excellentiæ animæ nostræ, & nobis auferunt occasionem confutandi Atheos, argumentis petitis ab immortalitate animæ. Si enim anima est forma naturâ suâ depen-

dens à corpore, ita ut extra corpus per se existere non valeat, quomodo persuadebimus iis, animam esse immortalem; derogant etiam hæ conclusiones sapientiæ divinæ, quippe asserere DEUM voluisse animas existere extra corpora, et negasse iis naturam, ad hoc idoneam, est dicere DEUM non satis prudenter produxisse animam.

6. Quinto, *Quamvis dicamus animam à DEO creari, & in corpus infundi, & proinde parentem non tribuere filio suo animam, satis tamen commodè tueri possumus, hominem tam verè generare hominem, quam leo leonem, & bos bovem; possumus item tueri naturalem & hæreditariam corruptionem, quam* PECCATUM ORIGINALE *vocant, à parentibus ad liberos propagari, & illius propagationis modum explicare:* nulla ergo necessitas nos cogit amplecti eam sententiam quæ animæ naturæ repugnat, & ejus dignitati tantum detrahit.

ART.

ART. IV.

An & quomodo homo verè generare hominem dicatur.

PHiloſophi, & Theologi, qui dicunt animam non traduci per ſemen, aut ex ſemine elici, variis modis diſſentiunt, de generatione hominis, & actione in qua generatio hominis conſiſtit. Primo enim nonnulli, cum iis hoc argumentum objicitur: *homo generans non tribuit filio animam, per quam eſt homo: Ergo homo non generat hominem.* Reſpondent hominem dici generare hominem, quia ſuppeditat materiam, ex qua fit homo, id eſt, quia tribuit filio corpus hominis: verum hæc reſponſio admodum frigida eſt, & indigna, quæ ab ullo Philoſopho proferatur: primo enim ex ea ſequitur hominem, tantum generare corpus hominis, non vero totum hominem, & hoc eſt ipſum, quod

1.

quod argumentum probat. Secundo, quia nemo Philoſophorum dixit, generationem ſubſtantialem eſſe productionem, aut ſuppeditationem materiæ; ſi enim producere ſubſtantiam, eſt ſuppeditare materiam, ad producendam ſubſtantiam; pari ratione, is qui ſuppeditat artifici materiam, ad conficiendam ſtatuam, dicetur conficere ſtatuam, quod admodum abſurdum eſt. Tertio, generare hominem, eſt tribuere τὸ *eſſe* homini, ut ex ipſis terminis patet: at *eſſe hominis* ſeu natura humana, neque conſiſtit in anima ſola, neque in corpore ſolo, ut omnes fatentur: ſi enim natura humana in altero horũ conſiſteret, per ſeparationem animæ à corpore, non deſtrueretur natura humana: conſiſtit ergo natura humana, in unione corporis & animæ, i. conſiſtit in eo, quod homo verè conſtet anima & corpore: ſi ergo generans non efficit, ut filius ſit quid conſtans ex anima, & corpore, ſed tantum efficit ipſum corpus, homo generans non verè dicetur, tribuere homini genito *eſſe hominis*, atque adeo non verè dicetur generare hominem.

Alii

2. Alii cum vident se, non posse evitare vim hujus argumenti, per priorē responsionem, aliam responsionem excogitarunt, sed pene tam invalidam, ac est prior: dicunt enim hominem verè generare hominem, quia non solum tribuit ei materiam, i. corpus; sed etiam præparat materiam, ad recipiendam formam; atque adeo per virtutem prolificam, attingit conjunctionem animæ, & corporis, per quam conjunctionem, homo constituitur in *esse hominis*, & fit tale compositum Physicum: hi ergo non dicunt patrem conjungere animam filii, cum corpore filii, per virtutem seminalem (hoc enim tribuunt *DEO*, qui animam infundit) sed præparare materiam seminis, ad recipiendam formam humanam, quam quidē præparationem, postquam completa fuerit, immediatè sequitur conjunctio animæ & corporis: hinc liquet, ex eorum sententia, actionem generandi, nihil aliud esse, quam præviam materiæ alterationem, & præparationem ad recipiendam formam: in hac sententia fuerunt penè omnes antiquiores Philosophi, etiam omnes penè Moderni, plerique etiam Pontificii Theologi; nam Conimbri-

bricenses, in explicatione lib. 1. de ortu, testantur seipsos olim amplexos fuisse hanc sententiam, quia fuit recepta apud omnes: verum hæc sententia, ut dictum est, non magis satisfacit argumento, quam prior. Primò, quia præparatio materiæ est mutatio in qualitate, atque adeo est alteratio. Generatio autem non est alteratio, sunt enim diversi speciei motus, in hoc differentes; quod altera terminetur ad qualitatem, altera ad substantiam: Ergo generatio non est mutatio, vel præparatio materiæ; neque generare, est præparare materiam. Secundò, generatio est una simplex mutatio, vel simplex motus, ut omnes fatentur: at illa præparatio non est posita in una mutatione, sed in variis alterationibus, quæ præcedunt introductionem formæ, nam aliquando dilatatur, aliquando consolidatur illa materia, aliquando humor augetur, aliquando minuitur, ita scilicet postulante natura formæ introducendæ: Ergo illa præparatio non est generatio, sed aggregata seu multiplex mutatio, sive alteratio. Tertiò, generare est tribuere *esse*; *esse* autem *hominis* consistit in

co,

eo, quod constet ex anima & corpore: si ergo DEVS copulet animam, cum corpore, infundendo (ut dicunt Theologi) DEVS tribuit *esse* homini, non vero generans: solus enim ille qui copulat animam cum corpore, efficit ut homo constet ex anima, & corpore. Denique homo in instanti gignitur, id est, in instanti fit homo: Ergo non gradatim; ideoque ejus productio, non est mutatio aliqua successiva, sed instantanea.

3\. Tertius modus respondendi est eorum, qui dicunt hominem generare hominem, neque quod ei tribuat materiam, neque quod materiam præparet; sed quod tribuat ei etiam formam, non quidem specificam, id est, animam rationalem (hanc enim volunt tribui à solo DEO, qui eam creat, & unit cum corpore) sed quod ex potentia seminis educat animam vegetativam, & sensitivam: verum hæc sententia minimè omnium placet, quia manifestè ex ea sequitur, hominem non generare hominem, sed hoc vivens, & hoc animal: præterea ut dicebam *esse hominis* in eo consistit, quod homo constet ex anima

&

& corpore: Si ergo filius non debeat patri, quod constet ex anima rationali, & corpore, non habet naturam hominis, à patre sibi communicatam.

4\. Rejectis his sententiis, nos cum doctissimis Philosophis, Doct. Sc. Ruvio, & professoribus Academiæ Conimbricensis: quartum dicendi modum amplectimur, asserentes hominem verè generare hominem, quamvis anima à *DEO* creetur, non quod tribuat ei corpus solummodo, neque quod præparet corpus, ad recipiendam animam, neque quod in materiâ, aut ex materia corporea, efficiat animam vegitativam, aut sensitivam sui filii; sed quod ab homine generante sit ipsa actio, qua anima rationalis substantialiter corpori unitur, ac incipit informare, inhabitare, & implere totam materiam corporis; adeo ut ex nostra sententia, generatio hominis sit posita in illa actione, qua per virtutem prolificam, anima essentiali vinculo cum corpore copulatur.

ART.

A R T. V.

Utrum generatio posita sit in productione formæ, an vero in conjunctione formæ cum materia.

VT nostræ sententiæ veritas appareat, primo ostendam actionem generantis, loquendo in genere de omni generatione, esse positam, in conjunctione materiæ, et formæ: secundò, nonnihil specialius dicam de illa actione, qua anima corpori unitur: quod ad prius attinet generatio compositi, non est productio materiæ, idque quia materia propriè dicta est ingenerabilis, & incorruptibilis, id est, à nullo potest fieri, nisi à creatore; si enim creatura aliqua produceret materiam primam, produceret eam ex nulla materia præexistente; atque adeo crearet eam; nulla autem creatura creat, cum creatio requirat

1.

 infi-

infinitam virtutem. Deinde cū ex igne fit aer, aer generat alium aerem, mutando ignem in aerem, non autem per illam generationem, producit materiam novi aeris, sed in materiam præexistentem introducit formam novi aeris.

2. Generatio substantialis, non est productio materiæ, ut jam ostensum est: at neque est productio formæ, quod quidem certum est, & evidens apud eos, qui dicunt animas à DEO creari: at non minus evidenter etiā probari potest contra eos, qui dicunt animā esse ex traduce. Primo enim, natura hominis est in eo posita, quod constet ex anima & corpore: at per actionem, quâ anima unitur corpori, sive anima sit à DEO, sive à patre, homo fit compositum constans ex anima & corpore: Ergo per illam actionem, homo accipit naturam, vel *esse hominis*; & proinde per illam actionem producitur: quid enim est aliud, producere hominem, quam efficere ut existat homo, seu Ens constans ex anima & corpore. Secundò, nunquam potest compositum Physicum de novo produci, sive per generationē, sive per aliam mutationē, nisi ejus materia, & forma de novo

novo conjungantur, & coeant in unum per se, ut evidens est: potest tamen compositum Physicum de novo produci, & revera fieri, quamvis ejus forma non producatur de novo: Ergo efficere compositum Physicum, potiùs est materiam & formam conjungere, quam formam producere; probatur assumptio: primo, ex resurrectione mortuorum in die judicii; tum enim homines de novo producentur, & de novo accipient *esse hominis*, per veram productionem substantialem, licet non ordinariam, sed planè extraordinariam; at tum eorum anima non potest dici de novo produci, quia existebat semper, postquam creata est, sed tantum de novo uniri cum materia: Ergo productio compositi Physici, non est productio formæ, sed potius unitio formæ cum materia. Si quis tam impudens sit, ut neget in resurrectione mortuorum, futuram veram productionem substantialem, contra eum utar hoc argumento. Producere substantiam corpoream, est tribuere *esse* substantiæ corporeæ: at tum DEUS, hominibus mortuis, qui quamdiu mortui erant, non habebant verum *esse* substantiæ natu-

 ralis,

ralis, quia non cõstabant ex materia & forma unitis, verè & propriè dabit integrum, & plenũ esse corporis naturalis, efficiendo ut verè cõstent ex corpore & anima: Ergo *DEVS* per illam actionem verè producit corpora naturalia. Non negari quidẽ potest, illam actionem, esse actionẽ longè diversam à generatione substantiali, & modo generandi ordinario; certum tamen est eam actionem esse veram productionem substantialem; quod probamus ex definitione productionis substantialis, quid enim aliud est producere substantiã, quã conferre *esse* illi substantiæ, quæ ante illam actionẽ non habebat *esse substantiale*. Secundo probatur assumptio sic: *DEVS* potest creare animam infantis per aliquod tempus ante ejus generationem, & postea in ipsa generatione illam animam cum corpore ejus conjungere: Ergo potest esse vera generatio substantialis absque productione formæ.

3. Quod ad posterius attinet: Theologi & Philosophi, qui sunt in nostrâ sententiâ *de origine animæ*, asserunt virtutem seminalem in belluis, duplicem habere operationẽ; scilicet eductionem fo-

mæ ex potentia materiæ,& unitionẽ ejusdem formæ cũ composito; quas quidem actiones dicunt non realiter, sed ratione sola diversas esse : idque quia per unam & eandem actionem re,educitur forma ex potentia materiæ, et unitur substantialiter cum materia. Contrà asserunt virtutẽ seminalẽ, quæ in semine hominis existit,habere unã tantum actionem,scilicet unitionem formę,i.animæ cũ materia corporea, unam inquam actionẽ principalem, nam certum est ab ea virtute proficisci varias actiones minus principales, scil. præparationes materiæ corporeæ, ad recipiendam animam: quare dicunt in productione hominis,esse duas actiones proficiscẽtes à diversis agẽtib⁹;scilicet creationẽ animæ,& unitionẽ ejusdem cũ materia: creationem animæ aiunt esse operationẽ solius *DEI*, quod evidens est;unitionẽ vero animæ cũ corpore,volunt esse actionẽ,non quidem solius hominis,*DEVS* enim cooperatur cũ homine in actione illa;sed hominis,&*DEI* simul, & addunt in hac unitione, & non in alia actione, positam esse generationẽ hominis: quod ex eo patet, quia supra ostensum est, producere cõpositum, neq;

esse producere materiam, neque producere formam, sed formam cum materia unire, & copulare: ex nostra ergo sententia, eodem instanti, quo DEUS creat animam in corpore, homo generans per virtutem seminalem, animam à DEO creatam, cum corpore substantialiter unit, & connectit; adeo ut actio DEI terminetur ad animæ *esse simpliciter*; actio vero patris terminetur, non quidem ad animæ *esse simpliciter*, sed ad ejus *esse in corpore*, seu ad unionem animæ cum corpore.

4. Ad illud argumentum, *homo est homo per animam; si ergo pater non tribuit filio animam, non tribuit ei esse hominem.* Respondent hominem esse hominem, neque per animam seorsim acceptam, neque per corpus, sed per integram naturam, siue per essentiam humanam, & aiunt patrē uniendo animam cum corpore, per virtutem seminalem, tribuere filio τὸ *constare ex anima & corpore*; & proinde ei tribuere naturam, & essentiam per quam est homo: patet autem unamquamque rem, esse talem rem non per alterā essentiæ partē, sed per totam essentiam, quia essentia est id, per quod Ens est Ens; atque adeo talis essentia

est id,

est id, per quod res est talis res: illud autem quod dici solet, unamquamque rem esse talem rem per formam suam, ita concipiendum est, ut intelligamus unamquamq; rem, esse talem rem per formam, non quidem tanquam adæquatam rationem (ratio enim adæquata cur res sit talis res, est quia habet talem essentiam) sed tanquam principalem partem essentiæ; si enim inter se conferamus partes essentiæ Physicæ, res quælibet, est talis res per formam, potius quam per materiam; interim si conferamus aut formam, aut materiam cum integra essentia, res quælibet est talis res, potius per essentiam, quam aut per materiam, aut formam.

Verum, hic oritur magna difficultas, si enim *DEUS* infundat animam, ut omnes Theologi loquuntur, qui sunt in hac sententia, conjunctio animæ, cum corpore potius tribuenda erit *DEO*, quam homini generanti; quid enim aliud est animæ infusio in materiam corpoream, quam conjunctio animæ cum materia. Respondent nonnulli, *DEUM* dici infundere animam, non quod per se solum copulet animam cum corpore; sed quod

5.

per virtutem ſeminalem, illud præſtet, cujus miniſterio utitur tanquam inſtrumento, non quidem neceſſario (ipſe enim poteſt per ſe connectere animam & corpus) ſed ordinario, quia ſcilicet ejus uſus eſt ordinarius, in omni animalium generatione. Alii probabilius reſpondent, DEUM dici infundere animam in corpus, non quod ſubſtantialiter, ſed quod localiter conjungat animam & corpus: id eſt, quod creet animam in corpore, & per ejus creationem, in tali ubi, efficiat eam localiter præſentem corpori: dicunt enim eodem inſtanti, quo DEUS creat animam localiter præſentem corpori, eodem (inquam) inſtanti virtutem ſeminalem, eas partes connectere, vinculo ſubſtantiali; docent autem localem præſentiam animæ, eſſe quid longè diverſum, ab ejus unione ſubſtantiali, cum materia; quia Angelus aſſumpto corpore veſtitus, eſt localiter præſens illi corpori, non vero ſubſtantialiter ei conjunctus, ut forma materiæ ſuæ.

ART.

ART. VI.

An præcedens doctrina tollat peccati originalis propagationem.

QVi putant humanam animam, à DEO immediate non creari, sed ex potentia seminis educi, objicere solent, nostram sententiam planè tollere peccati originalis propagationem, & nullum modum relinquere, quo explicari possit istius peccati derivatio, à parentibus ad liberos: ut igitur hoc cavillum ipso facto diluam, partes quasi integrantes istius peccati enumerabo, & quomodo singulæ propagentur docebo. 1.

Partes peccati originalis sunt tres: Primò, participatio peccati primorum parentum, illud enim fuit commune peccatum totius generis humani. Secundo, carentia originalis justitiæ, id 2.

id est, defectus donorum, tum intellectus, tum voluntatis, quibus Adamus & Eva ante lapsum ornati sunt. Tertiò, propensio, vel inclinatio ad malum, non enim solum caremus originali justitia, quæ nos ad bonum propensos faciebat, sed etiam eâ sublatâ, successit contraria qualitas legi adversa, quæ nos ad omnem turpitudinem pronos reddit.

3. Prima pars peccati originalis eodem modo propagatur, à parentibus ad liberos, quo propagari solet generis splendor, item jus hæreditarium: nimirum neque per animam, neque per corpus, sed per naturalem generationem; sicut enim *Carolus*, v. g. ideo hæres regni est, quia Regis filius est, & ideo filius Regis, quia à Rege genitus est: sicut etiam *Carolus*, ideo nobilis est, quia nobilium parentum proles est, & ideo proles quia à nobilibus parentibus per naturalem generationem descendit: ita etiam Adæ peccatum, ideo est nostrum, quia nos ejus filii & hæredes sumus: i. quia per naturalem generationem descendimus ab Adamo. Hæc sententia de propagatione primæ hujus partis peccati originalis, coincidit cum

cum eorum sententia, qui dicunt animam à *DEO* creatam, evadere corruptam, & ream, per hypostaticam suam unionem, cum corpore, quia ex illa unione animæ & corporis, resultat totus homo, qui est successor Adami, atque adeo reus inobedientiæ Adami.

4. Hic tria diligenter notanda sunt: Primò, ea quæ jam dicta sunt non intelligenda esse de quolibet successore Adami, sed de successore per naturalē generationem genito, i. de eo, qui per ordinarium modum generandi, videlicet per concursum maris & fœminæ ab Adamo descendit; alioqui enim sequetur Dominū nostrum *IESVM CHRISTVM*, esse reum peccati Adami quod absurdum, & impium dictu est. Secundo notetur, beatam Virginem necessariò esse ream peccati Adami, si enim illud ipsum, propter quod nos rei sumus peccati Adami, inveniatur in beata Virgine, ipsa non minus est rea, quam nos: at verum est prius, illa enim eodem modo descendit ab Adamo quo nos: Ergo etiam verum est posterius.

5. Tertio notetur, solius primi hominis, non vero posteriorum parentum, peccata trans-

transire in eorum filios: cujus rei ratio præcipuè est hæc: primus homo justitiam accepit, non sibi tantum, sed toti etiam ejus posteritati, ut si permaneret in justitia, eam simul cum natura in posteros transmitteret; sin eam peccando desereret, cum eadem natura, peccatum quoque in omnem posteritatem transfunderet. Cum igitur nemo posteriorū parentum, simili lege sit institutus; patet istorū peccata, non magis quā justitiam propagari, in posteros, sed singularia, et ut loquuntur, *personalia* tantum esse.

6. Secundam partem peccati originalis, viz. carentiam originalis justitiæ, parentes in posteros transmittunt, eo modo, quo parentes egeni, inglorii, & ignobiles suam egestatem, & generis obscuritatem in liberos transfundunt, viz. modo aliquo negativo, non positivo: sicut enim ignobilium, & pauperum filii, ideo ignobiles sunt, & pauperes, quia eorum parentes istis bonis carent, & proinde ea liberis suis conferre nequeunt: ita etiam infans recens natus, originali justitiâ caret, quia parentes ipsius justitia destituti sunt, & proinde eam proli suæ communicare nequeunt.

queunt. Dicet aliquis; parentes fideles, per gratiam regenerationis, habent dona justitiæ, & sanctitatis, aliquatenus sibi restituta, cur non ergo ea dona in posteros transfundunt? *Resp.* quia nulli proximorum parentum, imò ne ipsi Adæ, postquam semel peccavit, concessum est, ut donum aliquod in posteros transmittat, hoc enim concessum est solis primis parentibus, ante eorum lapsum.

7. Quod ad tertiam partem peccati originalis attinet, communis sententia est, eam eodem modo propagari, & transmitti in liberos, quo lepra transmittitur à parentibus leprosis, in eorum liberos; nimirum per semen à parentibus emissum: hoc autem sic declaratur: infectio quæ est in semine leprosi, non est lepra, vel morbus formaliter & actu, sed solum virtualiter; nam est occulta quædam dispositio ad lepram: ita etiam infectio spiritualis, quæ est in semine, non est peccatum formaliter & actu, sed est occulta quædam dispositio ad peccatum; ex quo fit ut anima in corpore à *DEO* creata, veluti flos, in loco fœtido, à prima sua origine, ex corpore

vitium

vitium contrahit habituale, atque culpabile; hujus sententiæ fundamentum est, mutua eaq; naturalis sympathia, i. passionum & affectionum communicatio, inter corpus et animam, tanquam inter duas partes substantiales, idem compositum naturale constituentes. Vnde fieri videmus, ut corpore malè affecto, anima doleat, et vicissim ex animæ hilaritate, corpus recreetur; quare sicut anima, si infunderetur corpori vulnerato, vel posito in igne, mox in eo corpore doleret, ita dum infunditur corpori ad peccandum disposito, habitualiter in eo quodammodo peccat.

ART. VII.

Solvuntur argumenta quæ afferri solent contra præcedentem doctrinam de propagatione nativæ corruptionis per semen parentum.

1. OBjicitur primo sic; corpus non potest agere in spiritum, vitiosam aliquam qualitatem ei imprimendo: Ergo concupiscentia, seu propensio ad malum, à cor-

à corpore ad animam non derivatur. Respondet ex Augustino Pareus, lib. 4. de amissione gratiæ, cap. 12. non omnino fieri naturaliter, sed occulto DEI judicio, quod anima à carne vitiata, ob culpã primorum parentum, vitium contrahat, h. e. licet corpus in spiritum naturaliter agere nequeat, per occultam tamen justitiam divinæ legis, illud fieri posse. 2. Alii respondent id non fieri per actionem carnis in animam, sed per quandam naturalem concomitantiam, et communicationem, quæ est inter materiam, et formam; sicut enim anima corpori communicat suas affectiones, ut vitam, sensum, et alia hujusmodi, ita etiã dispositiones corporis communicantur animæ, nam anima infusa corpori male disposito, fit stolida, ut videre est in naturaliter fatuis; ita sentit Esthius Theol. Pont. lib. 2. sent. dist. 31. art. 1.

2\. Tertio, Hieron. Zanchius, de operibus DEI, parte 3. lib. 2. cap. 9. Respondet animam ex conjunctione cum corpore, peccato infici, non per Physicam actionem corporis in animam, sed ex justissima DEI ordinatione, qui sic initio constituerat, ut sicut si Adam non peccasset,

ſet, tota illius juſtitia in liberos propagaretur, ſic, illo peccante, tota naturæ corruptio, quæ ejus inobedientiam eſt conſecuta, ab illo tanquam à capite, in omnes homines, flueret et derivaretur, idque per ſemen, tanquam per vehiculum, quo iſta labes à patre ad prolem transfertur.

3. Quarto, Alenſis et Bonaventura, in 2. Sent. dicunt, animam in corpore immundo vitiari, non quod caro ſpiritum inficiat, vera et reali actione, ſed quod caro deſtituta originali rectitudine, ac rebellis rationi effecta, animum deorſum trahat, ac per hoc, obliquam et diſtortam efficiat. Hanc ſententiam explicans Pareus, dicit nos poſſe ſine ulla abſurditate, aſſerere temperamentum corporis, licet brutum ſit, ad mala pronum eſſe, & non aptum animæ ad bonas actiones organum: animam vero rectitudine, & puritate originali orbatam, ſequi inclinationem et vitioſum temperamentum corporis. idem etiam innuit Clariſſ. Feſtus Hommius, in ſuo *Antibellarmino*, diſput. 58. Theſ. 5.

4. Secundo objicitur: Si DEUS animam puram in carcerem tam impurum detru-

detrudit, crudeliter ac injustè agit: at impium & blasphemum est posterius; Ergo & prius est absurdum. Resp. concedendo totum; nos enim non dicimus *DEUM*, immittere animam justam & puram, in corpus impurum, inde enim sequitur animas nostras esse justas, ante earum infusionem, & conjunctionem cum corporibus, quod posteà refutabitur art. 8. instabit aliquis; *DEUS* infundit animam ex se peccatum non habentem, corpori impuro, & contagioso: Ergo injustè agit: Resp. negando consequentiam; is enim agit injustè, qui illud agit, cujus contrarium agere tenetur ex æquo & bono; sed DEUS non tenetur animas filiorum Adæ, qui in Adamo peccaverunt, & sic æternam mortem meriti sunt, puris corporibus infundere, h. e. non tenetur corpora nostra labe peccati fœdata, ante infusionem animarum purgare; sed contrà tenetur ea non purgare, idq; vi illius comminationis, *quo die comederis, moriendo morieris*.

5. Tertio ob. causa causæ est etiam causa causati: at DEUS est causa unionis animæ cum corpore: Ergo est etiam causa illius peccati, quod anima ex conjunctione

cum corpore contrahit; nam unio est causa illius peccati in anima. Respondet *Zanchius*, unionem animæ cum corpore non per se, sed per accidens esse causam peccati, idq; quia si Adam non peccasset, DEVS copulasset animas cum corporibus sine ulla peccati consecutione: quare ex accidente est quod nunc animæ labes eam conjunctionem consequatur. 2. Respond. DEVM tantum creare animas in corporibus, parentes verò per virtutem prolificam, animas substantialiter cum corporibus conjungere: quare quod animas habeamus in corporibus nostris, est à DEO, quod verò animas habeamus in corporibus impuris, & contagiosis creatas, est à lapsu primorum parentum. In summa illa regula, *causa causæ est etiam causa causati*, intelligenda est de causis per se, non per accidens, *DEVS* enim est causa suæ legis, & lex divina est causa peccati per accidens, ut patet ex cap. 7. ad Rom. à vers. 8. ad 14. nemo tamen inde concludere potest, *DEVM* esse peccati causam.

6. Quarto ob. quod corpus non habet, eo non potest animam inficere: at peccatum, quod animæ est proprium, nimirum igno-

rantia mentis, & aversio voluntatis à bono, non inest corpori: Ergo corpus peccano, non inest corpori: Ergo corpus peccato animam inficere non potest. Resp. sicut semen parentis leprosi, producit lepram in corporibus filiorum, licet actu & formaliter in se non habeat lepram, sed occultam quandam dispositionem ad lepram, ita etiam caro potest inficere animam peccato, licet actu & formaliter in se non habeat peccatum, sed tantum dispositionem quandam ad peccatum. Resp. igitur ad propositionem; quod corpus in se habet, nullo modo, h. e. neque formaliter, neque virtualiter eo non potest inficere animam, potest tamen inficere animam eo, quod in se habet virtualiter, & dispositive.

7. Quinto ob. in Adamo vitium prius fuit in anima, quam in carne, & ab anima in carnē non à carne ad animam transiit: Ergo eodem ordine in filiis Adæ vitium existit; anima enim non corpus est πρῶτον δεκτικὸν peccati. Respondet Pareus alium fuisse ordinem in vitii operatione quæ à libero arbitrio cæpit alium esse in vitii generatione quæ à carne incipit. Responderi etiam potest eundem ordinem

 adhuc,

adhuc, servari, et animam etiam nunc esse πρῶτον δεκτικὸν peccati idque quia ignorantia, contumacia et aversio à bono actu et formaliter primo insunt animæ, deinde corpori licet dispositive, et virtualiter insint corpori prius quàm animæ. Hic nobis se offert occasio reprehendēdi crassam, et absurdam eorum sententiam, qui dicunt peccatum originis, actu et formaliter in semine inesse, ante adventum animæ. Primo enim habitus et privatio versantur circa idem subjectū: Ergo privatio non potest esse in aliquo subjecto, in quo habitus inesse nequit: at in semine nō potest esse justitia originalis, quæ est habitus: Ergo neq; in eo existere potest peccatū originale, quod est ejus privatio. Secūdo, si semen, actu et formaliter in se peccatū habet, varia sequentur absurda. Primo, semini datā esse legē, *lex enim*, inquit Paulus, *data est peccatoribus*: secundo, semen esse obnoxiū æternæ damnationi, quod enim propriè peccatū in se habet, id damnari in æternū potest: tertio, semē posse à CHRISTO redimi, salvari, pœnitentiam agere, & credere, quæ omnia tam absurda sunt, inquit Kekkermanns, ut cogitari vix absurdius possit.

ART.

ART. VIII.

Proponuntur & solvuntur aliquot quæstiones, de propagatione peccati originalis.

PRima quæstio est, quomodo possit peccatum originale traduci et propagari, cum anima, quæ illius subjectum est, non traducatur; non potest enim accidens traduci sine subjecto. Respondet Doctor Esthius, accidentia frequenter traduci; id est, affectione quadam, vel infectione transire in alterum, non transeunte subjecto, nam hæreses, errores, vitia ab uno in multos propagantur, non transeunte eorũ subjecto, hoc est, anima; quæquidem responsio vera & solida est, si intelligatur de ea propagatione, qua accidens nõ idem numero, sed idem specie, transit et traducitur ab uno in aliud, cum enim traducitur idem numero accidens, necesse est etiam ejus subjectum traduci, et transire: Sic ut putant nonnulli Philos. odore transeunte

1.

 in

in manum hominis contrectantis, transeunt etiam subtiliores partes pomi, in quibus odor proximè existit. Cum igitur propagatio peccati, non sit traductio accidentis, unius numero, de subjecto in subjectum; sed productio accidentis speciei ejusdem, non necesse est ejus subjectum, animam videlicet traduci. Alias responsiones ad hoc argumentum, vide apud Pareũ, lib. 4. de amiss. gratiæ, cap. 12.

2. Secunda quæstio est, quomodo anima, quæ à DEO producitur, & proinde ab Adamo nõ trahitur, nec ullo modo in lũbis Adæ fuit, quomodo (inquã) ea potest dici in Adamo peccasse, aut rea esse peccati ab Adamo admissi. Respondet *Zanchius* & cum eo reliqui Orthodoxi Theologi, animam duobus modis posse considerari, videlicet vel in se, et respectu sui, vel quatenus est pars constitutiva illius hominis, qui est filius Adæ: priori modo considerata anima, non potest dici fuisse in lumbis Adæ, & per consequens non potest dici peccasse in lumbis Adæ; posteriori verò modo considerata, benè dici potest ab Adamo trahi, in lumbis ejus fuisse, & peccasse; totus enim homo fuit in

in lumbis Adæ, idq; quia ab Adamo descendit, per naturalem generationem, & proinde totus homo est reus peccati ab Adamo admissi, totus autem homo ad pœnam obligari nequit, nisi & anima & corpus ejus ad pœnam obligentur.

3. Objicit hic Balthasar Meisnerus acutus quidem Philosophus, sed superbus, & magnorum virorum insignis contemptor; totum hominem non posse dici ab Adamo trahi, nisi & corpus & anima ipsius ab Adamo trahantur, idque quia totus homo est ὑφιςάμενον constans ex anima et corpore; egregium profecto, et tanto viro dignum argumentum? An non totus *CHRISTVS* Mariæ filius esse, et ex ea totus genitus, natusq; esse dicitur? Licet ex ejus substantia Deitatem non acceperit? omnino: unde et contra Nestorium definitum fuit Synodo Ephesina, ut Maria θεοτόκος appellaretur.

4. Tertia quæstio est, utrum animæ à *DEO* creentur puræ an impuræ? quam quæstionem licet alii censeant esse multis difficultatibus involutam, ego tamen puto eam facilè dissolvi et explicari posse. Respondeo igitur duplicem esse sensum

illius quæstionis, prior est, utrum animæ eo instanti quo creantur sunt puræ an impuræ? posterior est, utrum animæ à *DEO* creante accipiant puritatem seu justitiam; an vero impuritatem et corruptionem? Si priori modo concipiatur quæstio, Respondeo animas eo ipso instanti, quo creantur esse impuras, simul enim creantur et uniuntur substantialiter cum corporibus contagiosis, ex quibus labem contrahunt; si posteriore modo concipiatur quæstio, Respondeo animas nostras à *DEO* creante, neque accipere puritatem, seu justitiam et sanctitatem, neque impuritatem, et propensionem ad malum, sed tantum essentiam spiritualem, et proprietates ab essentia dimanantes: dico *DEUM* non inspirare animæ venenum læthale concupiscentiæ, quia mali author esse non vult: dico etiam eum non infundere animæ sanctitatem, et justitiam, quia anima creatur, ut sit pars constitutiva filii et successoris Adami, cui *DEUS* spiritualia dona conferre non tenetur, Vide clarissimi Iunii, Comment. in Cap. 2. Genes.

Art. IX.

Diluuntur leviora argumenta, quæ afferri solent contra creationem, & infusionem animæ.

OBjicitur primo. DEVS sex primis diebus totum creationis opus absolvit, posteà verò requievit ab opere suo, Genes. 2. Exod. 20: non igitur novæ animæ nunc creantur. Respond. DEUM post sextum diem cessasse à creatione novarum specierum, non vero novorum individuorum: animæ autē, quas jam creat, non specie sed numero differunt ab anima Adami, quam primo creavit.

1.

Secundo ob. Genes. 5. dicitur Adam genuisse filium ad imaginē suam, est autē filius imago et similitudo patris secundum animam: Ergo Adam genuit filium secundum animā. Respond. filium esse imaginē & similitudinē patris, non tam ratione animæ, quā ratione totius suppositi, i.

2.

quatenus est quid constans ex anima et corpore: Adam ergo non solum genuit filium similem patri, ut vult Esthius; sed etiam genuit id, in quo illa similitudo potissimum consistit, videlicet ipsam personã filii sui, ex anima et corpore cõflatam.

3. Tertio ob. Genes. 46. dicuntur 70. animæ egressæ de femore Iacobi, quod non est aliud quam seminis propagatione traduci. Respõd. animas synecdochicè pro hominibus esse positas: addere etiam possumus, ipsas animas egressas fuisse ex femore Iacobi, non quod è femore Iacobi traductæ sint, quoad earum *esse simpliciter*, sed quod ex eo descenderint, quoad *earum existentiam in corpore*, et unionem cum corpore; virtus enim seminis egressi ex femore Iacobi, effecit unionem corporis et animæ.

4. Quarto ob. si homo generando non producit animam rationalem, pejoris est conditionis, quam bruta et plantæ, quæ producunt animas sibi proprias, videlicet vegetativam et sensitivam. Respondet Esthius, hominem esse melioris conditionis etiam in officio generandi, quam sunt bruta aut plantæ, eo quod vis ejus generativa

rativa pertingat ad unionem nobilissimæ formæ cum materia, ut supra declaratum est. Adde quod hoc ipsum, ad magnam dignitatem pertinet, talem habere animam, ad quam producendam, propter ipsius excellentiam, nulla vis naturæ possit pertingere; quâ ratione nec Angelis, quorum natura excellentior est, quam hominum, vis ulla generandi competit.

5. Quinto ob. si homo non generat animam filii, sed corpus, non generat totum hominem, sed alteram ejus partem, imò ignobiliorem ejus partem. Resp. negando sequelam: Maria enim non genuit Deitatem CHRISTI, et tamen verè dicitur genuisse totum CHRISTUM: ignis etiam cum ex ligno generat alium ignem, non generat materiam illius ignis, sed tantum formam, et tamen dicitur generare, seu producere totum illum ignem; secundum definitionem Aristotelis *generatio est mutatio totius*, &c. Quare hic distinguendum est inter *totum hominem*, & *totum hominis*; pater enim generat totum filium, sed non totum filii, id est, omnes partes filii.

Sexto

6\. Sexto ob. ſi DEVS ſigillatim creat animas omnium, qui quomodocunque gignuntur, cooperatur ſcortatoribus & adulteris: nam fornicariis & adulterinis conceptibus animas creat, & largitur, quod videtur abſurdum. Reſp. DEVS cooperatur generationi naturali, quæ eſt per ſe bona, & opus naturæ; non autem vitio, quo fornicatores & adulteri contra legem DEI generationem perficiunt.

ART. X.

An poſſit reddi commodior aliqua, aut expeditior ratio traductionis concupiſcentiæ, ſeu propenſionis ad malum, quam diximus eſſe tertiam partem peccati originalis.

1\. QVI communem ſententiam, de infectione animæ à corpore ad peccandum diſpoſito, ſpernunt & rejiciunt, illi ad quatuor claſſes ſeu ordines

nes vocari & reduci possunt. Primo enim, *Traduciarii*, qui animarum creationem impugnant, firmissimè asseverant se ex suæ sententiæ fundamentis, posse reddere lõge meliorẽ & tutiorẽ rationem traductionis peccati; quam nos, qui animarum creationem defendimus: hanc eorum asseverationem (*DEO* adjuvante) falsam esse ostendam, Articulo ultimo hujus disputationis.

2. Secundo, Pontificii Theologi, qui cum Bellarmino, lib. 5. de amissione gratiæ, cap. 15. damnant sententiã Lombardi, Henrici, Gregorii Arimin. & Iohannis Driedo, dicentium concupiscentiam esse adventitiam, & positivam quandam qualitatem animæ facultatibus superadditam; illi (inquam) qui hoc dogma rejiciunt, intrepidè asserunt se nullo negotio posse reddere rationem, cur in animâ infantis à *DEO* creatâ, sit concupiscentia seu propensio ad malum. Primo enim dicunt, hominem naturaliter constare ex carne & spiritu, et ideo partim cum bestiis, partim cum Angelis communicare naturam, et quidem ratione carnis, et communionis cum bestiis habere propen-

pensionem quandam ad bonum corporale, & sensibile, in quod fertur per sensum & appetitum: ratione spiritus & communionis cum Angelis habere propensionem ad bonum spirituale, & intelligibile, in quod fertur per intellectum et voluntatem. Ex his autem diversis, vel contrariis propensionibus, in uno eodemque homine naturaliter, seu per necessariam consecutionem ex principiis essentialib', existere volunt pugnam quandam inter sensum & rationem, et ex eâ pugnâ ingentem benè agendi difficultatem, dum una propensio alteram impedit.

3. Dicunt secundo, divinam providentiam, initio creationis, ut remedium adhiberet huic morbo, seu languori naturæ humanæ, qui ex conditione principiorum essentialium oriebatur, addidisse homini donum quoddam insigne, justitiam videlicet originalem, quâ veluti aureo quodam fræno appetitus sensitivus contineretur, & rationi subjiceretur.

4. Dicunt tertio, primos parentes; et nos omnes in iis amisisse aureum illud frænum originalis justitiæ, quo sensus rationi subjiciebatur, et aiunt ex remotione doni

ni istius supernaturalis, statim in nobis ortam esse pugnam, inter partem superiorem et inferiorem animæ, h. e. inter sensum et rationem: remoto enim fræno (inquiunt) quo continebatur appetitus, ex se pronus ad concupiscendum, contra ordinem rationis, per necessariam consecutionem in appetitu sensitivo, sequitur propensio ad resistendum rectæ rationi, et appetendum objecta sensibus jucunda, quæ lege prohibentur. Hi igitur volunt concupiscentiam seu propensionem ad malum in infantibus non contrahi, ex conjunctione animæ cum corporibus contagiosis, sed partim dimanare ex ipsâ animæ constitutione essentiali, quâ constituitur ex parte sensitivâ, et parte rationali; partim ex carentia originalis justitię, quæ partem sensitivam parti intellectivæ subjiciebat.

5. Hæc doctrina meritò rejicitur à nostris Theologis; Primò, quia est fundamentum absurdi istius dogmatis, de concupiscentiâ in renatis, quod videlicet post baptismum non sit peccatum, sed morbus et languor quidam naturæ. Secundò, quia falso asserit rebellionem appetitus sensi-

ſenſitivi, contra rationem & ejus directionem eſſe naturalem: nam illi qui hoc aſſerunt, in DEUM contumelioſi ſunt, dicentes DEUM illum ſanctiſſimum, qui peccatum odit & execratur, ipſi naturæ humanæ in primâ creatione indidiſſe impetum, tam rebellem & iniquum, videlicet propenſionem ad peccandum, & turpia ac inhoneſta objecta appetendum. Tertiò, quia (fatente Bellarmino ipſo lib. 5. de amiſſione gratiæ) vitioſa illa concupiſcentia, non ſolum eſt in appetitu ſenſitivo, qui rationi reſiſtit, ſed etiam in voluntate quę prona eſt ad concupiſcendos honores, inanem gloriam, & alias vanitates: quæram igitur ex Bellarmino, unde ſit hæc pronitas voluntatis ad obſequendum deſideriis carnis? Reſpondet cap. 15. eam *provenire ex remotione doni iſtius ſupernaturalis, quo DEUS hominem in primâ creatione ornavit*; ſed hæc reſponſio abſurda, & ipſius doctrinæ contraria eſt: nam lib. de gratiâ primi hominis cap. 5. dicit partem ſuperiorem animæ, eſſe ex ſe & ſuâ naturâ pronam & propenſam ad bonum ſpirituale, & intelligibile; & per conſequens eam naturaliter reſiſtere deſideriis carnis; ſublato

lato igitur dono supernaturali, voluntas adhuc remanebit prona ad resistendum desideriis carnis, si modò nullo dono naturali careat (quod cōcedit ipse Bellarm.) ideoq; nondum satisfactum est meæ quæstioni, quâ quæro undenam sit, quod voluntas jam sit prona ad obsequendum desideriis carnis, & ad appetendum illa objecta, quæ sensui jucunda sunt, & rationi displicent, cum prius contrario modo se habuerit idque naturaliter. Hic hæret Bellarminus et æternum hærebit, donec nostram sententiam de concupiscentia in renatis amplexus fuerit.

6. Bellarminus ad secundam rationem, à nobis jam allatam, respondens lib. de gratia primi hominis cap. 7. *concupiscentia* (inquit) *carnis fuit homini in primo statu naturalis, non quidem ut bonum aliquod naturæ, sed ut defectus & quasi morbus quidam naturæ ex materiæ conditione consequens, Quare rectissimè dicitur concupiscentiam non esse ex DEO, odio, non amore dignam, malam, naturæque contrariam, propter duas causas; primum quia non ex intentione auctoris naturæ, sed præter ejus intentionem in homine exstitisset, si in puris naturalibus homo creatus fuisset. Deinde quia DEUS*

illam sustulerat, & ex ipsius hominis culpa locum in nobis habet.

7\. Hæc doctrina Bellarmini nimis crassa & absurda est: Primo, quia dicit hanc rebellionem carnis, contra spiritum ex naturæ principiis dimanare, & tamen esse naturæ contrariam, quod manifestam contradictionem implicat: non enim potest fieri ut aliquid ab ipsâ naturâ profluat, & tamen naturæ contrarietur; nisi quis dicere velit naturam esse sibi contrariam, & inimicam. Secundò, quia dicit hanc rebellionem ab ipsâ naturâ dimanare, & tamen præter DEI intentionem evenire, si enim ex intentione DEI ipsæ rerum naturæ existunt, proculdubio rerum proprietates, et ea omnia quæ à naturâ rerum necessario dimanant, non præter, sed secundum DEI intentionem eveniunt; is enim qui intendit naturam, intendit etiam ea quæ naturam consequuntur. Tertiò, quia quicunque producit naturam, producit ex consequente ea quæ naturam consequuntur: at DEUS producit naturam hominis: Ergo producit etiam rebellem hunc impetum, qui naturam ejus consequitur: hoc autem absurdum

dum est; quia inde sequitur *DEUM* producere aliquid suæ naturæ contrarium, natura enim *DEI* sicut est ipsa bonitas, ita est ipsa propensio ad bonum, et proinde contrariatur propensioni ad malum. Quartò; quia dicere rebellionem carnis contra spiritum esse à naturâ; & tamen non esse à *DEO* qui fons est & causa naturæ, manifestam contradictionem implicat. Quintò, donum illud supernaturale justitiæ, ex sententiâ Bellarmini non sustulit naturalem propensionem appetitus sensitivi, ad concupiscendum contra ordinem rationis, sic enim ipsam naturam appetitus sensitivi evertisset; sed tantum eum cohibuit ne actu resisteret rationi, & aliquid appeteret contra rationis directionem: Ergo Adamus in statu integritatis, habuit in appetitu suo propensionem ad malum, quamvis nondum expertus esset actus, & exercitia istius propensionis, & per consequens originali peccato inquinatus fuit; quid enim aliud est peccatum originale, quam propensio ad malum.

Art. XI.

Conſiderantur duæ aliæ ſententiæ de traductione peccati.

1\. SEquuntur in hoc articulo conſiderandæ tertia & quarta claſſis eorum, qui traductionem peccati per ſemen parentũ damnant, & rejiciunt: ad tertiam claſſem eos refero, qui cum Anſelmo, in lib. de conceptu Virginali, & S. Thoma, in 1. ſecundæ quæſt. 81. art. 1. & quæſt. 4. de malo, art. 1, dicunt ad traductionem peccati nihil aliud requiri, niſi ut homo per veram generationem ab Adamo deſcendat. Hoc enim ipſo, quod aliquis in lumbis Adæ fuit, cum is præceptum in Paradiſo transgrederetur, in illo ejus peccato communicavit. Hæc ſententia rejicienda eſt, quia deſcenſus noſter ab Adamo per naturalem generationem eſt quidem cauſa, cur nos rei ſumus

mus peccati ab Adamo commissi: non vero potest esse causa nostræ cæcitatis, ignorantiæ, et propensionis ad malum, et proinde hæc opinio in eo peccat, quod secundum eam explicari possit traductio primæ partis peccati originalis, non vero secundæ & tertiæ partis.

2. Ad quartam classem eos refero, qui nobiscum consentiunt in explicanda traductione primæ & secundæ partis peccati originalis, dissentiunt vero in explicanda traductione tertiæ partis, dicentes eam propagari, et traduci à parentibus ad liberos, non per se, sed per secundam partem; h. e. per carentiam originalis justitiæ, cum quâ necessariò connexa, et conjuncta est: si quis igitur eos roget; unde nam sit quod infans recens natus, sit reus peccati ab Adamo commissi? Respondebunt, quia est filius Adami, h. e. quia ab eo per naturalem generationem descendit. Item si roget, unde sit, quod infans iste, originali justitiâ careat? Respondebunt; quia parentes ejus non poterant illi justitiam communicare, ipsi enim ea carebant. Deniquesi roget: unde sit quod infans iste ad malum pronus et propensus sit? Re-

spondebunt quia originali justitia caret; quicunque enim originali justitia caret, is necessario ad malum propensus est: et proinde propensio ad malum propagari videtur per concomitantiam quandam, qua comitatur, et consequitur carentiam originalis justitiæ.

3. Doctissimus, et nunquam satis laudatus *Petrus Molineus*, hanc sententiam egregiè explicat, et defendit in Anat. Arminianismi, cap. 10; et ibidem rationem reddit cur propensio voluntatis et appetitus sensitivi ad objecta illicita, quæ sensibus jucunda sunt, necessario consequatur carentiam originalis justitiæ: quia autem insigne illud opus *Molinei* in omnium manibus non est; ego per aliquot fundamēta seu assertiones proponam summam eorum, quæ ab illo sub finem cap. 10. proposita sunt, idque in eorum gratiam, qui nondum *Molineum* legerunt.

4. Prima assertio. *Intellectus hominis originali justitiâ destituti, & nondum per verbi prædicationem vocati, neque cognoscit, neque cognoscere potest, durante eo statu, bona spiritualia & supernaturalia.* Hæc assertio probatione non eget, nam ut docet Bellarminus, lib. 6. de

gra-

gratia, et libero arbitrio, cap. 1. convenit inter omnes Theologos, sive sint Pontificii, sive Evangelici, ista mysteria fidei, sine divina revelatione cognosci non posse.

5. Secunda assert. *Voluntas hominis originali justitiâ destituti, & nondum vocati per verbi prædicationem, ad ea sola bona propensa est, quæ iste homo cognita habet, h. e. ad bona temporalia & terrena.* Cujus rei ratio est, quia appetitio voluntatis præsupponit cognitionem intellectus, ideoque voluntas nihil potest appetere, nisi quod ratio cognoscit.

6. Tertia assert. *Voluntas talium hominum propensa est, ad bona naturalia, & terrena, tanquam ad præcipua bona, & maximè expetibilia:* idq; quia tales homines non cognoscunt bonum illud, quod revera est perfectissimum, et ob id alia bona quasi essent perfectissima, summo amore prosequuntur.

7. Quarta assert. *Quamvis appetitio bonorum temporalium, per se mala non sit, ex accidente tamen fit mala, quatenus ista bona appetuntur, tanquam præcipua & maximè expetibilia, & proinde propensio ad ea sic appetenda, verè appellari potest propensio ad malum.* Hinc patet, propensionem ad malum necessario consequi,

ſequi, et comitari illam luminis ſupernaturalis carentiam, quæ eſt in omnibus, qui ab Adamo deſcendunt per veram generationem.

8\. Hanc ſententiam quondam amplexus ſum, nunc vero eam rejicere cogor, idque propter graves et efficaces rationes, quæ afferri poſſunt in cõtrarium. Primo enim, concupiſcentia ſeu propenſio ad malum, eſt quid reale et poſitivum, ut docet ipſe *Molineus*, cap. 8. iſtius operis; Ergo habet realem et poſitivam cauſam: ratio ſequelæ eſt, quia privatio aut non Ens, qualis eſt carentia juſtitiæ, non poteſt producere aliquod Ens reale; nam Ens reale ad ſuam productionem requirit realem influxum, & operationem alicujus cauſæ: at non Ens, ſicut non habet reale *eſſe*, ita non poteſt habere realem operationem. Dicet aliquis: cæcitas quæ eſt privatio, poteſt eſſe cauſa lapſus, & privatio luminis poteſt eſſe cauſa aberrationis à viâ; lapſus autem & aberratio à viâ ſunt entia realia. Reſp. lapſus et aberratio à viâ duo includunt, videlicet poſitivam entitatem talium motuum, & ſuperadditam inconvenientiam, ſeu defectum: inconvenientia

illa,

illa, quæ est privativum quid, privativam causam habere potest: at positiva entitas istorum motuum, est à positivâ causâ; nam positiva entitas lapsus, est partim ab internâ gravitate corporis, partim ab externo offendiculo: itẽ positiva entitas aberrationis, est à locomotivâ facultate tanquam a causa.

9. Secundò, ex hac sententia sequitur, veram causam vitiosæ illius propensionis & inclinationis, quæ est in voluntate, esse cæcitatem, et ignorantiam mentis: at hoc est falsum, & quotidianæ experientiæ contrarium: idque primò, quia multi impii seu nõ renati, per naturales demonstrationes evidenter sciunt DEUM esse summum bonum, et proinde summo amore prosequendum, et nihilominus in voluntate habent propensionem ad prosequendum bona temporalia, et terrena summo amore, post habito supremo et perfectissimo bono: Ergo causa illius propensionis, non est ignorantia mentis. Secundò, multi impii norunt, quid sit honestum, quid inhonestum; et tamen in voluntate habent propensionem ad ea agenda, quæ inhonesta sunt, & naturali rationi

contraria: Ergo ignorantia non eſt cauſa illius propenſionis.

10. Tertiò, concupiſcentia ſeu propensio ad malum, non ſolum eſt pronitas ad nimium amorem rerum terrenarum, orta ex ignorantiâ rerum cœleſtium, & ſupernaturalium (ut ſtatuit hæc ſententia) ſed etiam eſt pronitas quædã ad contemnenda & negligenda bona illa cœleſtia, quæ nobis patefacta et revelata ſunt, h. e. quorum cognitionem ex verbi auditu acquiſivimus; item eſt propenſio ad ea agenda, quorum turpitudinem, ex DEI verbo cognitam & perſpectam habemus. Vnde Paulus de ſe ipſo conqueritur, cap. 7. Rom. verſ. 22. & 23. *Delector* (inquit) *lege DEI, quod ad interiorem hominem; ſed video aliam legem in membris meis rebellantem legi mentis meæ, & captivum reddentem me legi peccati, quæ eſt in membris meis.*

11. Quartò, ſi concupiſcentia carnis nihil aliud ſit, niſi propenſio ad inordinatum amorem rerum terrenarum, orta ex ignorantia rerum cœleſtium, ingens ſequetur abſurdum, videlicet concupiſcentiam non eſſe in renatis, qui rerum cœleſtium cognitione imbuti ſunt: illi enim qui certò

ſciunt

sciunt cœlestia & supernaturalia illa dona, infinitis gradibus excellere & præferenda esse terrenis & temporalibus bonis, non possunt ex ignorantia rerum cœlestium, inordinato amore prosequi bona terrena & caduca.

Art. XII.

Ostenditur, eos qui animarum creationem impugnant, multum inter se dissentire, & confutantur tres primæ eorum sententiæ de origine animæ.

1. Statueram apud me, in hac Exercitatione contra eos solummodo disputare, qui putant animas humanas ex materiæ potentia educi. Verum quia videbam multos, eosque doctissimos viros, animarum traductionem tueri, & nihilominus seriò damnare, & rejicere dogma illud, de eductione animæ rationalis ex potentiâ materiæ,

teriæ, ideo operæ pretium me facturum ſentiebam, ſi proponerem, & ſigillatim confutarem omnes ſententias, quas memini me legiſſe, aut audiviſſe de traductione animarum.

2. Prima ſententia eſt Iacobi Martinii, qui in lib. 3. Miſſellanearum quæſtionũ, diſput. 7. dicit animam filii eſſe ab anima patris, per traducem, modo tamen imperſcrutabili & nobis incognito. Hic modus recedendi à communi ſententia facilis eſt, ſed inhoneſtus, & ſi quid judico, tanti viri acumine indignus: verum ne illi, qui his latebris ſe occultant, ſecurè deliteſcant, contra eos utar unico argumento, ſed niſi me animus fallit, valido & perſpicuo: illud autem ſic proponi poteſt. *Pater neque producit animam filii ex aliqua re præexiſtente, neque producit eam ex nullâ re præexiſtente, hoc enim eſt creare: Ergo nullo modo eam producit.* Conſequentia hujus argumenti à nullo negari poteſt, quia nititur communi illo principio, *de qualibet re verum eſt affirmare, vel negare.* Antecedens probatur hac ratione. *Pater neque producit animam filii ex materiâ corporea ſeminis, neque ex ſpirituali ſubſtantiâ animæ ſuæ,* ut mox probabitur: *Ergo non producit*

ducit eam ex aliqua re præexistente: item non creat eam, quia *creare* est solius *DEI* proprium, & proinde non producit eam ex nulla re præexistente.

3. Secunda sententia est eorum, qui dicunt animam educi ex potentia seminis, id est, volunt animam primò cum semen emittitur, non actu esse in semine, sed potentiâ duntaxat, quando verò semen nonnihil elaboratum est, & membra corporis quodammodo sunt delineata, tum demum per δύναμιν πλαστικὴν in semine hærentem, animam è potentia seminis educi, excitari, & accendi, ita ut actu nunc vivere, & corpus suum informare incipiat.

4. Hæc sententia à me suprà confutata est, & à Balthasare Meisnero, qui traductionem animarum acerrimè propugnat, non immeritò rejicitur sect. 3. Philosophiæ suæ, cap. 6. quæst. 1. Argumenta ejus hæc sunt: 1. accidens, videlicet potentia πλαστικὴ non potest producere, tam nobilem & excellentem substantiam. 2. δύναμις πλαστικὴ est animæ facultas: Ergo non est in semine ante adventum

tum animæ. 3. formarum materialium proprium est educi è potentiâ materiæ; anima autem est forma spiritualis. Vide cætera apud ipsum Meisnerũ, loco citato.

4. Tertia sententia est eorum, qui asserunt parentem simul cum semine, emittere suæ animæ particulam, & proinde semen, primo cum emittitur esse actu animatum; hi igitur volunt animam filii esse ab anima patris, per ejus divisionem, & quasi imminutionem. Hunc modum tuendi animarum traducem, non satis tutum judicat Meisnerus, & meritò, quia ex eo sequitur animam divisibilem, & proinde materialem, & corruptibilem esse; quia item inde sequitur formam posse migrare, de una materia in aliam, imo de uno supposito in aliud; nam secundum hanc sententiam verum est dicere, totam animam filii fuisse quondam in corpore patris, & corpus ejus informasse.

5. Vnde Serenissimus noster Princeps IACOBVS BRITANNIAE REX, doctè admodum & acutè colligebat, dum hic ANDREAPOLI esset, animam filii esse ream omnium peccatorum, quæ à patre commissa sunt, ante

ejus

ejus emissionem & transfusionem, nam anima filii ante transfusionem, fuit in patre et in eo peccauit, *anima autem quæ peccavit, ipsa morietur*, Ezechielis 18. vers. 4. et Ieremiæ 31. vers. 30.

ART. XIII.

Refellitur quarta sententia, quæ est Balthasaris Meisneri.

QVarta sententia, quã amplectitur Balthasar Meisnerus, in hoc convenit cum præcedente, quod statuat animam, non è potentia seminis educi, sed à parente in prolem traduci, & unâ cum semine in matricem infundi; ac proinde semen quamprimùm emittitur, esse actu animatum: differt tamen ab ea quatenus asserit animam illam in semine existentem, non fieri ex anima patris per decisionem, & partitionem animæ paternæ, sed ab ea generari et produci de

1.

de novo. Hanc ſententiam explicans Meiſnerus pag. 924. ſic ait, *quamprimum parens ſemen transfundit in uterũ genetricis, tunc una cum ſemine tranſmittit animam, nõ quidem ſuam aut ſuæ partem, ſed ſuæ ſimilem*: & pag. ſequente. *Sicut lumen ſe multiplicat, h. e. aliud lumen immediatè producit, in materiâ idonea, idque* (ut ſupra monuit) *non per ſui partitionem, nec per localem ſui in alteram facem tranſmiſsionem, ſed per novi luminis accenſionem; ita etiam animæ noſtræ in ſemine ad generationem hominis diſpoſito, ſeſe multiplicant, hoc eſt, aliam ſibi in ſpecie ſimilem animam immediatè, non interveniente aliquo inſtrumento corporeo producunt.*

2. Hæc ſententia facillimè confutatur, nam ex ea manifeſtè ſequitur animam filii creari ab anima patris; quod ingens abſurdum & incommodum eſt, ut autem illud evidenter demonſtretur, fundamenti loco, Tenendum eſt primo, creationem eſſe productionem ex nullo ſubjecto præexiſtente. Secundo tenendum eſt, quatuor modis aliquid dici fieri ex aliquo. 1. *Terminativè*, quomodo dicimus hominem fieri ex non homine, album ex non albo. 2. Fit aliquid ex aliquo *deciſivè*, ſeu

seu per decisionem et detractionem, quomodo dicimus exiguum clavum fieri ex ingenti massa ferri, et exiguum annulum ex ingenti massa auri. 3. Fit aliquid ex aliquo *subjectivè*, illud videlicet quod ex alicujus subjecti potentia educitur, quomodo dicimus omnes formas materiales fieri, et educi ex potentia materiæ. 4. Fit aliquid ex aliquo *constitutivè*, quomodo dicimus omnia corpora naturalia fieri ex materia et forma.

His positis, sic probatur animam patris, creare animam filii ex Meisneri sententia. Quod producit aliquid ex nihilo, illud creat: at anima patris producit animam filii ex nihilo, ex Meisneri sententia: Ergo creat, et proinde infinitam virtutem habet; nã producere ex nihilo seu creare, infinitam virtutem arguit: propositio major est perspicua, nam nititur definitione creationis: minor sic probatur; Si anima patris producit animam filii ex aliqua re præexistente, vel producit eam ex sua substantia, vel ex materia seminis, at nullo modo eam producit ex materia seminis, ut fatetur ipse Meisnerus; quod etiam probatur hac ratione, anima non fit ex

3.

materia ſeminis *terminativè*, h. e. materia ſeminis nō eſt terminus à quo illius mutationis, quâ anima producitur, nam terminus à quo alicujus mutationis, adveniente termino ad quem, perit; ſed materia ſeminis, adveniente anima, non perit, ſed animam in ſe recipit. Secundo, anima non fit ex materia ſeminis *deciſivè*, quia ſic eſſet pars materiæ, quod nimis abſurdum eſt. Tertio, non fit ex materia ſeminis *ſubjectivè*, ſeu eductivè, ſic enim eſſet forma materialis, ut ipſe Meiſnerus fatetur. Denique non fit ex ea *conſtitutivè*, ſic enim eſſet ſubſtantia corporea.

4. Nullo etiam modo producitur anima filii, ex anima patris; nam primo non producitur ex anima patris *terminativè*, quia terminus à quo perit, producto termino ad quem; anima autem patris non perit productâ animâ filii. Secundo, non fit ex eâ *deciſivè*, ſeu per diviſionem, et partitionem; ut ipſe Meiſnerus fatetur. Tertio, non fit ex ea *ſubjectivè*, h. e. non educitur ex ejus potentia, quia quod educitur ex alicujus ſubjecti potentia, illud in eo ſubjecto recipitur, et in eo exiſtit: ſed nemo dixerit animam filii exiſtere in anima patris,

tris, tanquam in subjecto. Quarto, anima patris non est pars constitutiva animæ filii: Ergo anima filii non fit ex eâ *constitutivè*.

Quod autem ad illam similitudinem à lumine petitam, attinet: tenendum est eam ineptam esse, et nullo modo pro ejus sententia facere, nam lumen educitur de potentia materiæ, ut omnes fatentur: unde *Fonseca*, lib. 5. Metaph. cap. 2. quæst. 4. sect. 1. *Nemo* (inquit) *dubitat lumen educi de potentiâ aeris*, et certè cum faci lucenti admovetur fax alia, manifestum est ex potentia materiæ istius facis admotæ, educi flammam, et ipsius lucem: quare secundum argumentum contra Meisnerum sit hoc: si anima filii eo modo producitur ab anima patris, quo lumen à lumine; anima patris educit animam filii ex materiæ potentia: at posterius est absurdum, fatente Meisnero: Ergo et prius: probatur autem lumen educi ex potentia materiæ; quia illæ formæ educuntur ex potentia materiæ, quæ à materia pendent, quo ad *esse* et *fieri* ut patet ex articulo 1. hujus disputationis: at lumẽ est tale, quia neq; potest *fieri*, neq; *esse*, sine concursu passivo materiæ lumen

5.

recipientis: valeat igitur illa formarum multiplicatio, ab eductione earundem distincta, nam est figmentum crassi alicujus cerebri, & nulla ratione nititur.

6. Tertiò: si spiritualis substantia animæ quâ talis est; h. e. quâ spiritualis & rationalis est, habeat virtutem procreativam similium, sequetur facultatem procreatricem non esse propriam facultatem animæ vegetativæ, quod est contra omnium Philosophorum doctrinam: ratio est, quia facultates animæ vegetativæ, non conveniunt animæ rationali, quâ talis est, sed quatenus est vegetativa: sed hæc facultas procreativa similium animarum absque eductione ex potentiâ materiæ, competit animæ rationali per se, et non quatenus est vegetativa.

7. Quarto: in generatione uterque parens emittit semen, ut docent non solum Scolastici Theologi complures, lib. 3. Sent. Dist. 4. ut *Scotus*, *Bonaventura*, *Major*, *Ochamus*, *Lichetus*, *Gabriel*, sed etiam Medici multis manifestis indiciis, ab Anatomica experientia ductis convincunt, quæ hoc loco in medium afferre non possum: ea tamen scriptis mandarunt, *Galenus*

nus lib. 2. de ſemine, cap. 4. *Fernelius* lib. 7. Phyſiol. cap. 6. *Levin. Lemn.* lib. 1. cap. 6. de occultis naturæ miraculis, *Veſalius* lib. 5. de fabrica corporis, cap. 15. *Laurentius* Anat. lib. 8. quæſt. 5. & multi alii. Hoc igitur poſito, ſic argumentor. Semen utriuſque parentis, vel eſt animatum, vel alterum, videlicet ſemen matris eſt inanimatum: ſi utrumque eſt animatum, vel dicendum erit filium duas animas rationales habere, vel particulam animæ à patre, & particulam animæ à matre conferri: prius eſt abſurdum, quia tollit unitatem hominis, ipſo Meiſnero fatente: poſterius etiam eſt abſurdum, quia eo poſito, concidit animæ indiviſibilitas, adeoque immaterialitas. Si ſemen matris ſit inanimatum, h. e, ſi mater non conferat animam filio, tum per conſequentiam ipſius Meiſneri, pag. 908. mater non eſt mater totius filii, ſed tantum corporis: item non gignit hominem, ſed partem hominis. Hoc argumentum revera et in ſe non eſt validum, ut patet ex ſupra dictis, eſt tamen *ad hominem*, ut loquuntur, quia nititur ipſius Meiſneri conſequentia.

8. Quintò, si quis à *Meisnero* exquirat, quid fiat cum isto semine, quod in uterum transmittitur, ex quo tamē homo non generatur; an & illud animatū sit. Negativè respondet. Causam si quæras: dicit id fieri, vel quia semen non erat per omnia aptè dispositum ad generationem; vel quia singularis est pæna à *DEO* naturæ cursum miraculosè inhibente, inflicta: dico miraculosè; quia sicut miraculum esset, si faci lucenti, fax alia materiam idoneam, & bene dispositam habens, admoveretur, & flammam non conciperet; sic etiam miraculum est, si vera sit *Meisineri* sententia, cum à parente semen sufficienter dispositum emittitur sine anima, idq; quia anima per naturam, sui est multiplicativa in materiâ sufficienter disposita. Hæc responsio illius sententiæ, quam defendit *Meisnerus* infirmitatem arguit: absonum enim, & absurdum est dicere toties verum, & propriè dictum miraculum fieri, quoties pater semen sufficienter dispositū emittit, & illā emissionē animatio, & proinde generatio nō consequitur.

9. Sexto, omne rationale est homo: at semen si actu est animatum animâ rationali,

actu

actu est rationale: Ergo actu est homo, nā actu habet formam hominis: hinc autem varia sequuntur absurda: 1. patrē in uterū genetricis non tantum semen, sed hominē transfundere. 2. hominē & semen hominis specie non differre. Tertio, veras esse has propositiones, *aliquod semen est homo*, & per conversionem, *aliquis homo est semen*. 4. generationē hominis fieri sine interitu seminis; forma enim seminis, i. anima, manet.

ART. XIV.

Confutatur quinta sententia, quæ est Timothei Brighti Cantabrigiensis.

1\. EXtremam manum huic disputationi admovebam, cum acutissimas & politissimas animadversiones *Timothei Brighti Cantabrigiensis* in *Scribonii* Physicam, evolvens, incidi in locum eum, quo asserit animam patris, procreare animam filii ex semine quodam spirituali, & in corporeo. Verba

ejus hæc sunt. *Quibus respondemus, nec totum, nec partem animi parentum traduci, neque accidens aliquod animi rudimentum esse. Quid ergo? Sane substantiam quandam ab anima natam, nec totam ipsam, nec partem, tanquam animæ immortale semen, prolis animæ futuræ principium: & ut semen corporeum de parentum corporibus decisum, nec corpus ipsum, nec corporis aliquod membrum existit, ita anima per semet fœcundum, non per animam, aut animæ partem aliquam traducitur in prolem* : & paulò post, *Ergo tenemus animam non integram, & absolutam, parentibus referendam acceptam, sed seminale quid, ab anima, æque atque à corpore exclusum, & tandem verbi illius virtute in animam rationalem, & immortalem proditurum.*

2. Hanc sententiam clarissimi & doctissimi *Timothei*, probare non potui, quia semen illud animæ vel est quid corporeum, vel est spiritualis substantia: si est quid corporeum, ex eo spiritualis substantia fieri nõ potest, ut ipse *Brightus* fateri videtur, cũ opponit semen animæ corporeo semini: si est spiritualis substantia, vel est anima partialis, & incõpleta; vel est substantia quædam specie, & essentialiter distincta ab animâ: non est anima imperfecta,

fecta, ut ipſe *Brightus* fatetur, cum dicit animam traduci à parente in prolem, neque per animam, neque per partem animæ, ſed per ſemen quoddam ab anima excluſum: at neque eſt ſubſtantia ſpiritualis ſpecie, & eſſentialiter diſtincta ab anima: ut patebit ex ſequentibus rationibus.

3. Primo, ſi datur talis ſpiritualis ſubſtantia ab anima diſtincta, dabitur aliquis ſpiritus creatus, qui neque eſt Angelus, neque anima humana:at poſterius repugnat doctrinæ omnium Philoſophorum: Ergo & prius. Secundo, ſi illud ſemen ſpirituale verè, ac realiter, ab anima excluditur,& emittitur,verè & realiter præexiſtebat in anima: realis enim emiſſio præſupponit reale *ineſſe*: at ſpiritus ille non poteſt realiter ineſſe animæ patris: Ergo neque realiter excludi, & emitti ab ea. Probatur aſſumptio: ſpiritus ille non poteſt ineſſe animæ patris ut pars, in toto, fatente ipſo *Timotheo*, neque ut accidens in ſubjecto, idque quia eſt ſubſtantia, ſubſtantiæ autem repugnat ineſſe ſubjecto, neque ut res in loco ambiente, aut in vaſe continente, talis enim modus continentiæ, & circumſcriptionis na-

turæ ſpirituali animæ repugnat.

4. Tertio, ſemen illud ſpirituale, vel fit ex tota anima patris, vel ex parte animæ patris, vel ex nihilo: non enim poteſt fieri ex materia corporea, tum quia eſt ſpiritualis ſubſtantia, tum quia ipſe *Brightus* teſtatur illud non ex corpore, ſed ex anima natũ eſſe: nõ fit ex tota anima patris, quia ſic tota anima patris evaneſceret, & in ſpirituale illud ſemen converteretur: neque ex parte animæ paternæ, quia ſic anima patris eſſet diviſibilis in partes, & pars ejus poſſet amitti, & in aliam ſubſtantiam tranſmutari: hæc autem repugnant naturæ ſpiritualis ſubſtantiæ: denique anima patris non producit illud ſemen ex nihilo, quia ſic diceretur creare illud ſemen quod eſt abſurdum.

5. Quarto: ſemen illud animæ vel eſt incorruptibile, & manet poſt generationem hominis, vel eſt corruptibile, & perit eo inſtãti quo anima producitur. Si poſterius dixeris; ſequetur ſemen illud non eſſe ſpiritualem ſubſtantiam, quia ſpiritualis ſubſtantia incorruptibilis eſt, & nulla virtute creata aboleri poteſt. Si prius admiſeris ſequetur in homine genito duos eſſe ſpiri-

tus,

tus, seu spirituales substantias, videlicet animam filii, & semen, ex quo illa anima orta est: accedit quod naturæ seminis repugnet, post rei generationem manere, debet enim substantiali mutatione transmutari in rem ex semine ortam, ad talem autem transmutationem requiritur, ut res genita, & corrupta in materia conveniant, quod de semine & anima dici nequit.

6. Quinto: conversio illa seminis spiritualis in animam; vel est cõversio accidentalis, qualis est conversio seu mutatio, quâ homo malus convertitur, & mutatur in bonum; & lapis albus in lapidem nigrum: vel est conversio substantialis, qualis fuit conversio uxoris *Loth* in statuam salis; aut conversio ligni in substantiam illius ignis, cui approximatur: non est conversio accidentalis, quia inde sequetur semen illud spirituale non differre specie & essentialiter, sed gradu perfectionis accidentalis ab anima, hoc est, esse animam rationalẽ accidentali aliqua ratione incompletam, & imperfectã: hoc autem cõtradicit verbis ipsius *Timothei* dicentis, semẽ illud non esse actu animã, sed animę

futuræ

futuræ principium, & aliquando in animam proditurum. Idem etiam confutatur omnibus iis rationibus, quibus probavimus contra Meiſnerum animam patris per ſe, & immediatè non producere animam filii, item ſemen cum emittitur non eſſe actu animatum anima rationali.

7. Si eſt converſio ſubſtantialis, vel fit per totalem annihilationem rei converſæ, quomodo converti volunt Pontificii panem Euchariſticum in corpus & ſanguinem *CHRISTI*, ut docet Conc. Trident. ſeſſione 13. cap. 8. can. 2. vel fit per abolitionem unius partis eſſentialis illam rem conſtituentis, quomodo lignum igni approximatum, in ignem convertitur: nam non totaliter aboletur, ſed tantum ejus forma deſtruitur remanente materia ſub forma ignis. Sed neutrum dici poteſt, nam primo converſio ſeminis in animam non eſt totalis annihilatio ſeminis, quia annihilatio ſubſtantiæ præſertim ſpiritualis à ſolo *DEO* fieri poteſt, ut docet D. *Thomas*, parte 1. quæſt. 104. art. 4. quia item annihilato ſemine oportet animam ex nihilo produci. Quare cum non pater, ſed *DEUS* valeat ſemen

men illud annihilare, & eo annihilato animam eodem instanti ex nihilo producere, non patri, sed *DEO* soli productio animæ ascribenda est, quod ingens absurdum est, si vera sit ipsorum doctrina.

8. Secundò, conversio seminis in animam, non potest fieri per abolitionem unius partis essentiæ, altera remanente: primo quia inde sequetur spiritualem substantiam seminis illius esse corruptibilem, & capacem transmutationis substantialis, non minus quam corpora Physica: illa enim aboleri & destrui possunt naturaliter, quoad unam solam essentiæ partem, formam videlicet: secundo sequetur substantiam illam spiritualem esse revera divisibilem in materiam & formam Physicam, aut in partes integrantes: nam de his solis partibus verum est, quod earum una destructa; altera remanere possit superstes, quoad actualem existentiam: siquidem partium Metaphysicarum; h. e. generis & differentiæ alia ratio est, nam nemo dixerit destructa animalitate *Socratis* posse remanere ejus humanitatem quoad actualem existentiam, aut contrà destructa ejus humanitate remanere

remanere ejus animalitatem. Tertiò, ubi datur transmutatio à contrario ad contrarium, ibi necesse est dari unam communem materiam quæ sit subjectum transmutationis: at hic datur transmutatio à *nō animâ* ad *animam* eaq; substātialis: Ergo datur hic materia constitutiva, & seminis, et animæ: et confirmatur, quia illa pars superstes ingrediens constitutionem animæ necessario est materia, nō enim potest habere rationem formæ Physicæ, neq; generis aut differentiæ, ut cuivis manifestū est.

Art. XV.

Cōfutatas jam esse omnes sentētias de traduce; itē neminem ex isto numero, posse tutius aut facilius explicare peccati propagationem, quam nos, qui animarum creationem defendimus.

1. QVi putant animam esse ex traduce, et à DEO non creari, et infundi, illi necesse habent asserere animam, aut educi ex potentiâ seminis, per concursum

cursum passivum materiæ;aut produci ab animâ patris,absq;cōcursu materiæ seminis: nā inter hæc duo nullū datur mediū. Prior sententia à me confutata est,art. 3. et 12;posteriorē modū loquendi in quatuor alios dispescere,ac subdividere possumus. Si enim anima patris sine cōcursu materiæ seminis,producit animam filii: vel producit eam ex tota sua substantia,vel ex parte suæ substantiæ,vel ex semine quodā spirituali,vel ex nihilo. Primum modū tuendi traducē nemo(quantum intelligo)amplectitur: nam ut bene monet *Bellarm.* lib. 4. de amiss. gratiæ, cap. 11, si anima filii, fit ex tota anima patris, vel parens deinceps caret anima, quippe qui totā transfundit in filium:vel tota manet, & in patre,& in filio: utrumque est evidenter falsum. Secundā sententiam confutavi,art. 12. Tertiam art. 13.& quart. art. 14:unde concludo nullum posse excogitari modum tuendi,aut explicandi propaginem animarum, qui nō sit in hac disquisitione confutatus.

2. Dicet aliquis, sententiam de traduce, quamvis multis difficultatibus Philosophicis sit exposita,in Theologia tamē esse tutiorē, quia magis expedite & facile expli-

explicat modum quo originalis corruptio à parentibus in liberos derivatur. Respond. eos qui hoc asserunt gratis illud asserere: nemo enim ex isto numero potest cōmodius, aut expeditius, explicare peccati originalis propagationem quam nos qui animarum creationem defendimus: hoc autem manifestum erit, si *Traduciariorum* sententias sigillatim consideremus.

3. Primo igitur, illi qui dicunt, *animam educi ex potentiâ materiæ seminis*, necesse habent nobiscum asserere, animam à semine & sic à corporeo quodam infici, ut rectè observavit *Meisnerus*, sect. 3. cap. 4. quæst. 1, oportet enim eos dicere animam contrahere labem, ab immundo semine, ex cujus potentiâ educitur.

4. Secundo, illi qui dicunt, *parentem unà cum semine emittere animæ particulam*, parum commodè explicant peccati propagationem, quia ex ista sententia sequitur filium non solum esse reum primi lapsus, sed etiam omnium peccatorum à proximis parentibus commissorum, ut probatum est art. 12.

Tertio:

Tertiò, illi qui asserunt animam patris, producere animam filii ex semine spirituali; illi item qui putant animam patris, producere animam filii, absque ullo concursu passivo, vel seminis materialis, vel seminis spiritualis, & proinde ex nihilo non possunt dici commodè, aut expeditè, explicare peccati propagationem, quia excogitarunt modum quendam impossibilem propagationis, & principiis tum Philosophiæ, tum Theologiæ contrarium, ut probatum est, art. 10. & 11.

5.

Syllogismus quo *Meisnerus*, & reliqui Traduciarii, utuntur, ad explicandam peccati originalis propagationem, ita se habet. *Quale est propagans, vel traducens; tale est propagatum, vel traductum: at animæ parentum quæ propagant, sunt infectæ peccato; Ergo & animæ filiorum.* Quia autem aliquis ex *Bellarmino* objicere potuit, ex hoc argumento sequi animam justificatam, procreare animam justam in filio, *Meisnerus* argumentum suum cautius format, & sic ratiocinatur: *Qualis est anima parentum in sese, talem quoque propagat animam: at in sese est peccatrix, licet hoc peccatum justo non imputetur:*

6.

tetur: Ergo animam quoque peccatricem propagat.

7. *Meisneri* ratio etiam sic concepta, & limitata, parum efficax est, & propositionis falsitate laborat; Si enim anima patris propagat, & producit talem animam, qualis est ipsa in sese: necessario sequitur animam ornatam eruditione, & liberalium artium cognitione, talem animam in filio producere, nam ea in sese considerata, istis habitibus est ornata. Dicet aliquis: *Quid si sic formetur ratio, qualis est anima patris ex se, & sua natura, talem propagat animam; generatio enim est actio naturæ: at ex se, & sua natura est destituta habitibus artium, & scientiarum, nam labore & industria acquiruntur; non vero naturaliter insunt isti habitus animæ: Ergo talem propagat animam.* Respond. animam parentum non ratione naturæ suæ, simpliciter consideratæ, esse destitutam habitibus scientiarum, absolutè enim loquendo, illi habitus sunt naturales (ut docent nostri contra Pontificios) dum loquuntur de originali justitia, sed ratione naturæ corruptæ, & depravatæ. Generatio autem

Verum, ut quid soli lumen?

tem neque eſt actio naturæ corruptæ, neque per gratiam renovatæ; ſed naturæ ſimpliciter, & abſolutè conſideratæ; ideoque Phyſicè loquendo, & non conſiderando occultum *DEI* judicium, in hoc negotio, ea ſola poſſunt vi generationis propagari, quæ pertinent ad naturam hominis ſimpliciter, & abſolutè conſideratam: labes autem peccati hoc modo ſe non habet; hoc eſt, non eſt homini naturalis abſolutè loquendo.

FINIS.

EXERCITATIO TERTIA,

De Fide, Scientia, & Opinione.

ARTICULUS I.

De firmitate, certitudine, & evidentia assensuum mentis nostræ.

1\. CUM omnis habitus intellectivus, pro fine proximo habeat *notitiam*, sive *assensum*, quo mens assentitur iis propositionibus, quarum veritatem percipit & cognoscit, operæpretium erit, nonnihil præfari de *assensu* mentis, deque ejus affectio-

 nibus,

nibus, & speciebus, idque ut intelligatur diversitas actuum mentis nostræ.

2. Assensus mentis, *est judicium quo intellectus judicat propositionem aliquam esse veram:* mens enim assentitur huic propositioni, *homo est animal*, eam amplectendo, & approbando, hoc est, judicando eam esse veram.

3. Tres sunt gradus perfectionis, quos in assensu mētis observarunt Philosophi, videlicet *firmitas, certitudo*, et *evidentia*: quibus opponuntur totidem gradus imperfectionis, videlicet *infirmitas*, seu *vacillatio, incertitudo*, et *inevidentia*.

4. Assensus firmus, *est is qui est sine hæsitatione, dubitatione, aut formidine partis oppositæ.* Infirmus vero, seu vacillans assensus, *est cum mens ita assentitur huic vel illi propositioni, ut de ejus veritate dubitet, aut saltem aliquo modo metuat, ne isti propositioni assentiendo, erret.*

5. Assensus certus, *est qui nititur certo aliquo, aut solido fundamento, non vero levi aut falsaci ratione.* Assensus incertus, est qui contrario modo se habet. Hic diligenter notandum est, ad certitudinē assensus requiri, *ut fundamentum quo mens nititur, dum assensum præbet, non solum sit in se certum, sed etiam*

ut as-

ut assentienti tale videatur: nisi enim ille sciat rationem, qua nititur, esse certam, ejus assensus nullo modo erit certus et stabilis.

Denique assensus evidens, *est cum quis per se, hoc est, vi sui sensus aut rationis, absque alterius informatione, & testificatione percipit eam propositionem, cui assentitur, esse veram*: exempli gratia, cum video *Socratem* apud me stantem, assentior huic propositioni, *Socrates stat*, & assensus meus est evidens, idque quia non per alterius informationem, aut testimonium, sed vi mei sensus, rem ita se habere percipio: item cum assentior huic propositioni, *homo est animal*, assensus est evidens, idque quia vi proprii intellectus, seu rationis, percipio homini inesse naturam sensitivam: adeoq; quamvis nemo illud assereret, imo quamvis omnes contrarium assererent, istam propositionem veram esse judicarem.

6.

Contra vero, inevidens, est assensus *cum quis assentitur propositioni, non quod sensus, aut solida ratio eam veram esse demonstret: sed vel quod levis & inefficax ratio, illud suadeat* (levis enim ratio non pellit mentis tenebras, atque adeo facit assensum obscurum, & inevidentem) *vel quod alius*

7.

testetur eam esse veram: sic qui vidit *Petrum* interfectum, et assensum præbet huic propositioni; *Petrus est interfectus*, ejus assensus est evidens: qui vero propter hujus narrationem, et testimonium, assensum præbet isti propositioni, ejus assensus est inevidens, idque quia neque sensu, neque ratione percipit eam esse veram.

8. Hi tres gradus perfectionis, qui in assensu cernuntur, ita se habent; ut secundus includat primum, eique aliquid superaddat; tertius vero includat et primum et secundum, illisque aliquid superaddat: nam ut assensus sit firmus, satis est quod fundamentum, quo nititur ille assensus, assentiēti certū et solidū videatur: quāvis enim revera non sit tale si tamen assentienti tale esse videatur, is proculdubio firmiter et absque hæsitatione assentietur: sic hæretici firmiter assentiuntur suis erroribus, quamvis enim fundamenta quibus nituntur, non sint certa et solida, iis tamen (quæ eorum est cæcitas) efficacissima et validissima videntur.

9. At vero, ut assensus sit certus, et planè ab errore alienus, non tantum requiritur, ut fundamentum quo nititur, videatur assen-

ſentienti certũ, et ſolidum; ſed etiam ut revera et in ſe tale ſit; alioqui aſſenſus noſter erit erroneus, et falſus: quare quamvis hæreticis attribui patiamur firmitatem, in judicando; non tamen putamus iis competere certitudinem judicandi: certitudo enim et error ſimul conſiſtere nequeunt.

10. Tandem vero, ut aſſenſus ſit evidens, non tantum requiritur, ut ejus fundamentum aſſentienti videatur certum, et ſolidum, et etiam in ſe ſit tale; ſed etiam requiritur ut illud fundamentum non ſit alterius teſtimonium, vel narratio; ſed vel ſit ſenſus, vel ſolida aliqua ratio, perſpicuè demonſtrans rem ita ſe habere.

11. Quemadmodum igitur, aſſenſus poteſt eſſe firmus, quamvis non ſit certus, ut videre eſt in hæreticis, abſque ullo timore aut formidine aſſenſum præbentibus iis dogmatis, quæ Catholicæ Fidei, aut bonis moribus repugnant; ita etiam aſſenſus poteſt eſſe certus, quamvis non ſit evidens: qui enim aſſentitur propoſitioni alicui, propter *DEI* teſtimonium in ſacrâ Scripturâ propoſitum, ejus aſſenſus proculdubio eſt valdè certus, quia nititur certiſſimo fundamento, videlicet *DEI*

 teſti-

testimonio, non tamen est evidens, non enim ideo assentitur Theologus, quod aut sensu, aut ratione percipiat rem, ita se habere; sed quod *DEUS* asserat, aut dicat rem ita se habere.

12. Ex his patet, hos tres gradus perfectionis, qui in assensu mentis cernuntur, ita se habere, ut primus latius pateat secundo, & secundus tertio, quemadmodum etiam in gradibus necessitatis, κατὰ παντὸς latius patet quam καθ' αὑτὸ, & καθ' αὑτὸ quam καθόλου πρῶτον.

ART. II.

Quomodo inter se differant, scire, credere, & opinari.

1. OMnis assensus mentis, vel est *actus sciendi*, vel *actus credendi*, vel *actus opinandi*: quandocunque enim judicamus aliquid esse verum, vel certo scimus illud esse

esse verum; vel credimus illud esse verum propter alterius testimonium; vel propter levem, & inefficacem rationem, opinamur illud esse verum.

Actus sciendi, cum opponitur actibus credendi, & opinandi, late accipitur, pro quavis notitia actuali certa, & evidente; quomodo accepta scientia non solum cernitur, in disciplinis speculativis, sed etiam in practicis: nam in Philosophia morali, quæ est disciplina practica non opinamur, aut credimus, sed evidenter scimus actiones liberalitatis esse honestas, actiones vero vitiorũ ei oppositorũ esse inhonestas: in ædificatoria arte non opinantur aut credunt, sed evidenter sciunt periti Architecti, bases in ædificiis esse ad libellam collocandas, columnas esse ad perpendiculum erigendas, aliaque similia: nec solum circa universalia, sed etiam singularia versatur hęc notitia. Nam cum video *Petrum* stantem, aut audio *Petrum* loquentem, non opinor, aut credo, sed scio *Petrum* loqui & stare. 2.

Hujus divisionis sufficientia, sic demõstratur: omnis assẽsus mẽtis, vel nititur testimonio, vel ratione: si nititur testimonio est 3.

est fides actualis, seu actus credendi; si vero nititur ratione, vel nititur ratione certa, & solida, estque scientia; vel nititur ratione tantum probabili, estque opinio.

4. Assensus nitens alterius testimonio, vel nititur *testimonio divino*, & à Scholasticis appellatur *fides divina*; vel nititur *testimonio humano*, & appellatur *fides humana*.

5. Hic obiter notare possumus Pontificiorum ἀὀλεψίαν; qui nobiscum fatentur eam fidem non divinam, sed humanam esse, quæ præcipuè testimonio hominum nititur: & nihilominus audacissimè asseverant assensum, quem præbemus articulis fidei, & ipsi sacræ Scripturæ, unde illi articuli colliguntur, niti testimonio Ecclesiæ (ut vocant) *repræsentativæ*, h. é. Episcoporum & Pastorum in generali concilio congregatorum; item Ecclesiæ (ut ipsi loquuntur) *virtualis*, h. e. ipsius Pontificis Romani: atque ita aut fateri cogentur, omnem fidem *viatorum* humanam esse, penitus videlicet sublatâ fide divinâ, aut eorum Episcopos non homines, sed DEOS indigitandos esse.

6. Pulchra institui potest comparatio, inter scientiam, opinionem, & fidem divinam:

vinam: scientia enim est assensus *firmus, certus, et evidens*; fides divina est assensus *firmus & certus, sed non evidens*; opinio deniq; etsi aliquando sit assensus *firmus*, h. e. sine hæsitatione, aut dubitatione, sæpè tamen *neque est firmus, neque certus, neque evidens*.

7. *Scientia* est assensus *firmus*, quia is qui scit propositionem aliquam esse veram, non dubitanter aut hæsitanter assentitur, sed firmiter: est assensus *certus*, quia is qui scit, nititur solido aliquo fundamento; alioqui non sciret, sed opinaretur: denique est *evidens*, quia sciens non ideo assentitur, quod alius testetur eam propositionem esse ueram, sed quod ipse vi alicujus evidentis argumenti, percipiat rem ita se habere.

8. *Fides divina* est assensus *firmus*, quia illi qui in *DEUM* credunt; non hæsitant, aut dubitant, de ueritate historiæ sacræ, & promissionum divinarum: est assensus *certus*, quia nititur certissimo fundamento, videlicet *DEI* testimonio, qui est ipsa veritas: non tamen est evidens: is enim qui credit, non ideo assentitur, quod sensu aut ratione percipiat rem ita se habere, sed quod *DEUS* hoc testetur & asserat.

Hinc

9. Hinc patet, quam egregiè Apostolus, undecimo ad *Hebr eos*, vers. primo, naturã fidei divinæ expresserit; cum enim dicit eam esse ὑπόστασιν, indicat ejus *firmitatem & certitudinem*; cum vero dicit eam esse τῶν ου βλεπομένων, ejus *inevidentiam & obscuritatem ænigmaticam* declarat.

10. *Opinio* aliquando potest esse assensus *firmus*, (nonnunquam enim homines, ita moventur levibus rationibus, ut eas pro validissimis argumentis habeant, ideoque absque ulla hæsitatione, aut formidine partis oppositæ assentiuntur) nunquam vero est *certus aut evidens*: is enim qui opinatur, vel nititur levibus rationibus, vel hominum testimoniis, quæ nunquam pariunt nobis, aut certitudinem, aut evidentiam judicandi.

11. Dicet aliquis hanc comparationem *fidei*, *scientiæ*, & *opinionis*, quam jam attulim⁹ derogare de dignitate fidei, ex ea enim sequitur quamlibet scientiam esse perfectiorem assensum fide, quia viz. deest fidei evidẽtia, quæ tamẽ competit scientiæ. Respond. scientiam esse perfectiorem fide secundum quid, quia viz. est assensus evidens, fidem vero esse perfectiorẽ qualibet scien-

ſcientia ſimpliciter,& abſolutè;idq; propter duas rationes, 1. enim fides verſatur circa nobiliſſ. objectũ;h.e. circa magnum illud myſterium pietatis DEVM in carne revelatum juſtificatum in ſpiritu, conſpectum ab Angelis, & prædicatũ Gentibus. 2. fides nititur certiſſimo fundamẽto,h. e. DEI ipſius teſtimonio, qui ipſa veritas eſt, quiq; nec fallere, nec falli poteſt.

ART. III.

An fides ſemper ſit τῶν οὐ βλεπομένων.

DIctum eſt ſuperiori articulo, fidem omnem ſive ſit *divina*,ſive *humana*,eſſe aſſenſum inevidentem,& ob id Apoſtolum 11. ad *Hæbreos*, verſ. 1. aſſerere fidem eſſe τῶν οὐ βλεπομένων : idem etiam confirmari poteſt,ex 1.*Cor*. cap.13. verſ. 12 : ubi Apoſtolus aſſerit, *Nos nunc videre per ſpeculum, & in ænigmate.* Item

1.

Item ex doctrina ejusdem Apostoli, de *cessatione & euacuatione fidei*, quæ futura est in *patriâ*, ideo enim fides evacuari dicitur, & non perfici, sicut charitas, quia imperfectionem quandam, nimirum *obscuritatem*, et *inevidentiam*, in sui ratione, et essentia involvit: quare *Augustinus* in illud *Iohan.* 14. *vado parare vobis locum*, egregiè dicit, *eat DOMINVS, ut paret locum, eat ut videatur, lateat ut credatur.* Similiter docet *Gregorius*, Hom. 16. in Evang. et lib. 4. Dial. cap. 5. *apparentia* (inquit) *non habent fidem, sed agnitionem*: et iterum: *hoc veraciter dicitur credi, quod non valet videri.*

2\. Vt autem hoc planiùs evadat, afferam, et solvam ea argumenta, quæ probant, ea etiam quæ videntur, vel sciuntur sub fidei objecto comprehendi: quale imprimis est illud *DOMINI* ad Discipulos, *Iohan.* 14. *dixi vobis priusquam fiat, ut cum factum fuerit, credatis*: hinc enim colligitur fidem, esse aliquando rerum per experientiam cognitarum, atque adeo visarum.

3\. Deinde *Iohan.* 20. cum dixisset Thomas Apostolus: *nisi videro non credam*: *CHRISTVM* videlicet redivivum, dixit ei *DOMINVS*

MINUS jam credenti, *quia vidisti me Thoma, credidisti.*

4. Tertio: cæteri quoque Apostoli, & Virgo Maria, multiq; alii fideles, quod viderunt hoc crediderunt; *CHRISTUM* videlicet hominem passum, mortuum, sepultum, à mortuis resurgentem, & in cœlos ascendentem, & alia multa, quæ ipsis fidei articulis expressa sunt: unde *Ioban.* 1. epist. 1. ait, *quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectaverunt, de verbo vitæ annuntiamus vobis.*

5. Quarto: Philosophus aliquis sciens per Demonstrationem, unum *DEUM* esse omnium rerum principium & causam, potest ejusdem propositionis accipere fidem manente priori cognitione; si videlicet e Pagano fiat Christianus: is ergo simul habebit fidem & scientiam, ejusque fides pro objecto habebit res evidenter scitas seu visas.

6. Ut hæc argumenta tollantur, primo ponam aliquot fundamenta, ex quib⁹ horum argumentorum solutiones colligi possunt, deinde, *Fonsecæ, Estii,* & aliorum pravam doctrinam de repugnantia *fidei* &

scientiæ confutabo. Primùm fundamentum sit hoc, *Fides seu* τὸ *credere, sæpenumero in Scriptura, & apud probatos Authores generaliter accipitur pro eo quod est quovis modo assentiri, & judicare aliquid verum esse*: sic enim dicitur aliquis *oculis suis credere*, & apud Dialecticos qualecunq; argumentum *fidem facere* dicitur.

7. Secundum fundamentum est, *S. Thomam, aliosque Apostolos, & fideles, aliud vidisse, aliud credidisse*: hominem enim viderunt, & *DEUM* crediderunt: h. e. ut ait *Augustinus, Cernebant hominem viventem quem viderant morientem, & credebant DEUM in carne latentem*; & alibi, *apparuit inter homines homo, offerens* HOMINEM *videntibus*, DEUM *servans credentibus*.

8. Tertium fundamentum: *fides dicitur assensus inevidens: item dicitur esse* τῶν οὐ βλεπομένων, *non quod ea quæ creduntur, omnino inevidentia sint, & nullo modo videantur, sed quod quatenus creduntur, inevidentia sint, sive quod non habeant evidentiam ab eo propter quod creduntur*: in hoc enim differt fides à scientià, quod fundamentum quo nititur scientia, h. e. *medium demonstrationis*, per evidentiam rei intellectum convincat, causas ejus

ejus aperiendo; fundamentum vero quo nititur fides, videlicet *DEI authoritas* intellectum convincat, non per evidentiam rei cui assentimur, sed per certitudinem suam & infallibilitatē. Cum igitur munus fidei non sit efficere, ut res obscuræ fiant perspicuæ, sed efficere, ut intellectus cedat authoritati dicentis, & sic assentiatur, manifestum est ea quæ creduntur quatenus creduntur esse inevidentia, seu non habere evidentiam à fundamento suo, propter quod creduntur: vide D. *Pareum* de justificatione, lib. 2. cap. 5. & D. *Richardum Field*, de Eccl. lib. 4. cap. 8. Cæterum hoc non impedit, quo minus ea quæ creduntur, alia ratione evidentia sint, & ex se manifesta, vel sensibus externis, vel rationi: sicut enim una & eadem propositio quatenus est conclusio demonstrationis, judicatur esse necessaria, & non posse aliter se habere, quatenus vero est conclusio probabilis syllogismi judicatur ab eodem homine contingens, & posse aliter se habere: ita etiam Articuli quidam fidei, quatenus ab Apostolis sensu percipiebantur, aut à nobis ratione manifesta demōstrantur, evidentiam habent & claritatem; quatenus

tenus vero creduntur propter *DEI* testantis authoritatem, evidentiam illam non habent; & ob id recte dicuntur ὐ βλεπομένα.

ART. IV.

An fides possit esse simul cum scientia de eadem propositione, & in eodem intellectu.

1\. QVæri solet de scientia & fide, *utrum unus, & idem homo possit simul credere, & scire eam propositionem cui assentitur esse veram, an verò tanta sit repugnantia fidei, & scientiæ, ut simul in eodem intellectu existere nequeant.* In hac controversia, tanta est opinionum varietas, ut vix invenias duos celebres viros de ea idem sentientes: primo enim *Scotus*, in 3. Sent. Dist. 24. quæstione unica dicit, *Neque actus, neque habitus fidei & scientiæ, posse simul in eodem intellectu existere circa idem subjectum.*

2. Secundo: *Durandus*, quæſt. 1. prologi Sent. & lib. 3. Sent. diſt. 17. quæſt. 4. planè contrarium ſtatuit, dicens *fidem & ſcientiam circa eandem propoſitionem, & in eodem intellectu ſimul exiſtere poſſe, tam ſecundum actus, quam ſecundum habitus.* Tertio, *Petrus Fonſeca*, in lib. 6. Metaph. cap. 10. quæſt. 1. Sect. 5. aſſerit *habitus fidei & ſcientiæ poſſe exiſtere in eodem intellectu, & de eodem ſubjecto, ita tamen ut actus ab iis productus, non ſit actus fidei, ſed ſcientia quædam eaque ſupernaturalis, propter concurſum fidei ad eum producendum.* Quarto: *Gulielmus Eſtius*, Duacenſis Theologus, in 3. Sent. diſt. 24. Art. 3. tria aſſerit: 1. *habitus fidei, & ſcientiæ, poſſe ſimul exiſtere in eodem intellectu, & de eodem objecto.* 2. *utrumque habitum diverſis temporibus poſſe ſuum actum exercere.* 3. *actum quem tum elicit habitus fidei, non eſſe fidem conſideratam ſecundum totam amplitudinem ſuæ ſignificationis*: hoc eſt, ſecundum omnes conditiones in ea requiſitas, quia videlicet non eſt inevidens rei notitia.

3. Quinta ſententia, eaque veriſſima; eſt acutiſſimi Doctoris *Antonii Ruvio Rhodenſis*, in ſuo opuſculo de habitibus, tractatu 3. quæſt. 3, ubi etiam tria innuit: primo, *hos*

habitus posse simul esse in eodem intellectu, & de eodem objecto. 2. utrumque habitum, diversis temporibus posse suum actum exercere, sed non eodem tempore. 3. actus ab illis habitibus, diversis temporibus elicitos, esse veros, & propriè dictos istorum habituum actus, & per præsentiam habitus sciendi, nihil derogari, de proprietate actus credendi. Dico *Ruvium* hæc tantum innuere quia expresse & directe ibi loquitur solummodo de scientia & opinione; eadem autem ratio est scientiæ & fidei, quoad possibilitatem & impossibilitatem coexistendi, ut cuivis manifestum est.

4. Primo igitur probatur contra *Scotum*, habitus fidei, et scientiæ, posse simul esse in eodem subjecto, et circa idem objectum, idque hac ratione: Si quid impedit quo minus hi habitus, in eodem intellectu coexistant, illud maximè est repugnantia actuum, ad quos referuntur: Sed hoc non impedit: Ergo, &c. probatur assumptio: Habitus nihil sunt aliud, nisi faciles, et expeditæ potentiæ ad actus: sed non impossibile est aliquem habere simul, potentias ad repugnantes actus, quos potest diversis temporibus exercere, licet simul non possit exercere utrumque: nam si-

mul

mul habemus potentiam ad flendum, et potentiam, ad ridendum: item potentiam ambulandi, et potentiam ſedendi, quamvis harum potentiarum actus, adeo repugnantes ſint, ut non poſſint uni ſubjecto ſimul ineſſe. Secundo, poteſt aliquis, qui per fidem novit mundum à *DEO* fuiſſe creatum, poſtea per Demonſtrationem acquirere ſcientiam de creatione Mundi, quâ producta, et acquiſita non deſtruitur fides de illo articulo; ſic enim non liceret homini Chriſtiano, Metaphyſicæ, et Phyſicæ operam dare, ex quibus colliguntur Demonſtrationes de creatione Mundi: non enim licet ea facere quæ fidem aut deſtruunt, aut imminuunt.

5. Secundo: probatur contra *Durandum*, non eſſe poſſibile, ut intellectus eodem tempore, id eſt, uno et eodem inſtanti eliciat, et inevidentem aſſenſum, fidei, et evidentem aſſenſum, ſcientiæ; quia ſicut impoſſibile eſt, ut homo per ſenſum viſus eandem rem eodem tempore, *diſtinctè*, et *confuſè* videat et percipiat, ita etiam impoſſibile eſt, ut homo per intellectum, qui eſt animi oculus, eandem rem, eodem inſtanti evidenter, et inevidenter percipiat;

ideoque

ideoque impossibile est, ut simul habeat duos actus, unum evidentem scientiæ, alterum inevidentem fidei.

6. Tertio: probatur contra *Fonsecam* & *Estium*, habitum fidei, quamvis in eodem intellectu coexistentē habeat habitū scientiæ, posse elicere verū, & proprie dictum actum fidei, idque secundum omnes conditiones in actu credendi requisitas, et proinde fidem et scientiam posse esse in eodem intellectu, et de eadem propositione etiam quoad actus, sed diversis temporibus elicitos: ratio est hæc; potest aliquis fidelis etiam post acquisitam scientiam de creatione mundi, ita apud se statuere: *Ego tam firmiter assentior huic propositioni, DEUS creavit mundum: propter DEI testantis authoritatem, ut quamvis per rationem aliquam non perciperem mundum esse à DEO creatum: immo quamvis corrupta ratio contrarium dictitaret, assentirer tamen isti propositioni sine ulla formidine aut metu.*

7. Hoc judicium mentis sine controversia provenit à sola fide, non à scientia et fide simul, estque verus, et proprie dictus fidei actus; hoc est, non deest ei ulla conditio in actu credendi requisita: prius proba-

batur contra *Fonſecam* ; quia neque ſcientia, neque aliquis alius naturalis habitus poteſt aliquid tale dictitare. Poſterius etiam probatur, tum contra *Fonſecam*, tum contra *Eſtium*; quia aſſenſus iſte nititur ſola authoritate teſtantis : Ergo eſt inevidens: conſequentiæ ratio eſt, quod aſſenſus iſte ſit inevidens, cujus fundamentum quo nititur non valet parere evidentiam, ſed certitudinem tantum : at hic aſſenſus eſt talis : nam authoritas teſtantis non convincit intellectum noſtrum per evidentiam, et claritatem rei, ſed per ſuam certitudinem et irrefutabilitatem. Ratio propoſitionis majoris eſt hæc: talis eſt aſſenſus, quale eſt medium et fundamentum quo nititur: Si enim medium ſit certum, poſſitque intellectum noſtrum certificare, et ut tale cognoſcatur ab aſſentiente, noſter aſſenſus eſt certus: Si vero non ita ſe habet eſt incertus : Ergo pari ratione, ſi medium valeat parere evidentiam intelligendi, aſſenſus eſt evidens; ſi vero non valeat, eſt inevidens.

ART. V.

De fidei divisione in explicitam, & implicitam; et an inevidentia quam fidei tribuimus faciat pro cæca et implicita Pontificiorum fide.

I. SCHOLASTICI Theologi, dividunt fidem, in *explicitam* & *implicitam*, vel ut loquitur *Lombardus*, lib. 3. Sent. Dist. 25. in *distinctam*, & *velatam* seu *confusam*: hujus distinctionis explicationem legere possumus apud clarissimum *Tilenum*, parte prima Syntagmatis, Disp. 38. Thes. 23. & 24: item apud *Durandum*, lib. 3. Sent. dist. 25. quæst. 1. S. *Thomam*, secunda 2. quæst. 2. Art. 7. *Gulielmum Estium*, lib. 3. Sent. Dist. 25. ex quibus authoribus descriptiones membrorum istius divisionis sic colligi possunt: fides explicita, *est qua aliquid creditur secundum se, distinctè, et in particulari*. Implicita vero, *est qua aliquid creditur*

non

non in se, sed in alio, tanquam in universali; Exempli gratia, Christiani rudes et simpliciores (ut loquuntur) qui ea sola intelligunt, quæ ad salutem absolutè necessaria sunt, ut articulos fidei, decalogum, et cætera, cum ex animo profitentur se credere *S. Scripturam esse DEI verbum, et proinde fide dignam*, duplex habent suæ fidei objectum; unum generale, quod formaliter, explicite, & per se credunt: alterum particulare, quod implicite & ex consequenti credunt: objectum generale, quod explicite credunt, *est scripturam esse DEI verbum, et proinde fidem ei adhibendam esse*: objecta particularia, quæ implicitè in illo generali & ex consequenti credunt, sunt historiæ & dogmata Scripturæ, quorum cognitionem nondum assecuti sunt, *ut Noachum habuisse tres filios, Abrahamum duos, non ablatum esse sceptrum à Iuda, ante adventum Mesiæ*: qui enim credunt Scripturam totam esse veram, illi implicitè et ex consequenti credunt, omnia esse vera, quæ in Scriptura continentur, hoc est, habent fidem implicitam omnium historiarum, dogmatum, et prædictionũ Propheticarum, quæ sunt in sacræ Scripturæ volumine,

mine, omnium (inquā) quorū particularē et distinctam notitiam nō acquisiverunt.

Quæri hic potest, an hæc divisio fidei in explicitam, et implicitam, in Scholis Ecclesiarum reformatarum ferenda sit; Respond. duabus assertionibus: prior est hæc; prædicta distinctio fidei admitti potest, si sano modo concipiatur: certum enim est non solum Laicos & simpliciores, sed etiam clarissimos & doctissimos Theologos, quædam implicitè credere in isto generali *quod Scriptura sit DEI verbum, & proinde fide dignissima*, quædam (inquam) quorum distinctam intelligentiam nondum assecuti sunt: hoc enim patet ex quotidiano nostro in cognitione Scripturæ profectu, qui tamen non arguit Scripturę ipsius obscuritatē (ut nugātur Pōtificii) sed ingenii nostri imbecillitatē, & mysteriorū cœlestiū, quæ in Scriptura passim traduntur, immēsam opulentiam, quæ sensim angusto illi vasi mentis humanæ instillanda est, non autem tota simul infundi potest.

2.

Secunda assertio est hæc; prædicta distinctio fidei Christianæ si ita accipiatur, ut à Pontificiis accipi solet, rejicienda est,

3.

tanquam

tanquam crassa, absurda, et naturæ fidei plane contraria: illi enim per fidem implicitam intelligunt eam fidem qua Laici ignota, et nondum intellecta fidei dogmata credunt implicitè in illo generali, *quod vera sint omnia quæ Romana Ecclesia credit, & pro veris amplectitur*, quæquidem fides non est divina, sed humana; id est, non nititur DEI, sed hominum testimonio: non est ὑπόστασις aut ἔλεγχος, sed levis et fallax conjectura quæ non DEI verbo, sed hominum judicio per se parum firmo, atque adeo fragili admodum et ruinoso fundamento nititur.

4. Quæri etiam potest; an *inevidentia* quam non solum Theologi *Sententiarii*, sed etiam Orthodoxi doctores, fidei attribuunt, faciat pro cæcâ illâ, et implicitâ Pontificiorum fide: generalis enim et confusus ille assensus, qui solo Ecclesiæ *Romanæ* testimonio nititur (ut id quod res est dicam) maximè est inevidens. Respond. *inevidentiam* nihil pro eorum sententia facere, quia inevidentia illa non excludit omnem notitiam, sed eam solam, quæ nititur medio scientifico; id est, sensu aut

aut evidente ratione à naturâ rei petitâ. Secundo, quia certitudo, quæ est secunda fidei cõditio, necessariò præsupponit firmam notitiam, et persuasionem de doctrina, cui assentimur, quod non sit hominis, sed *DEI* verbum: talis autem notitia aut persuasio implicitæ Pontificiorum fidei, velut è regione adversatur, ac proinde in eâ certitudo inveniri non potest.

ART. VI.

De triplice lumine videlicet naturæ, fidei seu gratiæ, et gloriæ.

I. IN Theologia Scholastica variæ inveniuntur distinctiones petitæ, ab istis tribus terminis, *naturâ, gratiâ, & gloriâ.* Prima est quâ *DEI* Opt. Max. regnum distinguitur, in *regnum naturæ, regnum gratiæ, & regnum gloriæ.* Regnum naturæ, est naturale illud imperium, quod *DEUS* habet in omnes

omnes res creatas, quas pro arbitrio regit, & gubernat. Regnum gratiæ, est quo DEVS regnat in Ecclesiâ suâ in terris militante. Regnum gloriæ est, quo regnat in Ecclesiâ in cœlis triumphante.

2. Secunda distinctio, est quâ DEI localis præsentia, distinguitur in *præsentiam naturalem*, seu essentialem, *gratiosam*, et *gloriosam*. Secundum præsentiam naturalem DEVS est ubique: per præsentiam gratiosam DEVS dicitur esse in justis, & sanctis hominibus, & vicissim illi habitaculum, & Templum DEI dicuntur; & per præsentiam gloriosam DEVS dicitur esse in cœlis, ubi gloriam suam, & majestatis splendorem beatis hominibus & Angelis manifestat.

3. Tertia divisio, est quâ opera DEI *ad extra* dividuntur in *opera naturæ*, *opera gratiæ*, et *opera gloriæ*. Opera naturæ, sunt rerum visibilium et invisibilium creatio, conservatio, et cum iisdem cooperatio, in omnibus eorum actionibus: *nam in eo vivimus, movemur, & sumus*. Opera gratiæ, sunt verbi incarnatio, humiliatio, exaltatio, triplex ejus officium, videlicet Regium, Propheticum, et Sacerdotale: item electorum

per

per verbi prædicationem, & Sacramentorum administrationem, efficax vocatio, eorundemque regeneratio, & justificatio. Denique opera gloriæ, quæ *Polanus* appellat opera DEI post hanc vitam sunt, adventus DOMINI ultimus, resuscitatio mortuorum universalis, mundi hujus elementaris abolitio, aut saltem mirabilis transmutatio per ignem conflagrationis, ut loquuntur: item judicii ultimi processus, executio, et gloriæ DEI in omnem æternitatem manifestatio.

4. Quarta distinctio, est quâ vita humana dividitur in *vitam naturæ*, seu naturalem, *vitam gratiæ*, et *vitam gloriæ*. Vita naturalis posita est in conjunctione animæ viventis, cum corpore. Vita gratiæ posita est in viatorum in terris peregrinantium conjunctione cum DEO, per fidem, spem, et charitatem. Vita gloriæ posita est in æternâ illâ, et immutabili hominum glorificatorum conjunctione cum DEO, per claram ejus visionem, et ardentem amorem, seu charitatem.

5. Quinta divisio, est quâ consilium & decretum DEI de æternâ quorundam hominum salute, dividitur in prædestinationem

tionem ad gloriam, et prædestinationem ad gratiam: prior est de fine, posterior de mediis ad finem: prior est DEI decretum, de dandâ gloriâ; posterior est ejusdem decretum, de dandâ eâ gratiâ, quam Scholastici vocant *gratiam gratum facientem.*

6. Sexta distinctio, est qua lumen intellectus humani, dividitur in *lumen naturæ*, *lumen gratiæ* seu fidei, & *lumen gloriæ*. Lumen naturæ, est quo ea cognoscimus, quæ solis naturæ virib9, sine auxilio DEI speciali, intelligi à nobis & dijudicari possunt: de hujus luminis virtute, & quousque se extendat (DEO favente) in sequentib9 disputationib9 fusè disseram. Lumē fidei, est quo ea cognoscimus & intelligimus, quæ DEVS in verbo suo nobis patefecit. Lumen gloriæ, est quo beati spiritus in cœlis clare & perspicue vident, gloriosissimam DEI essentiam. Huic triplici lumini respondet triplex Theologia, videlicet Theologia naturalis, seu Metaphysica, Theologia revelationis quæ etiam Theologia viatorum dicitur, & Theologia visionis, seu Theologia comprehensorum.

7. Solam hanc ultimam distinctionem, ex instituto hic propono, idque ut manifestum sit, *Scholasticos* cum fidei inevidentiam attribuunt, non tribuere ei cæcitatem, et ignorantiam; sed notitiam quandam, quæ licet obsura sit, si conferatur cum visione quæ est in *patria*, ab ipsis tamen Scholasticis lumen vocatur; reliquas vero distinctiones propono, quasi per accidens quia videlicet habent pulchram analogiam, & proportionem ad hanc distinctionem luminis intellectualis.

8. Analogia seu proportio harum distinctionum sic concipi potest: homo quatenus vivit *vitam naturæ*, est civis *regni naturæ*: utitur *lumine naturæ*, & per illud percipit eam Dei præsentiā, quæ vocatur *præsentia naturæ*, item opera naturæ, quæ illam præsentiam cōsequuntur. Idē homo quatenus vivit *vitā gratiæ* est civis *regni gratiæ*, utitur *lumine gratiæ*, seu fidei, & per illud percipit Dei *præsentiam gratiosam* in corde suo, & *opera gratiæ*, quæ eam præsentiam consequuntur. Idem denique, quatenus vivit in cœlis *vitam gloriæ*, est civis *regni gloriæ*, utitur *lumine gloriæ*, ac per illud percipit Dei *præsentiam gloriosam*, item *opera gloriæ*,

gloriæ, h. e. inenarrabilia effecta gloriosæ istius præsentiæ.

Obiter hic notari potest, quod sicut olim *DEVS* inchoavit opus creationis, à *lumine corporeo* et sensibili, ita etiam opera regenerationis et glorificationis nostræ à *lumine spirituali* orditur: cum enim *DEVS* efficaciter electos vocat ad salutem, per Spiritum sanctum: primo eorum intellectum illuminat lumine fidei, et collustrat. Secundo, voluntatem emollit, et sanctificat. Similiter, in opere glorificationis, ordine naturæ præcedit illuminatio intellectus nostri, per lumen gloriæ ad *DEI* essentiam clare et perspicue videndam, deinde sequitur voluntatis inflammatio, et incensio per ardorem charitatis. Ratio hujus ordinis est, quia cognitio præcedit amorem, atque adeo clara cognitio, seu visio præcedere debet ardentem, & perfectum amorem. 9.

Contrà verò *Draco ille Magnus*, qui merito *Rector tenebrarum* vocatur, dirum istud opus æternæ perditionis à tenebris orditur: cum enim (ut docet D. *Thomas*, prima 2. quæst. 77. Art. 8. et cum eo *Cajetanus*, *Durandus*, *Capreolus*, et *Estius*) 10.

non possit esse peccatum in voluntate sine prævio errore intellectus, vafer ille spiritus, primo intellectui caliginem, & quasi noctem quandam offundit; deinde voluntatem à vero bono ad bonum apparens convertit, et sensim eam indurat.

ART. VII.

An detur in viatoribus, lumen aliquod clarius fidei lumine.

1. THeologia dividi solet Theologiam *Laicorum*, & Theologiam *Doctorum* quam *argumentativam* & *Scholasticam* vocant. Prio est nuda notitia, credibi lium (ut vocant) ad sal tem necessariorum; posterior non est da notitia credibilium, sed est facultas q valemus articulos fidei explicare, def dere, & confirmare, aliosq; de eorum ve tate instruere.

The

2. Theologia argumentiva seu Scholastica, duplice nomine Theologiam Laicā excedere dicitur: primo quod extendat se ad plura ceredibilia: plura enim intelligunt viri docti, in spiritualibus, quam Laici & simplices. Secundo quod valeat explicare aliis ea quæ credenda sunt, eaq; defendere, & confirmare contra Atheos, Iudeos, Mahumetanos, Ethnicos. Hæc Theologiæ distinctio præbuit nōnullis, de quib⁹ loquitur *Durādus* in prol. Sēt. quæst. 1. occasionē excogitandi lumē quoddam spirituale in *viatoribus* à lumine fidei diversum, eoq; clarius & excellentius: cum enim in omnibus fidelibus sit lumen fidei fatendum est, in Doctoribus & Pastorib⁹ esse lumen quoddam clarius fide, cujus beneficio altiorem habent (ut loquitur *Durandus*) cognitionem de credibilibus quam per fidem.

3. Prima ratio hujus sententiæ peti solet ab *Augustini* testimonio super illis verbis *Iohan.* 1. vers. 9. *erat lux vera, &c.* ubi dicit aliud esse lumen *ad credendum*, aliud *ad intelligendum*, item lucem increatam illuminare homines duplice lumine; parvulos quidem *lumine fidei*, quo nutriuntur ut lacte:

 Ma-

Majores autem *lumine sapientiæ*, quo ut solido cibo vescuntur. Secunda ratio est hæc: necesse est propter bonum publicum Ecclesiæ, ut aliqui in eâ sint qui possunt fidem defendere, simpliciores instruere, & Ecclesiæ hostes confutare. Hoc autem non potest fieri per solum lumen fidei, seu per eam solam cognitionem *DEI*, quæ est omnib⁹ fidelib⁹ communis, sic enim quivis è fidelium cœtu possit ista munia obire: Ergo oportet in Majorib⁹ esse aliquod lumen clarius fide, per quod habent de credibilibus altiorem quandam cognitionem.

4\. Tertiò probant, quod tale lumen non evacuet fidem, seu non ita repugnet fidei, ut cum eo consistere nequeat; quia si tale lumen non posset stare cum fide, illud esset maximè propter oppositionem, quæ videtur esse inter *Ænigma* fidei, & *claritati* illius luminis: sed illud non impedit, quia contraria licet non compatiantur se in suis *excellentiis*, tamen (ut dicunt) compatiuntur se in *Esse remisso* & diminuto, seu ut alii loquuntur in gradib⁹ remissis: fidei autẽ obscuritas, quamvis intensis gradib⁹ opponatur claritati beatificæ visionis, &

& ob id cum eâ cõsistere nequeat: non tamen sic, sed in esse remisso contrariatur huic lumini de quo loquimur: & ideo licet lumen gloriæ evacuet fidem, hoc tamen lumen eam non evacuat aut abolet.

5. Hanc suam doctrinam declarant exemplo aeris, qui noctu est simpliciter tenebrosus, & meridie est simpliciter illuminatus, sed mane est partim illuminatus, partim tenebrosus, nec tenebræ depelluntur totaliter ante horam meridianam: sic gloria quasi lumen meridianum totaliter expellit tenebras fidei: sed lumen hoc Doctorum est quasi lumen auroræ, quod non depellit tenebras fidei, nec expellitur per lucem meridianam gloriæ, sed potius perficitur. Appello autem lumen gloriæ, lumen meridianum, quia cæcitas naturalis est quasi *densissimæ tenebre*, lux fidei est quasi *lux Lunaris*, lumen Scholasticum quasi *lux matutina*, & lumen gloriæ quasi *splendor lucis meridianæ*.

6. Hæc est sententia quorundam Theologorum Sententiariorum, contra quam *Durandus* fusè disputat: Ego autem sine longiori disquisitione meam sententiam, de medio hoc lumine, duabus aut tribus

aſſertionibus proponam: prima ſit hæc; *lumen illud quod vocant medium inter lumen fidei, & lumen gloriæ, quatenus extendit ſe ad plura credibilia, quam fides Laicorum, non eſt aliquid a fidei lumine diſtinctum*; ſed eſt perfectior quidam gradus fidei, vel (ut alii loquuntur) extenſio quædam fidei.

7. Secunda aſſert. *Lumen prædictum quatenus eſt defenſivum & explicativum articulorum fidei, non eſt vera & propriè dicta ſcientia*, ut bene probat *Durandus*: quia omnis ſcientia propriè dicta reſolvitur in principia evidentia, & per ſe nota: at notitia Paſtorum & Doctorum, quam habent de rebus ſpiritualibus, non poteſt reſolvi in principia per ſe nota, ſed tantum in principia naturaliter inevidentia, quæ ſpiritus Sanctus nobis in verbo patefecit.

8. Tertia aſſert. *Lumen illud medium non eſt ſpecies luminis intellectualis, à tribus prædictis diſtincta, ſed eſt complicatio quædam luminis naturæ, & luminis fidei, h. e. Philoſophiæ & Theologiæ*: nam per Philoſophiam Theologiæ applicatam, articulos fidei explicamus, defendimus, confirmamus contra adverſarios, eoſque confutamus.

ART.

ART. VIII.

In quo solvuntur tres quæstiones:

Prima est, *An fides bene distinguatur in infusam, & acquisitam?*

Secunda est, *An fides sit certior ipsis scientiis?*

Tertia est, *Quid sit proprie credere in* DEUM?

1. BONAVENTURA egregius interpres *Magistri Sententiarum*, in lib. 3. Dist. 23. Art. 2. quæst. 2. asserit duo esse requisita ad habitum fidei: primo, ut intellectus instruatur de credibilibus. Secundo, ut inclinetur, & inflectatur ad assentiendum illis articulis, qui credēdi sunt: aliud enim est, *scire quid dicatur* in aliquo Scripturæ textu; aliud est, *scire verum esse id quod ibi dicitur*: Ethnicus enim, aut infidelis, scire potest quid dicatur in historiâ Mosaicâ, aut Evangelicâ, at non potest scire verum

esse illud quod ibi dicitur, nisi intellectus ejus à DEO moveatur ad assentiendum. Quamvis igitur fides sit quid *acquisitum* quoad illam *informationem mentis de credibilibus* (est enim ex auditu, Rom. 10.) est tamen quid merè supernaturale, & *infusum*, si consideretur, secundum illud, quod in ea est præcipuum, h. e. *inclinationem mentis ad assentiendum.*

2. Cum fides propriè dicta, sit DEI donum, & non quid à nobis ipsis acquisitum, vix satis commoda videtur, illa fidei distinctio, in *infusam*, & *acquisitam*; nisi vel dicamus, illam non esse divisionem fidei, in duas diversas species, sed potius esse distinctionem unius, & ejusdem fidei, in duas ejus considerationes: nam pro diversa consideratione, fides est, & quid acquisitum, & quid infusum, ut jam dictum est: vel dicamus fidem late accipi, pro quovis assensu, quo assentimur S. Scripturæ: talis enim assensus est duplex; quia quidam ei assentiuntur, moti humana persuasione, h. e. propter amorem et reverentiam quo prosequutur dicentem,: vel propter rationes et argumenta; et horum assensus à *Bonaventura* dicitur fides acquisita

sita, late videlicet accepto nomine fidei: alii vero assentiuntur, quia primæ veritati, tanquam certissimo fundamento innituntur, et horum assensus est fides infusa, proprieque appellatur fides.

Bonaventura comparans fidem, et scientias Philosophicas, quoad certitudinem distinguit certitudinem, in *certitudinem cognitionis*, seu speculationis, et *certitudinem adhæsionis*, dicitque fidem esse certiorem scientiis certitudine adhæsionis, quæ præcipue respicit voluntatem, non vero certitudine speculationis quæ ad intellectum pertinet: dicit eam esse certiorem certitudine adhæsionis *quia fideles Christiani nec argumentis, nec tormentis, neque blandimentis, adduci possunt, & inclinari* (verba ipsius sunt) *ut veritatem quam credunt, vel ore tenus negent: quod nemo peritus, alicujus scientiæ faceret, si acerrimis tormentis cogeretur, sententiam suam de conclusione aliqua Geometrica, aut Arithmetica retractare: stultus enim & ridiculus esset Geometra, qui pro sua sententia in controversiis Geometricis, mortem auderet subire, nisi in quantum fides dictat non esse mentiendum.* 3.

Verum quicquid dicat Bonaventura, fides est certior scientiis, tum certitudine cogni- 4.

cognitionis, tum certitudine adhæsionis: idque quia certitudo cognitionis, oritur ex certitudine fundamenti, quo nititur intellectus noster, cum assentitur alicui propositioni: fundamentum autem quo nititur assensus fidei est *DEI* veritas, et authoritas, quæ est longe certius fundamentum, quam humana aliqua ratio. Interim si improprie accipiatur certitudo cognitionis, pro firmitate assentiendi, quæ opponitur hæsitationi, et dubitationi, non negandum est scientias esse fide certiores: scientia enim sæpe tam firma est, ut excludat omnem dubitationem; quod non semper verum est de fide: quamvis enim non deficiat fons ille aquæ salientis in vitam æternam, non tamen putandum est virtutem hanc semper inoffenso tenore, extra omnem formidinis aleam stadium suum decurrere; sed potius perpetuam ei luctam cum diffidentia esse ingenue confitendum est.

5. Clarissimus TILENUS, *Syntag.* part. 2. Disp. 43. Thes. 5. distinguit certitudinem in *evidentem*, et *non evidentem*: illam dicit esse eorum quæ, vel rationis, vel sensus lumine videntur: cujusmodi sunt prima prin-

principia, & conclusiones evidenter ex illis deductæ, ac deinde ea quæ experientiâ magistrâ didicimus: istam vult esse eorum, quæ testis veracis affirmatione nituntur: unde fit ut quo major est authoritas testis, eo certior ac firmior sit assensus credentis: hinc colligit ea quæ divino testimonio, cujus summa est authoritas, nituntur, summam quoque gignere certitudinem, ac respectu hujus causæ quæ nec fallere, nec falli potest, longe certiora esse ea quæ credimus, quam quæ rationis humanæ ductu, aut lumine scimus.

6. Tertia quæstio in titulo proposita est, quid sit *credere in DEUM*, et quo modo differat ab eo, quod est *credere DEUM*, & *credere DEO*. *P. Lombardus*, Lib. 3. Sent. Dist. 23. hæc explicans, sic ait; *Credere DEO, est credere vera esse quæ loquitur: credere DEUM, est credere quod ipse sit DEUS: & credere in DEUM, est credendo amare, credendo in eum ire, credendo ei adhærere, & membris ejus incorporari.* Hanc distinctionem Magistri probare non possum, quia ex ea sequitur credere in *DEUM* esse actum, et charitatis, et fidei, quód est absur-

surdum, cum diversorum habituum diversi sint actus.

7\. Quare dicendum videtur credere in DEUM in hoc differre ab eo quod est credere DEO, quod credere DEO *sit fidem ei adhibere, quatenus simpliciter aliquid narrat*: credere vero in DEUM, *sit fidem ei adhibere quatenus aliquid promittit, seu assentiri ejus promissionibus, idque cum triplici hac persuasione.* Primo, *quod non simulet, aut hypocriticè agat*, ut solent homines, sed quod revera velit beneficium illud in te conferre. Secundo, *quod etiam possit præstare id quod pollicitus est*, imo quod ita possit ut à nullâ validiori potentiâ impediri queat. Tertio, *quod consilium mutare nesciat*, adeoq; quod revera daturus sit id quod pollicitus est. Unde patet quamvis fidem adhibeamus homini aliquid promittenti, nos non posse dici credere *in hominem*, nullam enim ex his tribus persuasionibus de homine habere possumus.

ART.

ART. IX.

Refellitur Sententia Nicolai Grevinchovii, dicentis habitum fidei non esse infusum, sed acquisitum.

GVLIELMVS AMESIVS, in sua rescriptione contracta, ad responsum *Nicolai Gravinchovii*, cap. 10. probat contra eum aliosque remonstrantes, habitum fidei esse à *DEO* infusum, et non à nobis ipsis per crebros et frequentes actus credendi acquisitum: *Grevinckovius* enim licet ultrò fateatur fidem actualem, seu actus credendi non à natura, sed à speciali *DEI* gratia provenire, negat tamen causam talium actuum esse fidem habitualem, seu habitum fidei à *DEO* infusum: sed contrà asserit per crebros fidei actus, à speciali *DEI* gratia provenientes, tandem in nobis produci fidem habitualem; quemadmodum

1.

modum per crebros actus justitiæ, & liberalitatis, in nobis producuntur justitiæ & liberalitatis habitus.

2. Hæc sententia *Nicolai*, non solum est contraria doctrinæ Scholasticorum, et Modernorum Theologorum, tum Pontificiorum, tum Evangelicorum, qui unanimi consensu virtutes Theologicas, habitus infusos vocant; sed etiam variis iisque inevitabilibus incommodis est exposita.

3. Primo enim illi qui per verbi prædicationem, et internam S. Spiritus efficaciam recens conversi, & renati sunt, vel habent solum actum fidei; vel et habitum & actum: si posterius est verũ habetur propositum: si prius, sequetur totum illud, per quod renatus a non renato differt, ad actus, adeoque ad evanidum quid, et instabile esse referendum: actiones enim nostræ non sunt permanentes, sed citò transeunt & evanescunt. Respondet *Grevenchovius, illud per quod renatus à non renato differt, non totum, sed maximâ sui parte ad actus esse referendum*: quæquidem responsio quatenus asserit totum illud, per quod renatus à non renato differt, ad actus non esse referendum, manifestè ipsius doctrinam

nam destruit: si enim renatus aliquâ aliâ ratione a non renato differt, necesse est ut in eo sit bonus aliquis habitus, vel cõpletus, vel inchoatus: eadem etiam responsio, quatenus maximam partem illius discriminis in actibus collocat, absurda est: quia cum vetus homo constet habitibus permanentibus, cur non etiam & novus: quia item inde sequetur statum gratiæ, esse admodum instabilem, et infinitis mutationibus obnoxium.

4. Secundo: dictum illud, *sine fide impossibile est placere DEO*, 11. *Habreos*, vers. 6. vel intelligendum est de habitu, vel actu fidei: si de habitu habetur propositum; inde enim aperte sequitur, neminem posse esse in statu gratiæ, qui habitu fidei caret, et per consequens omnes renatos, ubi semel conversi, et in statu gratiæ sunt constituti, illo habitu esse præditos: si de actu credendi intelligendum sit, sequetur renatos cum dormiunt, & actu non credunt, *DEO* displicere, et in statu gratiæ non esse.

5. Tertio, sic argumentatur *Amesius*, si homines recens vocati, et conversi, non sunt præditi habitu fidei, sed tantum actus ha-

bent, quomodo possent in gratiâ persistere, vel unâ nocte dum nihil agunt. Respondet *Nicolaus*, dormientes esse planè fide destitutos, et tamen persistere in gratia, h. e. dilectione *DEI*: Hanc responsionem non immeritò absurdam judicat *Amesius*: primo, quia nemo sine fide in gratia persistere potest, nam sine eâ impossibile est placere *DEO*. Secundo, fidelem unâ cum veste fidem exuere, *Nicolai* somnium est: multi enim viri pii dormientes exspirarunt: si fidem tum non habuerunt, de eorum salute actum est: plura vide apud *Amesium*, cap. 10. istius Tractatus.

6. Pro sua sententia varia affert argumenta *Nicolaus*, quæ tamen nullius ponderis sunt. Prima objectio: per verbi prædicationem non infunditur habitus fidei, sed tantum producitur actus: Ergo actus præcedit habitum. Respond. per verbum, et spiritus operationem, tanquam per causas instrumentales, produci ipsum fidei habitum, quamvis infusio istius habitus soli *DEO* ascribenda sit: verbum enim producit istum habitum præparando, *DEVS* vero infundendo.

Secun-

Secunda ob. DEVS in verbo ſuo primo exigit à nobis fidei actum non vero habitum. Reſpondet *Ameſius*, primo exigi arborem bonam, poſtea fructus bonos. Tertia ob. ſi habitus fidei in nobis producitur, ante actum, nos prius ſumus fideles, quam actu credamus, quod abſurdum eſt. Reſpondet idem, nos eſſe fideles actu primo (ordine naturæ non temporis) priuſquam actu ſecundo credamus, hoc eſt, habitum fidei à quo fideles denominamur, non tempore ſed naturæ ordine, pręcedere actum fidei; quod nemini videri debet abſurdum. Vide cętera in Tractatu *Ameſii*, Cap. 10.

ART. X.

An fides actualis aut habitualis infantibus inſit, aut ineſſe poſſit.

1. ASſertio prima: *Non eſt impoſsibile, abſolutè loquendo, fidem tum actualem, tum habitualem infantibus ineſſe.* De fide habituali, res eſt manifeſta, nam infan-

tes, in statu integritatis, nati fuissent habitibus originalis justitiæ ornati, ut docent non solum *Sententiarii*, Lib. 2. Sent. Dist. 20. verum etiam *Evangelici* Theologi, cum disserunt de primo hominis statu, quem *integritatis* vocant: unde patet manifeste habitus fidei, spei, et charitatis, etiam nunc iis inesse posse: quia quicquid olim possibile fuit etiam nunc esse potest, modo respiciamus potentiam DEI absolutam.

2. Fidem etiam actualem, seu actum credendi, iis posse inesse, facilè probatur exemplo *Iohannis Baptistæ*, qui *Lucæ* 1. versu 24. dicitur exultasse in utero matris, ἐν ἀγαλλιάσει in gaudio: Ergo cognovit DOMINI sui præsentiam, et proinde infans potest actu intelligere: si autem infans potest actu intelligere, seu uti ratione; potest actu credere: fateor quidem hoc factum esse singulare, et proinde neminem ex eo posse colligere, generalem hanc conclusionem, quod videlicet, fides actualis omnibus electis infantibus insit: verumtamen evidenter probat, DEUM arcanam et mirificam suam vim, in infantibus posse exercere, fide actuali

eos

eos donando, quamvis ordinariè nihil tale fiat.

3. Aſſertio ſecunda: *Non eſt probabile, infantes habere fidem actualem, ſeu actum credendi.* Hæc aſſertio non contradicit præcedenti, quia ibi docetur quid poſſit fieri; hîc verò quid actu et ordinariè fiat. Probatur igitur hæc aſſertio: primo, quia Scriptura, *Deut.* Cap. 1. Verſ. 39; & *Ionæ* Cap. 4. Verſ. 11. teſtatur, infantes non cognoſcere diſcrimen boni, & mali; et proinde actuali intelligentia et cognitione carere: Fides autem actualis ſine actuali cognitione eſſe non poteſt. Secundo: ſi fides actualis eſt in infantibus ea vel oritur ex auditu verbi, vel ex interna revelatione, immediatè à ſolo DEO facta. Prius admitti non poteſt, quia ſi verbum DEI intelligerent, attentè et reverenter auſcultarent: cujus contrarium fieri videmus. At neque poſterius quia modus ille patefactionis, eſt extraordinarius, et rariſſimus: Fides enim eſt ex auditu, *Rom.* 10. ſi autem omnes electi infantes haberent fidem actualem, ex ſola DEI revelatione ortam, modus ille jam eſſet ordinarius. Tertio: ſententia illa, quæ aſcribit fidem

actualem infantibus, non solum displicet *Nazianzeno*, *Augustino*, & *Scolasticis*, sed etiam *Calvino*, *Bezæ*, *Iunio*, *Tileno*, *Pareo*, aliisque omnibus Orthodoxis Theologis, solo *Luthero* excepto, qui multis in locis, eam sententiam profitetur.

Assertio tertia: *Omni probabilitate caret, & manifestam contradictionem implicat, ea sententia, quæ tribuit infantibus motus sanctos intellectus, & voluntatis, sine actuali cognitione:* motus (inquam) similes motibus, seu actibus fidei & charitatis, sed ab iis verè diversos. Dico eam implicare contradictionem, quia motus seu operationes intellectus, & voluntatis, non possunt esse sine cognitione: quid enim aliud, est motus intellectus, quam *intellectio*, seu actus intelligendi, & cognoscendi: nam intellectus, non potest aliter moveri, & operari, quam intelligendo; sicut nec oculus, nisi videndo, & sensus auditus, nisi audiendo. Similiter omnis motus aut actus voluntatis, est *volitio*: omnis autem volitio, præsupponit objecti cognitionem actualem; quia *ignoti nulla cupido est*. Hæc sententia tribui solet, Theologis congregatis in cōsilio *Wittenbergensi*, anno 1536: item

4.

item *Martino Chemnitio*, qui in 2. parte examinis *Concilii Tridentini*, ad canonem 13. Sessionis 7. profitetur se amplecti, eam sententiam de regeneratione infantum baptizatorum, quæ explicata est in formulâ concordiæ, inter Theologos *Saxoniæ* & superioris *Germaniæ* anno 1536.

5. Quarta assert, *Qui dicunt fidem inesse infantibus actu primo, non secundo: item iis inesse semen, germen, aut radicem fidei, illi necesse habent, confiteri, primo se per semen fidei, non intelligere DEI verbum: quia videlicet infantes illud non audiunt, & intelligunt. Secundo se non intelligere aliquid à fide diversum, sed habitum fidei saltem incompletum, & incboatum*: quod quidē apertè profitetur clarissimus *Iunius*, in Thesium suarum opusculo Disputat. 51. Thes. 8. Prima ratio est quia sicut conditio requisita, in fœdere operum, est actionum nostrarum perfectio, ita etiam conditio requisita in fœdere gratiæ, est fides in IESVM CHRISTVM, DOMINVM nostrum: Ergo necesse est hanc conditionem omnibus fœderatis inesse: Infantes autem fidelium, sunt fœderati, id est, ad fœdus, & ad Ecclesiam pertinent, ut docent nostri Theologi, contra *Anabaptistas*

stas: Ergo necesse est fidem aliquam iis inesse, hoc est, vel actualem, vel habitualem: nemo enim est fœderatus, nisi is in quo, invenitur conditio requisita, in fœdere. At semen illud fidei, si sit aliquid diversum à fide, non est conditio requisita in fœdere gratiæ, nisi fortè quis dicere velit, DEUM aliud fœdus gratiæ pepigisse cum Infantibus, aliud cum adultis: si enim diversa sit conditio requisita in fœdere, ipsa fœdera sunt substantialiter diversa: substantia enim seu essentia fœderis posita est in conditionibus, quas ille stipulatur qui fœdus sancit.

6. Præterea peccatum originis, in baptismo tollitur, *quoad reatum*, ut docent tum *Pontificii*, tum *Evangelici* Theologi; & proinde Infantes electi cum baptizantur, justificantur; nam justificatio posita est, in peccati remissione, per quam ejus reatus tollitur: si autem justificantur, aliquam fidem habent, hoc est, vel habitualem, vel actualem; sola enim fide justificamur.

7. Quinta assertio: *Sententia prædicta, quæ attribuit Infantibus, solum habitum fidei, eumque vel completum, vel inchoatum, omnibus reliquis præferenda videtur*; tum quia eam

amplectuntur ferè omnes Orthodoxi Theologi; tum quia communis sententia omnium Theologorum, de sublatione peccati originalis, *quoad reatum* in baptismo; hoc est, de justificatione Infantum baptizatorum, nobis necessitatem affert eam amplectendi.

8. Vt autem hoc manifestum fiat, teneantur hæc fundamenta: primo, *peccatum originale Infantum electorũ in baptismo tollitur, quoad reatum*: h. e. iis remittitur, & proinde ipsi justificantur: nam justificatio posita est *in remißione peccati, et imputatione justitiæ Christi.* Secundo: *non putandũ est, Infantibus in baptismo, remitti solum originale peccatum, & postea remitti iis actualia,* quia remissio peccati, seu justificatio, nõ iteratur, sed ut docent Orthod. Theol. est *unus & individuus actus,* & semel tantũ fit. Tertio, *si in prima infãtia electi justificãtur, necessario etiam eãdẽ ætate vocantur,* nam vocatio, ordine naturæ, præcedit justificationẽ, ut patet ex *gradatione Paulina, Rom.* 8. vers. 30. quam merito *catenam salutis,* vocare possumus. Dicet aliquis: illa gradatio *Paulina*, intelligenda est de adultis, & non de Infantibus: nam adulti prius vocãtur, quam justificãtur Infantes vero

priùs justificantur, et postea cum verbum audiunt, et intelligunt, vocantur. Sed videant illi qui hoc objiciunt nobis an probabile sit, *ordinarie & plerumque, in procuranda electorum salute, ordinem & progressum in gradatione Paulina propositum, violari*: si enim omnes, qui in orbe Christiano nascuntur, atque adeo prima ætate baptizantur, primo justificantur, & post aliquot annos vocantur, manifestè sequetur ordinarie, & plerumq; violari illum ordinem.

9. His positis sic argumentor: Electi Infantes vocantur: Ergo habent fidei habitū saltem incompletum. Ratio sequelæ est, quia nulla vocatio efficax est, sine renovatione intellectus, & voluntatis, nulla autē renovatio harum potentiarū animi esse potest, sine infusione bonorū habituum: si autem infunditur ullus habitus, fides infunditur; tum quia mens Infantis, non minùs est capax fidei, quàm aliorum habituum; tum quia nullus alius habitus, est tàm necessarius ad Infantis justificationem: nam sine eo impossibile est Deo placere: præterea (ut docet clariss. *Trelcatius*) ipsa forma & essentia internæ vocationis (quæ sola in Infantibus esse potest)

posita

posita est, in illuminatione, & informatione mentis, per fidẽ in CHRISTVM. Vnde D. *Pareus*, in Comment. suo, in 8. ad *Rom.* vers. 30. de vocatione loquens, appellat eam, *vocationem ad fidem in* CHRISTVM. Et *Ambrosius* dicit, *vocare nihil esse aliud, quam compungere ad fidem.*

10. Clarissimus *Beza*, quamvis in Conf. Cap. 4. Art. 48. fidei semen & germen Infantibus tribuat, tamen in aliis Libris manifestè asserit, electos Infantes in baptismo, *non sua, sed piorum parentum fide interveniente, justificari:* nam in Quæst. part. 2. Resp. ad Quæst. 128. asserit, *electis Infantibus conferri insitionem in fœdus, & peccati peccantis remissionem, & proinde justificationem, interveniente fide piorum parentum.* Idem etiam docet Resp. ad *Acta Colloquii Mompelgartensis*, Tract. de Baptismo, ubi asserit *Infantibus propriâ fide destitutis, sic tribui fidem alienam, ut tamen pro sua, in illis ex* DEI *pacto censeatur:* item, *Infantes sicut alieno simul & suo peccato peccatores sunt, sic alienâ simul & suâ fide justificari,* suâ (inquã) per *imputationem*: eandem ferè sententiam explicat & defendit, doctiss. *Cassander*, Lib. de Bapt. Infantum, explic. prop. 3. itẽ multi Patres, viz. *Iustinus, Ambrosius, Augustinus, Bernardus*, & alii.

11. Hanc ſententiam, libenter amplecte-rer, ad vitandas difficiles illas quæſtiones, de fide parvulorum, quæ hoc noſtro ſæculo agitari ſolent; niſi perciperem eam aliis longe gravioribus difficultatibus eſſe expoſitam. Primo enim, ſi Infantes juſtificati in baptiſmo, omni fide ſunt deſtituti, nondū efficaciter ſunt vocati; & ſic juſtificatio, ordinariè, h.e. reſpectu omnium qui in Eccleſia viſibili naſcuntur, vocationem pręcedet. Ratio connexionis eſt quia nulla vocatio efficax eſſe poteſt, ſine mentis renovatione per fidei habitum, ut ſupra oſtenſum eſt: Infantes autem, ex hac ſententiâ, nullam fidem habent: probatur autem vocationem non poſſe ſequi juſticationē, ſed neceſſariò eam præcedere; quia vocatio eſt mutatio & tranſlatio hominis de ſtatu miſeriæ & corruptionis, ad ſtatū gratiæ: illi autem qui juſtificati ſunt, non poſſunt mutari, & transferri à ſtatu miſeriæ, ad ſtatū gratiæ, quia jam in ſtatu gratiæ, non vero in ſtatu miſeriæ ſunt: unde Propheta, *Pſal.* 32. veſ. 1. *Beatos illos* prædicat *quorum peccata remiſſa ſunt:* Ergo nemo poſt juſtificationem poteſt vocari ad gratiam & ſalutem.

Secundo

12. Secundo ex hac sententiâ sequi videtur, ordinarium modum justificandi, esse per alienam fidem, ac proinde ordinariè et plerumq; causam tum *meritoriam*, tum *instrumentalem*, nostræ justificationis, non in nobis existere, sed esse externam & imputatam: nam ex hac sententia omnes electi, qui in visibili Ecclesia nascũtur, seu in orbe Christiano, prima ætate justificãtur, viz. in baptismo, non suâ, sed piorum parentum fide interveniente; quicquid autem verum est, de justificatione eorum, qui in Ecclesia nascuntur, illud verum est de justificatione ordinaria, seu de ordinario modo justificandi.

13. Tertio hæc imputatio alienæ fidei doctiss. viris displicet, imo ipse *Beza* respõs. ad quæst. 126. part. 2. eam quodammodo dãnat. Verba ejus hæc sunt: *Nequaquã tamẽ dixerim quempiam aliena fide servari: ne quis hoc perinde accipiat, ac si dicerem parentum fidem Infantibus, imputari quasi aliena fide credentibus, quod quidem non minus falsum & absurdum fuerit, quam si dixerim, quempiam posse aliena anima vivere, aut alterius sapientia sapere.*

ART.

Art. XI.

An in Dæmonibus sit fides?

1. BONAVENTURA, in 3. Sent. Dist. 23. quæst. 3. suam sententiam proponit, de fide Dæmonum his verbis: *habent* (inquit) *aliquam notitiam, de articulis, & credibilibus, quæquidem dici potest fides, sive credulitas, propter hoc, quod non est in iis visio aperta: & illa quidem cognitio, partim fuit iis indita in creatione, partim verò ex acquisitione.* A prima enim creatione suâ habuerunt cognitionem aliquam, de articulis pertinentibus ad Trinitatem, quæ etsi non meretur dici fides, imò potius cognitio contemplationis, propter obscuritatem Ænigmatis; peccato tamẽ superveniente, & Ænigmate subsequente, illa cognitio meruit dici fides, cum sit cognitio Ænigmatica, de his quæ spectant ad divina. Quantum autem

tem ad articulos ſpectantes ad humanitatem, eſt in iis cognitio acquiſita per multa miracula, & experimenta, & quaſi extorta neceſſitate quâdam. Dum enim vident Dæmones apertè, eos qui in CHRISTUM credunt, non poſſe damnari; manifeſtâ ratione coguntur credere, fidem credentium in CHRISTUM veram eſſe; & per hoc, ex conſequente credunt omnia eſſe vera, quæ credunt Chriſtiani, & ex hoc etiam perterrentur: propter quod dicit *Iacobus*, *quod credunt, & contremiſcunt*. Hæc *Bonaventura*.

Ex his verbis patet, *Bonaventuram* non tribuere Dæmonibus, fidem hiſtoricam propriè dictam, hoc eſt, aſſenſum hiſtoricum nitentem DEI authoritate; ſed potius aſſenſum hiſtoricum experimentalem, h.e. nitentē experimētis et miraculis: notitia autem experimentalis, non tam ad fidem, quam ad ſcientiam pertinet: eandem ſententiam profitetur *Eſtius*, Lib. 3. Sent. Diſt. 23. verba ejus hæc ſunt.

2.

3.

Eſt (inquit) *ad veram ſeu Chriſtianam fidem, neceſſaria quædam voluntatis propenſio, quâ intellectus ducatur, ad aſſentiendum ejus verbis, in cujus authoritate animus credentis acquieſcit.*

Habet

Habet enim hoc proprium, actus fidei, ut ex quadam humili reverentiâ, erga DEUM *intellectus cedat ejus authoritati, suscipiatque firmiter, atque obedienter ea, quæ dicuntur, etiamsi ratione minus ea perspiciat. Si quis ergo vel sola naturalis ingenii sagacitate, vel argumentorum, aut rationum pondere, vel sensus, aut etiam signorum tantum evidentia convictus assentiatur iis, quæ sunt divinitus revelata, non pertinebit ille assensus ad fidem Christianam. Cum igitur Dæmones subtilitate suæ naturæ, & perspicacitate ingenii, videant dogmata religionis nostræ, non repugnare veritati sibi naturaliter cognitæ, videantque eadem confirmari miraculis, naturæ facultatem ipsis probè perspectam excedentibus, experiantur, denique virtute Christianæ doctrinæ, plurimos è suo regno & potestate eripi, atque his similibusque adducti, & convicti, cogantur fateri verissimam esse religionis Christianæ doctrinam: cum nulla sit in iis, alioqui erga veritatem divinam, spontanea voluntatis submissio atque obedientia; non potest illorum de rebus divinis assensus, propriè fides appellari, sed certa quædam cognitio, per experientiam, & rerum vel signorum evidentiam extorta.*

4. Doctissimus *Pareus* contrariam sententiam amplectitur, nam parte 2. explic. Catech. quæst. 21. historicam fidem propriè

propriè dictam Dæmonibus tribuit eamq; sic describit: *Historica fides est agnoscere & statuere quod verum sit omne DEI verbum, &c. Idque propter ipsius DEI authoritatem; & asseverationem, de quâ nobis constat.*

5. Meritò igitur hîc quæri potest de assensu Dæmonum: *utrùm nitatur DEI authoritate; an verò tantum sit notitia experimentalis, per signorum evidentiam extorta.* Hujus quæstionis determinationem tribus assertionibus proponam.

6. Prima assertio sit hæc: *Dæmonum notitia, est vera & propriè dicta fides historica;* hoc est, nititur etiam DEI authoritate, & non tantum experimentis, aut miraculis: ratio hujus assertionis est, quia illi persuasissimum habent, DEUM non posse mentiri, aut falsum dicere, ideòque necessariò assentiuntur toti verbo divino, propter ipsius DEI authoritatem.

Secunda assertio: *Fides historica electorum, hoc est, notitia sacræ Scripturæ, quam electi habent, quatuor modis differt, à fide historica Dæmonum:* primo, quod fides historica electorum, habeat adjunctam fiduciam & applicationē, gratuitæ remissionis pecca-

peccatorum, fides vero Dæmonum, adjunctam habeat contrariam persuasionem; hoc est, applicationem justitiæ vindicativæ. Secundo, quod illorum fides, ut postea patebit, oriatur ex piâ inclinatione, & reverentiâ voluntatis, ducentis intellectum captivum, in opsequium seu obedientiam CHRISTI; horum vero fides conjunctam habeat voluntatis rebellionem, quâ cuperent falsum esse id quod verum fateri coguntur. Tertio, quod electi veritatem, cui assentiuntur, ament; Dæmones vero eam odio prosequantur. Quarto, quod illorũ assensus adjunctum habeat gaudium, & delectationem: hi vero nõ sine dolore et horrore assentiantur.

8\. Tertia assertio: DEVS *Opt. Max. hanc fidem historicam Dæmonum intellectui, in prima creatione indidit, eamq; post Dæmonum lapsum non sustulit aut abolevit, sed conservavit; non quidem ut hoc pacto eos ornaret & bearet; sed contra ut miseriam ipsorum augeret:* iræ enim, potentiæ, & justitiæ divinæ consideratio, damnatis illis spiritibus ineffabilem horrorem, & pavorem incutit.

9\. Quarta assert. *Fides Dæmonum, ante ipsorum lapsum, fuit splendida & insignis virtus,*

nunc

nunt vero mali & vitiosi habitus rationem habet, non *per se,* sed *per accidens* (ut bene notat *Pareus*) quia videlicet conjunctam habet rebellionem voluntatis, & immane odium, quo veritatem cognitam prosequuntur.

ART. XII.

An fides fuerit, in anima CHRISTI? *& an sit in Sanctis, qui jam in cœlum translati, habent* DEI *cognitionem* facialem, *ut loquuntur Scolastici.*

AD primam quæstionẽ, in titulo propositam, sic respondetur: Quamvis in CHRISTO, durante statu humiliationis, fuerat eximia Charitas, qua et DEUM diligebat, propter se, & humanum genus propter DEUM, habitus tamen fidei, & spei, in eo nunquam fuerunt; quia fidei objectum est DEUS, *quatenus obscure & in ænigmate*

1.

cognoscitur: spei verò objectum est etiam *DEVS, quatenus nondum habetur, sed expectatur*: *CHRISTVS* autem à primo instanti suæ conceptionis, fuit non solum *viator*, sed etiam *comprehensor*, & clarè vidit *DEVM*, resque divinas, quæ sunt objectum fidei et spei.

2. Ob. prim. Omnes virtutes fuerunt in anima *CHRISTI*: at fides est virtus: item in *CHRISTO*, fuit plenitudo omnis gratiæ. Respond. illud intelligendum esse, de illis virtutibus et donis, quæ ejus statui non repugnant; fides autem, et spes imperfectionem quandam important, contrariam isti perfectioni, quam *CHRISTVS* ab initio habuit: non autem mirum videri debet, quod istas virtutes *CHRISTO* non tribuamus, nam virtus pœnitentiæ, propter adjunctũ malum *CHRISTO* nõ potest tribui. Ob. 2. Si *CHRISTVS* caruit fide, ejus actiones fuerunt peccata, quicquid enim nõ fit ex fide est peccatum, *Rom*. 14. vers. ult. Respond. fidem ibi accipi, pro firma persuasione & notitiâ, quâ certò scimus, ea quæ agimus, esse honesta & bona, h.e. voluntati divinæ conformia, & consentanea: fides autem sic

accepta

accepta, *CHRISTO* tribui & debet, & potest: nam perfectam obedientiam legi divinæ præstitit.

Objici etiam solent Scripturæ testimonia, quæ spem & fiduciam, *CHRISTO* attribuunt, ut *Mat.* 27. de *CHRISTO* dicitur, *speravit aut confidit in* DOMINO; *eripiat eum,* vel ut habetur *Psal.* 22. *devolvit se ad* IEHOVAM: *liberet eum,* item 2. *Heb. ero confidens in eum.* Resp. 1. ex *Augustino* multa dici in *Psalmis*, de persona *CHRISTI*, nō respectu sui, sed respectu membrorum ejus, cum quib⁹ unum corpus constituit. 2. non est negandum fuisse spē in *CHRISTO*, respectu eorū quæ nondum adeptus erat, ut resurrectionis, glorificationis sui Nominis, et similiū. Sed ea spes, quia *DEUM* ipsum, ut principale objectū, nō spectabat, sed alia quædam bona, vera quidem spes erat, non tamen fuit actus principalis virtutis hujus Theologicæ, de qua hic disseritur: fides autē ei nullo modo inesse potuit, quia plena rerum cognitio, qua omnia in VERBO clare videbat, fidem omnino tollit.

3.

Ad poster. quæst. in titulo propositam, unanimi consensu, Respond. *Sententiarii* fidē in beatis, non posse inveniri, quia viz.

4

DEVM in ænigmate non cognoſcunt, ſed facie ad faciem; at longe probabilius *Amandus Polanus*, Synt. Theol, Lib. 9. Cap. 6. Quæſt. 4. de ſubjecto fidei, dicit fidem aliter ſe habere in iis, quæ ad eſſentiam beatitudinis cœleſtis pertinent, aliter in adjunctis ipſius: *Eſſentiam* (inquit) *beatitudinis, hîc fide credimus, in cœlo viſione evacuatur fides: adjuncta vero quædam ejus, & hîc & illic creduntur, nempè quia viſioni beatæ minimè adverſantur.* Et infra dicit, ea quæ à beatis creduntur, partim eſſe præterita, ut ſunt omnia, quæ CHRISTVS fecit noſtrâ causâ; partim futura, ut ſunt ſecundus CHRISTI adventus, reſurrectio carnis, judicium extremũ, & Eccleſiæ perfectio.

5. Quia autem, objicere potuit aliquis, fidem per viſionem evacuari, ſeu fidem non poſſe illic eſſe, ubi eſt viſio. Reſpondet *Polanus*, ubi eſt fides, ibi non eſſe viſionem ejus rei, cujus eſt fides; hoc eſt, fidem & viſionem beatorum, non verſari circa idem objectum; eorum enim fides verſatur circa præterita, & futura DEI opera; at viſio verſatur circa DEVM ipſum, & CHRISVVM incarnatum: unde patet fidem in *Patriâ* nõ evacuari, quoad ſecun-

ſecundarium ejus objectum, licet evacuetur quo ad principale & primarium ejus objectum; hoc eſt, DEVM.

6. Dicet aliquis, *Polanum* gratis hoc aſſerere, & nullam ſuæ aſſertionis rationem adferre: Reſpond. hanc ſententiam poſſe validiſſimâ ratione confirmari; vel enim dicendum eſt notitiam, quam habent beati de rebus præteritis, & futuris niti autoritate DEI, in Scriptura teſtantis, ea aliquando fuiſſe, aut fore, vel eſt dicendum eos iſta contemplari, et intueri in VERBO; hoc eſt, ſecunda perſona Trinitatis tanquam in ſpeculo: poſterius admitti non poteſt, eſt enim *Pontificiorum* figmentum in Eccleſiam invectum, ad ſtabiliendam mortuorum invocationem: Ergo dicendum eſt prius, videlicet eorum notitiam de præteritis, et futuris, niti DEI authoritate, et proinde veram et propriè dictam fidem eſſe.

6.

ART. XIII.

An rectè negent Remonstrantes, Adamum ante lapsum, habuisse potentiam, credendi in CHRISTUM.

1. THeologi Orthodoxi, *Arminianis* quærentib⁹ quo jure, obedientia fidei, à peccatoribus exigatur, quibus *DEUS*, non vult dare vires, credendi in *CHRISTUM*: Respondere solent *DEUM*, in prima creatione, *Adamo* dedisse fidei habitũ, quo posset assentiri omni *DEI* verbo, et proinde Evangelio, si illud fuisset ei prænunciatum: hunc autem habitum, dicunt in *Adamo* esse à nobis amissum; ideoq́ue cum justitia non requirat, ut *DEUS* nobis continuò reddat, quæ culpâ nostrâ amittimus, ad æquitatem divinam in obsequio fidei exigẽdo, demonstrandam sufficere, quod non postulet nisi quod nobis aliquando dederit.

Hanc

2\. Hanc ſententiam Orthodoxorū damnant et rejiciunt *Armin.* in Apol. adverſus art. reſp. ad art. 19. *Iohannes Arnoldus*, in defenſione ſententiæ D. *Iacobi Arminii*, adverſus ejuſdem conſiderationem à *Daniele Tileno* editam, Cap. 14. item Theologi Remōſtrantes citati, et vocati ad Venerādam *Synodum Dordrechtanam*, in defenſione ſententiæ ſuæ, circa quartum articulum *de gratiæ operatione*: verum hi authores monent, non hic diſputari ſimpliciter, an *Adamus* in *DEVM* potuerit credere; ſed an potuerit in *CHRISTVM* credere: illud enim libenter concedunt, hoc pertinaciter negant.

3\. Hanc quæſtionem, non immerito permagni eſſe momenti, et proinde diligenter conſiderandam judicat inſigne illud lumen, et ornamentum Eccleſiæ *Gallicæ*, *Petrus Molineus* in Anat. *Armin.* cap. 11. Vt igitur recto ordine in eâ explicandâ progrediamur, primò proponam et explicabo noſtram ſententiam de fide *Adami*. Secundò, eam rationibus confirmabo. Tertio, reſpondebo ad argumenta Remonſtrantium.

4. Sententiam Orthodoxorum de fide primorum parentum ante lapsum assertionibus aliquot proponam, & explicabo. Prima assertio: *Adamus ante lapsum non solum habuit Ethicas virtutes, sed etiam Theologicas, hoc est, fidem, spem, et charitatem*; his enim carere non potuit, absque manifesta fœlicitatis jactura, ut rectè monet Magnus ille *Tilenus*, Synt. part. 1. Disp. 33. Secunda assertio: *Adamus per illum habitum fidei, actu intelligebat ea sola, quæ tum ei erant patefacta, at per eundem intelligere potuit ea omnia quæ nos intelligimus modo illi patefacta fuissent.* Tertia assertio: *potentia credendi in* CHRISTUM, *quam Adamo ante lapsum tribuimus, non fuit naturalis, sed habitualis*, hoc est, non fuit ipsa naturalis facultas intelligendi, ut autumat *Arminius*, sed fuit habitus supernaturalis à DEO infusus. Quarta assertio: *Illa potentia credendi in* CHRISTUM, *non potuit exire in actum, durante eo statu*: quia videlicet ejus actus repugnat isti statui. Quinta assertio: *Non tamen ideo cum Arminio dicendum est, potentiam illam fuisse impropriè dictam, et generalißimâ notione sumptam*: nam nemo dixerit potentiam videndi Solem, quam is habet, qui est in tene-

tenebroso carcere, esse impropriè dictam potentiam, quia in actum educi non potest durante eo statu; est enim vera & propriè dicta naturalis facultas. Item nemo negaverit *Adamum*, ante lapsum, habuisse proptiè dictam facultatem, & potentiam legendi & intelligendi historiam *Mosaicam*, quamvis ea potentia durante eo statu in actum educi non potuit.

5. Hæc sententia sic explicata, facilè probari, & confirmari potest: primo enim sic argumentatur *Tilenus*, in Consideratione Declar. *Arminianæ*: *Adamus* ante lapsum nec mentis cæcitate, nec cordis obduratione laboravit, quæ internæ causæ sunt impotentiæ credendi, sed mentem habuit lucidam, & affectus compositos: Ergo si Evangelium, tum ei fuisset prænunciatum, potuit mente illius veritatem videre, & corde ejus bonitatem amplecti. Secundo: *Adamus* habuit potentiam credendi omni DEI verbo, seu tunc revelato, seu post revelando; item omni promissioni DEI, seu datæ, seu dandæ, in quo genere certa doctrina Evangelii etiam continetur. Respond. *Ioh. Arnold. Corvinus*, *Adamum* non habuisse potentiam credendi om-

di omni DEI verbo, ſeu tunc revelato ſeu poſt revelando, ſed tantum habuiſſe potentiam credendi verbo legis revelato, & datæ promiſſioni legali: & addit *Tilenum* nulla ratione poſſe probare contrarium: ſed (ſiquid judico) validum & nervoſum eſt *Tileni* argumentum, nec difficile eſt probare illud quod ab eo aſſeritur, videlicet *Adamum* habuiſſe potentiam credendi omni DEI verbo, ſive revelato, ſive revelando: idque quia *Adamus* ante lapſum potuit, ea omnia præſtare quæ lex in ejus corde ſcripta exigebat: at ea exigebat promptitudinem, ad credendum omni DEI verbo, ſive revelato, ſive revelando: Ergo potuit etiam credere illi verbo, quod nondum revelatum erat.

6. Ad hanc inſtantiam duobus modis reſpondere poſſunt Remonſtrantes: primo enim dicent *Adamum* habuiſſe potentiam credendi omni DEI verbo, etiam revelando modo ejus excellentia et myſteriū non excedat primum illud lumen quo *Adamus* ornatus fuit: Evangelicæ autē promiſſiones excedere videntur, lumen illud fidei, primorum parentum. Sed ſupra ſublatum eſt hoc effugium: dictum enim eſt *Adamum* neque mentis cæcitate, neq; cordis obdu-

ratione, laborasse, quæ causæ sunt impotentiæ credend. Præterea sicut is, qui novit omnem triangulum habere tres angulos æquales duobus rectis, inducto quolibet particulari triangulo, virtute illius generalis cognitionis, statim judicat illũ habere tres angulos æquales duobus rectis: sic etiam *Adamus* qui persuasissimum habebat omne DEI verbum esse fide dignum, & proinde credendum: virtute hujus generalis persuasionis facilè potuit assentiri cuilibet verbo DEI sive legali sive Evangelico.

7. Secundo respondere possunt, per retorsionem nostri argumenti, ad hunc modum: *Adamus* nõ tenebatur credere Evangelio: Ergo non habuit vires hoc præstandi: hęc argumentatio valdè infirma est. Primo enim consequentia facillimè negatur, & negationis nostrę ratio manifesta adferri potest. Nam *Adamus* non tenebatur tum legere, intelligere, & credere historiam *Mosaicam*, attamen vires habuit hæc prȩstandi. Secundo, antecedens illius Enthymematis aliquo sensu falsũ est, et proinde distinguendum: nam lex menti *Adami* indita, quamvis non actu, &

& expresse, tamen virtute, & implicitè præcipiebat fidei obedientiam in CHRISTUM, quia videlicet jubebat *Adamum* credere omni DEI verbo. Hac distinctione utitur clariss. *Molineus*, Anat. Armi. Cap. 11. sed ad difficultatem exhauriendam, ei alia addenda videtur, nam eorum quæ implicitè præcipiuntur jure naturæ, seu lege morali, alia *absolutè* præcipiuntur, alia *hypotheticè*: exempli gratia, primum præceptum Decalogi, *expreßè* prohibet cultum Idolorum, & cultum veri DEI præcipit *implicitè*, sed *absolutè*: quintum præceptum *expreßè* præcipit officia inferiorum erga superiores, *implicitè* vero etiam præcipit officia horum erga illos; hoc est, latenter jubet nos liberos alere, instituere, tueri, iisque in futurum prospicere, sed *hypotheticè* seu ex hypothesi; hoc est, modò liberos habeamus. Sic *Adamus* virtute primi præcepti exigentis obsequium fidei, tenebatur credere Evangelio, sed *ex hypothesi*, hoc est, si Evangelium ipsi annunciatum fuisset. Hinc patet, quomodo distinguendum sit antecedens argumenti istius: vide *Molin.* loco prædicto.

Tertia

8. Tertia ratio, ſeu probatio noſtræ ſententiæ ſit hæc: Qui negant *Adamum*, habuiſſe potentiam credendi in CHRISTUM, vel hoc negant, quod tum non darentur promiſſiones Evangelicæ, vel quod abſolutè non potuerint dari durante eo ſtatu: ſed neutra ratio ſufficit. Nam *Adamus* ante lapſum habuit potentiam (ut jam dictum eſt) legendi, & intelligendi hiſtoriam *Moſaicam*, quamvis ea hiſtoria durante illo ſtatu nec fuit, nec eſſe potuit in rerum natura, habuit etiam tum potentiam, tum habitum miſerendi & ſuccurrendi egenis, ut fatetur ipſe *Arnoldus*, quamvis tum neque fuit, neque eſſe potuit, durante illo ſtatu, miſeria aut egeſtas.

9. Pro ſua ſententia ſic argumentatur *Arnoldus*: Quod in primo ſtatu non fuit neceſſarium, quod fuit inutile, quod cum veritate præſtari non potuit, quod primo fœderi repugnat, & ad ſecundum fœdus pertinet, ad illud *Adamus* non accepit potentiam in primo ſtatu: ſed obedientia fidei in CHRISTUM eſt talis: Ergo, &c. Reſp. negando majorẽ, nam *ſuccurrere egenis*, item *legere, intelligere, & credere hiſtoriam Moſaicam*, in primo ſtatu neque

fue

fuerunt utilia, neque necessaria, neque tum præstari poterant, imó repugnabant isti statui, attamen fatente ipso *Arnoldo* homo ad hæc præstanda vires habuit. Instabit *Arnold.* ergo hæc potẽtia fuit frustranea. Resp. negando sequelam: potentia enim illa credendi in CHRISTUM revera fuit habitus credendi, & assentiendi omni verbo DEI: hic autem habitus, etsi durante illo statu in illum particularẽ actum exire non potuit in alios tamen actus isti statui convenientes educi poterat.

10. Ob. 2. Quod non præcipitur lege, sed Evangelio ad illud præstandum non sunt datæ homini vires in primo statu, at fides in CHRISTUM nõ præscribitur lege, sed Evangelio. Resp. fidem in CHRISTUM, aliter præcipi lege, aliter Evangelio: lege enim præcipitur, sed *implicitè* & *hypotheticè*; Evangelio vero præcipitur *expressè* & *absolutè*: item lege præcipitur tanquam *opus bonum*, Evangelio vero præcipitur tanquam *instrumentum applicativum* meriti CHRISTI. Ob. 3. Qui non accepit vires quibus si laberetur possit resurgere, ille non accepit vires Evangelio credendi, si illud anunciare-

tur,

tur, sed *Adamus* nõ accepit tales vires: ergo. Respondet *Molineus*, *Adamum* accepisse vires quibus à peccato resurgere potuit, si eas non perdidisset ipso ejus lapsu. Certum autem est *Adamum* suo lapsu amisisse omnes habitus virtutum, quibus ante ornatus fuit. Et proinde etiam amisisse vires resurgendi.

ART. XIV.

An objectum fidei possit esse falsum.

NON desunt, qui asserant objectum fidei posse, esse falsum, & sæpenumero ea laudabiliter credi, ac pro veris haberi quæ revera falsa sunt: exempli gratia, dicunt nobis statuendum esse, *DEUM velle à nobis id fieri quod nobis præcipit, itemque velle à nobis omitti quod nos facere vetat. Et tamen* (inquiunt) *ille interim sæpe diversum vult*: hæc sententia nimis absurda est, & doctorum virorum patrocinio indigna; primo

1.

enim lex divina, nusquam jubet nos errare: Ergo nusquam jubet nos fidem adhibere falsis, & proinde non tenemur credere falsa. Ratio consequentiæ est, quia credere falsa, seu falsa pro veris habere, est errare. Probatur antecedens: Lex divina nihil præcipit aut mandat, quod est contrarium naturæ divinæ: at error seu falsus assensus repugnat, & contrariatur naturæ DEI, qui ipsa veritas est.

2. Secundo, ea sola credenda sunt, quæ DEUS in verbo suo testatur esse vera: at DEUS in verbo suo non testatur falsa esse vera: Ergo falsa non sunt credenda: ratio propositionis est, quia fides est assensus nitens DEI testimonio. Assumptio satis manifesta est, & à nullo negari potest.

3. Tertiò, si per veram & voluntati Divinæ conformem fidem falsis assentimur, *fides divina* aliquando est *error*: at absurdum est posterius: Ergo & prius. Probatur propositio, quia assentiri falsis, eaque pro veris complecti, est errare. Assumptio manifesta est, quia fides Divina & error sunt habitus non solum essentialiter distincti, sed repugnantes, & contrarii, &

proinde

proinde horum alter alteri attribui non potest: vide *Tilenum* parte prima, Syntag. disp. 38.

Obj. Statuendum est nobis & credendum, *DEVM* velle id à nobis fieri, quod nobis præcipit; & tamen ille interim sæpè diversum vult: Ergo quædam falsa sunt credenda. Probatur antecedens: Præceptum *DEI* est signum voluntatis divinæ, ideo enim appellatur *voluntas signi*, & *voluntas revelata*: quare cum omne signum conforme sit signato, nobis statuendum est *DEVM* revera ea velle, quæ nobis præcipit; attamen ille revera non vult ea fieri: si enim vellet ea fieri, necessario evenirent. Vt hæc difficultas tollatur, tenendum est *Præceptum DEI appellari signum voluntatis, non quod significet absolutam voluntatem procurandi aut efficiendi, ut res præcepta fiat; sed quod indicet* (ut loquitur *Suarez*) Lib. 3. de *DEO*, Cap. 8.) *voluntatem præcipiendi, & obligandi homines, ad ea facienda simul cum affectu simplicis approbationis*: duo igitur indicat seu significat omne præceptum *DEI*: primò, *voluntatem obligandi* homines ad ea facienda, quæ præcipit: secundò, *voluntatem approbantem* seu approbativam,

4.

tivam, quâ approbat & amat bonos illo
actus, quos à nobis exigit: *voluntas ante*
decretiva, seu absoluta & efficax, nequaquan
indicatur seu manifestatur, per manda
legis divinæ; & proinde non tenemur cre-
dere DEUM velle ea, à nobis fieri vo-
luntate efficaci, quæ nobis in verbo præ-
cipit.

5. Secundò tenendum est, *ea omnia q*
DEUS *vult voluntate decretivâ seu effica*
necessariò evenire; ea vero quæ vult voluntate sim-
plicis approbationis sæpissimè non evenire: vul
enim omnes homines obedire legi su
voluntate simplicis approbationis, atta-
men hoc non euenit ut experientia do-
cet. His positis, ad argumentum propo-
tum Respondetur, distinguendo utram
que partem antecedentis: Prima ejus pa
sic distingui potest: *statuendum est*
DEUM *velle ea omnia à nobis fieri, quæ præ-*
cipit, velle (inquam) *voluntate approbati*
non verò decretivâ & efficaci: pars etiam se-
cunda eodem modo distinguenda est:
DEUS *enim ea quæ præcipit, non semper vu*
fieri voluntate decretiva; semper tamen vu
ea fieri voluntate approbativâ. Quare cum no-
bis tantum statuendum sit DEUM, velle
ea quæ

ea quæ præcipit voluntate simplicis approbationis, quod procul dubio semper verum est, manifestum est nunquam incumbere nobis necessitatem credendi falsa, seu falsa pro veris amplectendi.

ART. XV.

Quomodo solvendum sit illud argumentum Remonstrantium: Quod unusquisque tenetur credere, illud est verum, &c.

REMONSTRANTES in Colloquio *Hagiensi*, & in Defensione sententiæ suæ, exhibita Ord. Gener. D. Delegatis, ad Synodum *Dordrechtanam* hoc argumento demonstrare conantur universalitatem mortis & meriti *CHRISTI*. 1.

Quod omnes & singuli tenentur credere, illud est verum.

At omnes etiam reprobi tenentur credere CHRISTUM pro iis esse mortuum: Ergo verum est CHRISTUM pro illis esse mortuum.

Ad hoc argumentum, tribus modis respondere solent Theologi Contraremonstrantes: primò, *negando majorem*; secundò, *distinguendo minorem*; tertiò, *simpliciter negando minorem*. Primus modus respondendi non satis tutus videtur: quia si negetur major, sequetur DEUM illum sanctissimum, & veracissimum, ea reprobis credenda præcipere, quæ falsa sunt, quod superiori articulo confutatum est.

2. Secundum modum respondendi, sequuntur *Belgici Ecclesiastæ* in *Coll. Hagiens.* item *Molin.* in *Anat. Armin.* Cap. 29: hi enim dicunt fidem in CHRISTUM, præscribi omnibus hominibus non *absolutè*, sed *sub conditione pænitentiæ, & conversionis*; hoc est, si convertantur, & sic CHRISTI beneficium fideli animo amplectantur: ut videre est in summa Evangelicorum Præceptorum, *Marc.* 1. vers. 15. *convertimini, & credite Evangelio.* Ex hac igitur sententia, reprobi absolutè loquendo non tenentur credere, CHRISTUM pro iis esse mortuum; sed (ut dictum est) præsuppositâ conditione cõversionis: quamdiu enim in malitiâ suâ pergunt, DEUS vult, ut credant iram DEI *super illos manere*

nere, Iohan. tertio, verſ. trigeſimo ſexto.

3\. Hujus reſponſionis veritas duabus rationibus efficaciter probatur: primò ea ſola credenda ſunt, quæ DEVS in ſuo verbo teſtatur eſſe vera, at DEVS in S. Scriptura nuſquam teſtatur CHRISTVM eſſe mortuum pro peccatoribus ſive convertantur, ſive non convertantur: Ergo illud non eſt credendum. Secundò, ſi peccatores in malitiâ ſuâ pergentes, tenentur credere CHRISTVM pro iis eſſe mortuum, tenentur etiam credere ſe eſſe electos, & æternæ beatitudinis participes futuros: at falſum eſt poſterius, ergo & prius. Ratio propoſitionis eſt, quia CHRISTVS mortuus eſt pro ſolis electis, ut patet ex iis S. Scripturæ locis, quæ teſtantur CHRISTVM mortuum, eſſe pro *ovibus ſuis*, pro *Eccleſia ſua*, pro *iis quos Pater ipſi dedit*, pro *filiis* DEI, pro *populo ſuo*, &c. Probatur etiam aſſumptio quia peccatores in malitiâ ſuâ pergentes tenentur credere *iram* DEI, *ſuper eos manere*, et proinde non tenentur credere ſe eſſe electos ad vitam æternam.

4\. Tertium modum reſpondendi ſequitur venerabilis ille ſenex *Iohannes Piſcator*,

S. Literarum Professor, in illustri Schola *Herbornensi*: is enim in Responsione Apologetica ad Parasceven *Conradi Vorstii*, Cap. 7. absolutè negat, reprobos teneri in CHRISTVM credere, h. e. credere CHRISTVM pro iis esse mortuum, *tantum enim* (inquit) *tenentur credere Evangelio, seu doctrinæ Evangelii*, quæ citra controversiam verissima est. Hæc Responsio quamvis postea displicuit ipsi *Piscatori*, in Responsione ad Amicam Duplicationem *Conradi Vorstii*, revera tamen magnam probabilitatem habet, ut patet ex hac ratione, *Quod neque absolutè, neque sub conditione verum est, illud neque absolutè, neque sub conditione credendum est: at CHRISTVM missum esse in Mundum, ut pro IVDA proditore, mortem oppeteret, neque absolutè, neque sub conditione verum est: Ergo IVDAS nullo modo tenebatur hoc credere, neque potuit illud ei proponi credendum.*

5. Cæterùm quia præcedens sententia plerisq; Orthodoxis Theologis magis arridet ego ex istius sententiæ fundamentis solvam duo præcipua argumenta, quæ afferri possunt in cõtrarium: priùs est hoc, *Præcepta ea quæ DEVS vult omnibus, & singulis proponi, omnes & singulos obligant &*

aſtringunt obediendi neceßitate: At CREDE IN CHRISTVM, *eſt tale præceptum: Ergo, &c.* Reſp. præcepta *DEI* duplicia ſunt, videlicet, *abſoluta*, & *conditionalia*. Abſoluta præcepta omnes, ſive electos, ſive roprobos, abſolutè obligant ad obedientiam. Conditionalia præcepta, omnes etiam obligãt, ſive ſint electi, ſive reprobi, ſed ſub certa conditione. Tale eſt præceptũ illud de quo hic ſermo eſt, illud enim obligat etiã reprobos, ſed ſub cõditione converſionis, ſeu reſipiſcentię: h. e. ſi agnoſcãt peccata ſua, & percipiant in ſe dolorẽ de iis conceptum, quẽ Scripturæ nunc *lacerationẽ cordis*, nunc καρδίαν ξειν vocant: ſolis enim illis qui hæc in ſe ſentiunt præcipit vox Evangelii, ut credant reconciliationẽ, & peccatorũ remiſſionẽ eſſe ſibi impetratam, per mortem *CHRISTI*.

6. Inſt. aliquis primo, *illud præceptum* (crede in Chriſtũ) *fruſtra proponitur reprobis in quib⁹ ne quidẽ poteſt inveniri conditio illa requiſita, viz. converſio.* Reſp. hoc pręceptũ non ob eundem finem proponitur fidelibus, & infidelibus, nam pœnitentibus & fidelibus proponitur hæc conſolatio, propter ipſorum ſalutẽ; impœnitentibus vero, & infidelib⁹,

quales sunt reprobi, monstratur via, quâ ipsis est incedendum, ut recipiant fructum mortis CHRISTI, nimirum quod debent converti, & conversione præsuppositâ, in CHRISTUM credere. Instant. secunda: *omne bonum opus absolutè & absque conditione, omnibus præcipitur à DEO: at credere in CHRISTUM est bonus actus seu bonum opus: Ergo.* Resp. primo ad propositionem negando: nam (ut dictum est in articulo 13) in ipso Decalago multa bona opera præcipiuntur hypotheticè, seu sub conditione. Secund. Respond. distinguēdo: nam persuasio de reconciliatione, & peccatorum remissione impetrata per mortem *CHRISTI*, in fidelibus est bonus & salutaris actus, ab habitu fidei elicitus: at in reprobis qui in malitiâ pergunt ad finem vitæ est perniciosus error & fanatica arrogantia.

7\. Posterius argumentum est hoc; *Reprobi propter suam infidelitatem condemnabuntur, h. e. quia in CHRISTUM non crediderunt: Ergo tenentur in CHRISTUM credere.* Respondent Contraremonstrantes in *Col. Hag.* peccatores impœnitentes non ideo peccare, quod non credant *CHRISTUM*

pro

pro impœnitentibus & infidelibus peccatoribus, qui tales sunt & manent, mortuum esse (nam si illud crederent, mendacio crederent) & proinde eos propter illam infidelitatis speciem non condemnari, sed potius quia noluerunt converti, & secundum doctrinam S. S. Evangelii, in CHRITUM credere.

8. Ut hæc responsio intelligatur, tenendum est illam infidelitatis speciem, de quâ hic quæstio est, h. e. defectum illius persuasionis, quam vocant *fiduciam specialis misericordiæ*, duobus modis considerari posse: vel enim consideratur *per se et seorsum*; vel quatenus *provenit ex defectu conversionis et resipiscentiæ*, quam diximus esse conditionem præcedaneam et prærequisitam ad fidem in CHRISTUM: priori modo considerata non est causa meritoria condemnationis, quia videlicet illi absolute non tenentur credere, CHRISTUM pro iis esse mortuum: at posteriori modo rectè dici potest mereri condemnationem, quamvis enim absolute non tenentur in CHRISTUM credere, tenentur tamen ex præscripto Evangelii *converti, et præsupposita conversione,*

cre-

credere, et sibi applicare illas promissiones Evangelicas.

9. Instant. *Illa infidelitas de qua hic est quæstio, est peccatũ: opponitur enim virtuti, id est, fidei, & proinde est vitium; si autem est peccatum, malè negatur eam per se esse causam meritoriam condemnationis.* Resp. distinguendo infidelitatem, in *privativam*, & *negativam*: infidelitas privativa est cum ea non credimus, quæ credere tenemur: hæc enim infidelitas adjunctam habet *obligationem ad credendum*: exempli gratia, Hæretici aliiq; hostes Ecclesiæ infideles sunt infidelitate privativa, quia ea non credunt, quæ credere tenentur: hoc est, quia non credunt ea, quæ *DEUS* in verbo suo testatur esse vera: infidelitas negativa est mera carentia fidei, *sine obligatione ad credendũ*: Exẽpli gratia, illi quibus nunquam annunciatum est Evangelium sunt infideles infidelitate hac negativa, quia non tenentur credere ea quæ nunquam audiverunt, unde *CHRISTUS*, *Ioh.* 15. 22. dicit, *Si non venissem & loquutus iis fuissem, peccatũ non haberent*: quia viz. non tenerentur hæc credere quæ nunc tenentur credere.

10. Ut hæc proposito applicẽ, assero *infidelitatem*

tatem privativam esse peccatum, seu vitium, quia privativè opponitur virtuti, h. e. fidei: infidelitatē verò negativam non esse peccatum quia contradictoriè tantum opponitur virtuti: nemo autē dixerit ea omnia quæ contradictoriè virtuti opponuntur habere rationem vitii: idem etiam probatur ex dicto CHRISTI, *si iis nō loquutus fuissem, non haberent peccatum*, viz. infidelitatis hujus *privativa* qua non credunt Evāgelio, quod per me est iis annunciatum, atq; adeo quod credere tenentur: unde *Augustinus* locū eum exponens, tract. 89. in *Ioan.* testatur eos ad quos Evangelii prædicatio nō pervenit excusari à peccato infidelitatis, damnandos autem propter alia peccata quorū excusationem non habent, utpote in legem naturæ commissa.

Reproborum igitur infidelitas qua non credunt ea quæ Sacra Scriptura vera esse testatur, *de potentia DEI, de justitia ejusdem, & irâ adversus peccatum, de Sanctorum beatitudine, de æternâ miseriâ reproborum, de rerum terrenarum vilitate*, &c. Hæc (inquam) infidelitas est *privativa*, estque peccatum propriè dictum, quia videlicet non credunt ea quæ credere tenentur. At infidelitas eorundem qua non credunt

11.

CHRISTUM

CHRISTUM pro iis esse mortuum, est infidelitas *negativa*; hoc est, mera carentia fidei, sine obligatione ad credendum; nam (ut supra dictum est) quamdiu in malitia sua pergunt, tenentur potius credere *iram DEI super illos manere*: hæc igitur infidelitas *per se et seorsum* spectata, non est peccatum: licet quatenus ea *provenit ex defectu conversionis, & resipiscentiæ* vere et propriè sit peccatum.

Art. XVI.

An fides sit assensus discursivus? Et an Pontificii utantur circulari discursu in stabiliendâ fide.

1. ASSENSUS dividi solet in *simplicem* quem *Noeticum* vocant, et *Dianoeticum* seu *discursivum*. Simplex assensus est, *quo intellectus noster assentitur propositionibus sua luce claris, & manifestis*: quales sunt hæ. *Omne totum est majus sua parte: De qualibet re*

verum

verum est affirmare vel negare: harum enim propositionum veritas, primò quasi intuitu, intellectui innotescit, per terminorum apprehensionem, et non per externum aliquod medium eas notificans. Assensus discursivus, *est cum intellectus assentitur, propositionibus, non propter insitam earum evidentiam, sed propter certitudinem, evidentiam, & probabilitatem medii quo intellectus movetur ad assentiendum.*

2. Ad quæstionem igitur in titulo propositam Respondetur, fidei assensum non simplicem, sed discursivum esse: quia nimirum propositiones illę quib⁹ per fidem assentimur, non sunt suâ luce claræ, aut manifestæ, neq; iis assentimur propter insitam earum evidentiam, sed propter authoritatem DEI, in S. Scripturâ testantis eas esse veras.

3. Discursus fidei hoc Syllogismo non incommodè exprimitur.

Quicquid DEUS *dicit, est verum.*
At DEUS *ea omnia dixit et dictavit, quæ in Scriptis Propheticis et Apostolicis extant.*
Ergo ea omnia sunt vera.

Hujus Syllog. propositio major, evidenter probatur ex principiis naturâ notis,

tis, h. e. ex fundamentis Metaphysicis, quibus DEI veritas & veracitas demonstrantur; adeo ut nullus sit Philosophus Ethnicus qui eam negare audeat, si quis autem tam absurdus & demens sit, ut hanc manifestam veritatem neget, flagris excipiendus est, nec Philosophi verba, sed carnificis verbera meretur.

4. Propositio minor Sylog. prædicti naturali ratione probari non potest, & proinde ejus veritatem aliis fundamentis niti oportet. Hic *Pontificii* & *Evangelici* Theologi longè dissentiunt: illi enim fidem nostram, quâ credimus Scripta Prophetarum, & Apostolorum esse DEI verbum, Ecclesiæ testimonio fulciendam, & statuminandam putant: hi vero licet Ecclesiæ testimonium temerè non rejiciant, sed reverenter amplectantur, ab eo tamen solo veritatem istius propositionis minoris non suspendunt, sed eam deducunt, partim ex internis κριτηρίοις ipsi⁹ Scripturæ (*hoc est, ex genere doctrinæ, quæ sapientissima, sanctissima, & ubique sibi consentanea est: ex qualitate styli, qui simplex quidem & humilis est, sed purus, inaffectatus & divinæ Majestati conveniens: ex Sermonis ipsius operatione, mirificè enim*

enim afficit mentes hominum, & Divino quodam modo efficax est, ad fidem & pietatem in animis hominum ingenerandum) partim ex testimonio S. Spiritus intus in piorum cordibus sancientis, & obsignantis divinam Scripturæ veritatem, & authoritatem.

5. Processus ille, quo utuntur Pontificii, in probandâ Scripturæ authoritate, circularis est, & proinde non solum inutilis, sed etiam (ut loquitur *Tilenus*) fatuus, & sophisticæ ἀδολεσχίας fœtus est: etenim interrogati, cur credant Scripturam esse *DEI* verbum, Respōdent se id eò credere, quod Ecclesia quæ extra omnem errandi aleam posita est, id testetur: rursus interrogati, quibus argumentis de illa Ecclsiæ ἀσφαλείᾳ persuasi sint? Respondent se hoc eò credere, quod Scriptura testetur Ecclesiam, esse *domum DEI, sponsam CHRISTI, firmamentum & columnam veritatis*, atque ita à Scripturâ ad Ecclesiam, & ab Ecclesia ad Scripturam revoluti, circulum nobis obtrudunt.

6. *Stapletonus*, ut hunc progressum circularem vitet, dicit se ideo credere, Ecclesiam à S. Spiritu in omnem veritatem diri-

gi, quia *S. Spiritus* ejus intellectum efficaciter movet ad illud credendum. Sed hoc effugium facilè præcludi potest *Stapletono*: primo quia internum S. Spiritus testimonium à verbo Scripto sejungendum non est, neque (ut rectè monet *Tilenus*) vertiginosis Enthusiasmis est inhiandum: nam verbum est norma et regula, ad quam examinandæ sunt nostræ mentis persuasiones, ut sciamus nos à Spiritu veritatis,& sapientiæ; non à Spiritu vertiginis, & mendacii agitari: Ergo necesse est,ut ad S. Scripturam tandem revolvatur *Stapletonus*. Secundo quia ad assensum fidei, tria requiruntur, ut egregiè docet Doctissimus *Richardus Feild* Lib. 4. de Ecclesiâ Cap. 7; primo lumen Divinæ intelligentiæ, quo apprehendimus & intelligimus ea quæ sunt *DEI*. Secundo *S. Spiritus* qui illius illuminationis author est. Tertio, argumentorum pondera quibus *Spiritus* intellectum nostrum movet ad assentiendum. Non igitur hîc quærimus ex *Stapletono*, quis author sit illius fidei, quâ creditur Ecclesiæ infallibilitas; neque quo lumine illa infallibilitas cognoscatur,sed quibus mediis aut argumen-

tis

tis *Spiritus* intellectui suadeat, *Ecclesiam non posse errare*, h. e. utrum illud suadeat argumentis ex Scripturâ, an vero aliunde desumptis.

Hic est ille scopulus, quẽ præternavigare non potest *Stapletonus*, nisi cum *Durando* Lib. 3. Sent. dist. 34. quæst. 3. confugiat ad *rationes* (ut vocant) *humanas*; hoc est, ad argumenta non ex Scripturâ, sed aliundè desumpta: & certè non desunt, qui hoc *Durandi* delirium interpolare, & quasi ab inferis revocare conantur, dicentes fidem quâ creditur Ecclesiæ authoritas niti ratione humanâ, *quæ dictat ex apparentibus* (*Durandi* verba sunt) *quod doctrina confirmata per tot signa, conservata à martyribus, inter tot supplicia, sit vera*: et proinde quod cœtus hominum hanc doctrinam profitentium, sit vera Ecclesia CHRISTI. Sed hæc sententia facilè convellitur: primò, quia hæc ratio quamvis probare videatur hunc vel illum cœtum esse veram Ecclesiam, non tamen probat id quod illi asserunt; videlicet, Ecclesiam extra omnem errandi, et fallendi aleam esse positam. Secundò, quia ratio illa non est certa et necessaria, sed probabilis; est enim ex

7.

apparentibus fatente ipso DVRANDO, ideoque non potest esse fundamentum fidei divinæ, quæ est assensus certus & firmus.

8. Quidam Pontificii ut hæc incommoda & absurda evitent confugiunt ad imperium voluntatis, quam dicunt sine ulla ratione aut argumento intellectum movere ad credendum illud dogma de infallibilitate Ecclesiæ. Hęc sententia non immeritò displicuit *Pico Mirandulæ*, *Cardinali Cameracensi*, & *Durãdo*, primò, quia fides est assensus nitens alterius testimonio: illa igitur fides qua creditur Ecclesiæ infallibilitas, vel nititur testimonio aliquo, vel non est fides. Secundò, nemo assentiri potest alicui propositioni dubiæ, nisi vel ratio, vel sensus, vel testimonium alicujus fide digni doceat eam esse veram. Tertiò, intellectus non potest assentiri propositioni alicui, nisi ea appareat intellectui vera, at nudum imperium voluntatis non potest efficere, ut propositio dubia intellectui vera appareat: Ergo non potest efficere, ut assentiatur nisi adsit ratio aliqua aut testimonium.

9. Alii Pontificii confitentur *Scripturæ*

authoritatem ſtabiliri per Eccleſiæ infallibilitatem, & rurſus Eccleſiæ infallibilitatem, per Scripturæ authoritatem probari, ſed aſſerunt hunc progreſſum, non circulum, ſed regreſſum eſſe: quia viz. non eſt *ab eodem ad idem eodem modo cognitum:* primò enim cum ex Eccleſiæ infallibilitate probatur Scripturæ authoritas, fit progreſſus ab Eccleſiæ infallibilitate, tanquam ab *aliquo notiore, & evidentiore nobis*, ad id, *quod nobis eſt ignotius*: deinde cum ex Scripturæ authoritate, probatur Eccleſiæ infallibilitas, fit progreſſus ab eo, *quod notius eſt natura et prius*, ad id, *quod ignotius eſt, et poſterius naturæ ordine.*

Hæc ſententia non minus abſurda eſt quam præcedentes, quia Eccleſia ejuſque infallibilitas, quam ei affingunt Pontificii, non ſolum *ordine eſſendi*, ſed etiam *cognoſcendi* ignotiores ſunt *DEI* verbo, ut patet ex hac ratione: 10.

Quod ex ſola Scriptura cognoſci poteſt, illud ordine cognoſcendi, non eſt notius, ſed ignotius ipſa Scriptura.

At Eccleſia ejuſq; infallibilitas ex ſola Scriptura cognoſci poteſt.

Ergo, &c.

Major manifesta est: probatur assumptio; Ecclesia nihil aliud est, quam cœtus hominum profitentium veram, et sanam doctrinam de *DEO*, ejusque operibus: quis autem cœtus talis sit, non cognosci potest, nisi ex Scripturâ: nam ea sola doctrina vera est, quæ S. Scripturæ est consentanea. Quod ad Ecclesiæ infallibilitatem attinet, ea nobis innotescit vel ex *ratione naturali* (quod nemo admiserit) vel ex *testimonio*: rursus si ex testimonio, vel ex *testimonio DEI*, vel ex *testimonio eorum hominum, qui sunt extra Ecclesiam*; vel ex *testimonio ipsius Ecclesiæ*: non ex testimonio ipsius Ecclesiæ, quia illud nullius ponderis est apud eos, qui nondum persuasi sunt de Ecclesiæ authoritate: neque ex testimonio eorum qui extra Ecclesiam sunt, quia de Ecclesia, illi testimoniũ perhibere non possunt: Ergo necesse est, ut innotescat ex testimonio *DEI*, in verbo, et proinde *DEI* verbum etiam notius est ordine cognoscendi, quam infallibilitas illa quam affingunt Ecclesiæ.

11. *Becanus*, Tom. 1. opuscul. 10. Thes. 19. pag. 393. nostri argumenti vim declinaturus, dicit non committi circulum,

si

ſi unum per alterum probetur apud eum, qui alterum admittit, alterum negat: verbi gratia, (inquit) *Calviniſta admittit Scripturam, negat Eccleſiæ infallibilitatem: rectè ergo convincam illum hoc modo: Scriptura quam tu admittis, dicit Eccleſiam eſſe infallibilem: Ergo reverà infallibilis eſt: ſimiliter, ſi quis Idiota admittat judicium Eccleſiæ, & tamen neſciat in particulari, Libros Machabæorum eſſe divinos, facilè perſuadebo illi ſine circulo, ſi ſic dicam: Eccleſia, cujus tu authoritatem admittis, aſſeverat Libros Machabæorum eſſe divinos: Ergo non debes hac de re amplius dubitare.* Hactenus *Becanus.*

12\. Hoc *Becani* effugium nullum eſt; quæram enim ex eo, reliquiſque Pontificiis, unde divina Scripturæ authoritas probari poſſit, apud eum qui Scripturam univerſam impugnat, et per conſequens Eccleſiam pro cœtu hominum abſurdorum, et delirantium habet: hæc enim duo cohærent neceſſario, nec divelli poſſunt: cum enim Scripturæ et veræ Eccleſiæ eadem ſit doctrina, fieri nequit, ut quis veram Eccleſiam agnoſcat, illique credat, qui univerſam Scripturam negat: ſi dixerint canonicam authoritatem ſacri codi-

cis per nullum aliud medium, quam per Ecclesiæ authoritatem probari; excipiam primò ignotum probari per æque ignotum: nam is non minus Ecclesiæ, quàm Scripturæ authoritatem negat. Secundò quæram, quo pacto Ecclesiæ authoritas illi demonstrari possit? aut enim ex Scripturis, aut aliundè demonstranda est; non aliundè, quia Ecclesiæ authoritas, solis Scripturis superstructa est, ut jam probatum est: si ad Scripturam recurrendum est, circularis erit progressus, nam Scriptura per Ecclesiam, & rursus Ecclesia per Scripturam demonstrabitur.

ART.

ART. XVII.

An notitia sit actus ab habitu fidei elicitus.

ROBERTUS BELLARMINUS, Lib. 1. de justificatione, Cap. 7. dicit, fidem non esse notitiam, sed assensum: item, fidem magis per ignorantiam, quam per notitiam definiendam esse. Evangelici verò hanc *Bellarmini* sententiam tanquam absurdam, & perniciosam rejiciunt, dicentes cum *Calvino*, Lib. 3. Instit. Cap. 2. *Non ignorantiâ nec sensus nostri submissione, sed cognitione certâ & exploratâ regnum cœlorum adiri.* Interim monent per notitiam, quam fidei tribuunt, non intelligi ab iis, scientiam conclusionum acquisitam per media demonstrationum, ex principiis per se notis: talis enim notitia pugnat, cum inevidentia quam fidei tribuimus: monent etiam se non tollere gradus in cognitione rerum sacrarũ, cum fidem etiam *Laicorum* notitiam appellant:

1.

Majorem enim in *docente*, quam in *discente*, in *Pastore*, quam in *Ove*, notitiam requiri fatentur: sed notitiam illam opponunt *crassæ ignorantiæ*, quam *implicitæ fidei*, & *cæcæ obedientiæ* elogiis ornant Pontificii; scilicet ut asininum potius stuporem in Laicis foveant, quam Christianam fidem.

2. Certitudo, quam omnes Theologi fidei tribuunt, hunc errorem *Bellarmini* facilè evertit, & destruit: ad eam enim triplex notitia requiritur: prima est notitia quâ novimus, *quis loquatur*; hoc est, quâ novimus sermonem illum, cui assentimur esse DEI ipsius, et non hominum sermonem: nemo enim assentitur alicui propositioni propter alterius testimonium, nisi certò sciat cujus sit illud testimonium, & an is qui testimonium perhibet sit fide dignus. Secunda notitia est, quâ novimus *quid loquatur*; hoc est, quâ rectè intelligimus DEI sermonem, et verum verborum sensum cognoscimus: nemo enim assentitur sermoni, quem non intelligit. Tertia est notitia quâ novimus *vera esse quæ loquitur*. Prima et secunda notitia sunt *præequisitæ antecedenter*, ut loquuntur, ad assensum fidei: nam assensus fidei eas præsup-

ſupponit. Tertia cognitio non præ requiſita, ſed requiſita eſt *concomitanter*, ut vocant, ad aſſenſum fidei: nā *intrinſecè et eſſentialiter in ipſo actu aſſentiendi includitur.*

3. Cùm igitur ad fidei aſſenſum triplex notitia requiratur, ut jam probatum eſt: quis non videt *Bellarminum* abſurdè contendere fidem juſtificantem, non eſſe notitiam, ſed ſimplicem aſſenſum & ignorantiam? quis non mirabitur, quomodo tam ineptum dogma potuerit viro docto in mentem venire? Certè hic error Eccleſiæ perniciocißimus fuit: hinc enim craſſa ignorantia, et cæcitas totum *Papatum* occupavit: hinc *humanæ traditiones, errores, ſuperſtitiones, et mendacia*, in Eccleſiam invecta ſunt: hinc eſt quod Pontificii Doctores, ridendam illam *Carbonarii* fidem, tanquam ſpiritualem ſapientiam ſummopere collaudent.

4. Non ſtatui hic reſpondere, ad argumenta *Bellarmini* ex Scripturis deprompta (eorum enim conſideratio ad Theologos pertinet) ſed ad rationem ipſius à natura fidei petitam, cujus hæc eſt ſumma; judicium nitens alterius teſtimonio, et authoritate, non eſt notitia: ſed fides eſt tale judi-

judicium: Ergo. Hujus syllogismi ma[j]
falsissima est, ut patet ex iis quæ jam [di]
cta sunt, quamvis enim tale judicium n[on]
sit notitia evidens, & scientialis, non t[a]
men ob id ignorantia potius, quam no[ti]
tia vocari debet.

Art. XVIII.

An fiducia sit actus fidei.

1\. THeologi *Orthodoxi* no[n]
eodẽ modo loquunt[ur]
de *fiducia* & πληροφο-
ρίᾳ Sanctorum in te[r]
ris *militantium*: nã eoru[m]
alii appellant fiduci[am]
formam & specificum act[um]
fidei, alii verò eam fidei *effectum & cons[e]*
quens vocant: quæquidem loqvendi d[i]
versitas, oritur ex diverso modo accipie[n]
[di]

di hoc vocabulum, ut cuivis patebit, qui eorum verba diligentiùs consideraverit. Vt igitur clara & perspicua sit hæc disputatio, quatuor hujus vocis significata enumerabo, & ostendam fiduciam primo modo acceptam, verum & propriè dictum fidei justificantis actum esse.

Fiducia primo modo accipitur, *pro firmâ persuasione, seu pro certo & stabili judicio intellectus, quo apud nos statuimus, & propter DEI testimoniũ in verbo suo credimus, DOMINUM nostrum IESUM CHRISTUM, precioso suo sanguine, nos redemisse, et DEUM Patrem propter ejus meritum omnia nostra peccata remisisse: tandem etiam propter illud CHRISTI meritum, & sacrificium in cruce oblatum liberaturum nos, ab omnibus hujus vitæ miseriis & calamitatibus, & tandem donaturum nos ineffabilis illius gloriæ æternitate.* Secundo accipitur, *pro interna acquiescentia in divina benevolentia & gratia per quam toti, ab illa pendemus, nõ aliundè auxilium, & salutem expectantes.* Tertiò, *pro spirituali fortitudine & animositate, qua animi nervos, & robur opponimus eis malis & periculis, sive temporalibus, sive spiritualibus, cum quibus in hac lachrymarum valle confligimur.* Quartò, *pro pace, tran-*

2. Quo modo accipitur Fiducia.

1

2

3

4

tranquillitate, & quasi serenitate conscientiæ, *securitate spirituali, quæ* (ut loquuntur Scho-lastici) *quietem à servili timore importat.*

3. Fiducia, primo modo accepta, respi-*veritatem* promissionum Evangelicarum iisque assentitur. Fiducia, secundo mo-accepta, respicit *DEI* promittentis *bo-tatem*, illique innititur. Fiducia, tertio mo-do accepta, respicit *pericula & miserias* hu-jus vitæ, iisque animose se opponit. Fi-ducia, quarto modo accepta, respicit *li-brum conscientiæ*, eumq; cum gaudio leg-

4. Fiducia primo modo accepta, est ba-sis et fundamentum trium sequentium quia enim firmâ persuasione, & certo ju-dicio mentis, Evangelicas promissiones nobis ipsis applicamus, ideo in *DEI* benevolentiâ & misericordiâ acquiesci-mus; ideo contra mundum, Satanam, & carnem nostram fortiter præliamur; ideo denique conscientiam tranquillam & se-renam habemus.

5. His positis, ad primam quæstionem in titulo propositam, Respondetur du-bus assertionibus. Prima est hæc: *fiducia secundo, tertio, aut quarto modo accepta non est fi-dei actus; sed est effectum & consequens fidei.*

Se-

Secunda assert. *fiducia primo modo accepta est verus & propriè dictus, salvificæ fidei actus, imo est præcipuus & specificus ejus actus*: nam fidem salvificam distinguit à reliquis fidei generibus: prior assertio manifesta est, & probatione non eget: posterior hac ratione probatur:

Persuasio firma, certa, & DEI testimonio nitens de remissione peccatorum meorum & adeptione vitæ æternæ, est verus fidei actus:

At fiducia primo modo accepta, est talis persuasio:

Ergo est verus fidei actus.

Minor hujus Syllog. manifesta est: major etiam facile confirmatur; quia omnis persuasio nitens alterius testimonio est fides: ut patet ex iis quæ dicta sunt in art. 2. hujus exercitationis.

6. Respondebunt Pontificii, non dari firmam persuasionem de remissione peccatorum, in fidelium mentibus: & proinde subjectum istius propositionis majoris esse merum figmentum, & non Ens: ratio ipsorum est, quia in verbo DEI nunquam reperitur salus annunciata mihi aut illi in particulari: sed hæc Responsio

frivola

frivola, & manifestè falsa est: primo enim ipse *Bellarminus* Lib. 1. de justificatione Cap. 10. fatetur salutem in particulari annunciatam fuisse paucis quibusdam ut *Paralytico* cui dictum est *Mat.* 9. *confide fili remittuntur tibi peccata tua*: & *Peccatrici* de qua dictum est *Luc.* 7. *remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum*: item *Adulteræ*, *Iohan.* 8: *Zachæo*, *Luc.* 19: & *Latroni Luc.* 23. Horum igitur persuasio de remissione peccatorum fuit verus & propriè dictus fidei actus, quia viz. nitebatur *DEI* ipsius testimonio: at horū persuasio fuit fiducia primo modo accepta: Ergo fiducia primo modo accepta, est fidei actus.

7. Secundo: quamvis in verbo *DEI* non reperiatur expressè salus annunciata mihi, & tibi in particulari; ex verbo tamen evidenter deducitur *DEUM* mihi, tibi, singulisque credentibus remittere velle peccata, & dare vitam æternam. Syllogismus hujus deductionis sic formari potest:

Omnis qui credit in Filium, habet remißionem peccatorum, & vitam æternam: Ioh. 3. Act. 13. & *Rom.* 3.

At ego credo in Filium:

Ergo

Ergo ego habeo remiſsionem peccatorum, & vitam æternam.

Excipit *Bellarminus majorem iſtius Syllog. eſſe certiſsimam, quia in S. Scriptura reperitur: minorem verò non eſſe in verbo DEI, ſed in opinione noſtrâ, quæ fallax eſt & conjecturalis.* Reſpond. perſuaſionem noſtram de veritate minoris, niti illis S. Scripturæ locis, in quibus *vera fides à fide mortuâ* diſtinguitur, & veræ fidei infallibilia ſigna, & indicia proponuntur, & proinde non eſſe conjecturalem opinionem; ſed firmam et certam notitiam, *DEI* ipsius teſtimonio in verbo ſuo ſtatuminatam.

8\. Inſtabit aliquis: *Fideles ex verbo DEI ſcire poſſunt, quæ ſint ſigna & γνωρίσματα veræ fidei: an verò ipſi ea ſigna habeant, non poſſunt ſcire certa cognitione, ſed tantum conjecturali.* Reſp. illud falſiſſimum eſſe: primò, quia inde ſequetur illa veræ fidei ſigna fruſtra poponi in ſacra Scripturâ: indicium enim rei fruſtra proponitur, ſi res ipſa per illud indicium innoteſcere non poſſit: hoc eſt, ſi indicium æquè obſcurum ſit, & dubium, ac ipſa res per illud indicium notificanda. Secundo, quia hoc

 dogma

dogma insignem stuporem & *ἀναισθησίαν* fidelibus affingit; si quis enim oculis corporeis videret, & non certo sciret se videre; si quis item rerum Physicarum notitiam haberet, & non certo sciret, sed tantū conjiceret, se earū notitiam habere, is fatuus et stupidus haberetur: pari ratione si illi qui credunt in *DEUM*, non percipiunt, & certo sciunt se credere, miserabili stupore laborant.

9. Tertio: *Spiritus DEI testatur, unà cum spiritu nostro, nos esse filios DEI, et per consequens nos veram fidem habere, Rom. 8. 16.* Ex quo testimonio validissimum argumentum contra prædictam instantiam Pontificiorum sic formari potest:

Quicquid spiritus DEI testatur illud verum est, et nos de ejus veritate persuasi esse possumus.

At Spiritus DEI testatur, unà cum spiritu nostro, nos esse filios DEI, et proinde veræ fidei indicia habere:

Ergo, etc.

Bellarminus, hujus argumenti vim declinaturus, dicit *testimonium internum Spiritus DEI, non gignere certitudinem nisi conjecturalem:* hæc respōsio refutatione est indigna:

est enim impia, & in *DEUM* contumeliosa, nam Spiritum *DEI* fallacitatis & ambiguitatis arguit.

Quarto: *Morales Philosophi* loquentes de *fœlicitate civili*, damnant sententiam *Plotini*, qui asseruit *hominem posse esse fœlicem, et non percipere se esse talē*: Ergo *Theologi Orthodoxi* loquentes de *spirituali fœlicitate* Christianorum, (quæ in virtutum Theologicarū exercitio posita est) merito damnant errorem *Bellarmini*, qui in Libro tertio, de justificatione toties asserit, *eos qui spirituali felicitate privati sunt, de sua fœlicitate certam persuasionem habere non posse.*

10.

Picolhomeneus, civilis Philosophiæ, Gra. 9. cap. 44. tribus rationibus *Plotini* errorem refellit, quæ si huic proposito applicentur *Bellarmini* sententiam evertunt, & destruunt: verba ejus sunt hæc: *primo, quia fœlicitas in actione est posita: actio autem non latet agentem: et præsertim quia actionis præstantia in praelectione est posita: praelectio autem praeliganti est conspicua. Insuper fœlicitatem comitatur gaudiū: at non perfunditur gaudio, nec animo requiescit, qui non animadvertit se esse fœlicem. Praeterea, in felicitate nihil diminutum inveniri debet: at maximè diminuta esset ejus viri*

1.

11.

conditio qui esset fœlix, et non perciperet se esse fœlicem, ita enim lapis etiam possit esse fœlix.

Art. XIX.

An fiducia sit actus intellectus, & quomodo differat ab assensu.

1\. BELLARMINUS, Lib. 1. de Iust. Cap. 6. proba-re conatur, fiduciam non esse actum fidei, ar-gumēto sumpto ab eius subiecto quia videlicet fides ad intellectum, fi-ducia verò ad voluntatem pertinet. Hæc ratio duplici nomine infirma est: primò, quia fides, licet subiectivè existat in solo intellectu, ut docet *Tilenus*, Synt. part. 1. Disp. 40. Thes. 16. & 17. revera tamen ad voluntatem etiam pertinet. Secundò, quia fiducia quæ *Græcè* πεποίθησις & πληροφορία dicitur, formaliter in so-lo intellectu existit: ut autem hoc intel-

ligam-

ligatur proponam aliquot fundamenta, quæ meo iudicio non exiguam utilitatem habent, ad nostram sententiam stabiliendam, & adversarii sententiam confutandam.

2. Primum fundamentum: *fideles seu renati non uno, sed duobus actibus, meritum CHRISTI, et DEI misericordiam sibi applicant:* prior actus in intellectu existit, *estque certa persuasio, seu judicium mentis DEI testimonio nitens,* quo apud nos statuimus, Salvatorem nostrum *IESUM CHRISTUM*, pro nostris peccatis plenissimè satisfecisse, et per consequens non solum aliis, sed nobis quoque remissionem peccatorum, æternam iustitiam, et vitam donatam esse, idque gratis ex *DEI* misericordiâ, propter unius *CHRISTI* meritum. Posterior actus *applicativus gratiæ,* in voluntate existit, *est enim ardens amor quo voluntas gratiam, et favorem DEI amplectitur,* seriò experens perfectiorẽ istius gratiæ sensum in hac vitâ, et claram *DEI* visionem in vita futura.

3. Secundum fundamentum: *Vterque actus ad fiduciam requiritur:* nemo enim dici potest confidere, seu fiduciam habere de

bono obtinendo, nisi & *firmam habeat persuasionem in intellectu*, & *desiderium*, vel *amorem istius boni in voluntate*. Hoc egregiè explicat *Tilenus*, Syntag. part. 2. Disp. 38. Thes. 18. dicens, *objectum fidei salvificæ, esse veritatem divinam, non solum quâ aliquid narrat, sed cum primis, quâ aliquid promittit: ubi non satis est assentiri narrationi, ut veræ; sed necesse est rem oblatam amplecti, quod utique ad voluntatem pertinet.*

4. Tertium fundamentum: *prior actus est ipsa essentia seu formalis ratio fiduciæ; posterior verò est tantum actus ei annexus, & concomitans: et proinde fiducia formaliter est in intellectu, licet annexum habeat desiderium voluntatis.* Probatur hæc assert. primo quia oppositum *fiduciæ*, videlicet *diffidentia*, est in intellectu. Ergo ipsa fiducia est in intellectu: ratio antecedentis est, quia diffidentia quâ aliquis dicitur diffidere sibi, aut suis rebus, non significat *odium aut aversationem voluntatis*, sed aut *dubitationem de viribus suis*, aut *persuasionem de imbecillitate suâ*, quæ procul dubio ad intellectum pertinent. Secundo quia si fiducia formaliter esset *actus voluntatis*, nihil aliud esset, quam *desiderium aut amor objecti*: sed hoc est quotidianæ experien-

perientiæ contrarium: multi enim ardenter *expetunt et desiderant* objectum aliquod, qui non habent *fiduciam* de eo obtinendo.

5. Ob. prim. *Si fiducia est actus intellectus, tota fides salvifica in intellectu existet.* Respondeo cum *Tileno* disp. 40. part. 2. totam fidem ratione *essentiæ suæ* esse in intellectu, tanquam in proprio subjecto licet ἐνεργητικῶς sit in voluntate, quatenus eam *movet et afficit*, sed de hac questione plura posteá in Art. 21.

6. Ob. secund. *Si fiducia est in intellectu, non differt ab assensu: at hoc repugnat doctrinæ omnium Orthodoxorum*, qui hæc duo in fide distinguunt *assensum* & *fiduciam*. Respond. *fiduciam primo modo* acceptam, & *assensum* differre, ut *universale*, & *particulare*; *fiduciam* verò, *secundo, tertio, aut quarto modo* acceptam, differre ab *assensu, essentiali discrimine*: sunt enim diversi speciæ actus mentis. Dico fiduciam primo modo acceptam differre ab assensu, ut universale, & particulare: quia assensus quem Theologi secundum actum fidei appellant, *est generalis quidam actus, quo intellectus toti DEI verbo assentitur*: hoc est, tum Legi, tum Evangelio. Fiducia verò, *est particularis quidam, qui*

applicativus assensus, pro obiecto habens primo *Evangelicas promissiones, secundo internum testimonium sancti Spiritus*: nam per fiduciam et assentimur doctrinæ Evangelii, et testimonio Spiritus DEI, *una testantis cum nostro spiritu, nos esse filios DEI*: atque ita nobis ipsis applicamus Evangelicas promissiones, certo statuentes et iudicantes nos esse filios DEI, et proinde illas promissiones non solum aliis credentibus, sed nobis etiam in particulari esse factas.

7. Ob. tert. *Per solam voluntatem amplectimur & applicamus nobis ipsis promissiones gratiæ: Ergo fiducia quæ est actus applicativus fidei ad solam voluntatem pertinet.* Resp. applicationem gratiæ fieri, & per *actum intellectus*, et per *actum voluntatis*, (ut dictum est supra) sed præcipuè per *actum intellectus*: Magis enim applico promissionem gratiæ mihi ipsi, *judicando et certò statuendo eam ad me pertinere*, quam *expetendo et desiderando gratiam promissam.*

8. Ob. quart. *Nullus unquam Orthodoxus Theologus dixit, fiduciam esse assensum, aut judicium mentis: Ergo ista sententia non est ferenda.* Respond. prim. doctrinam de

facultate,

facultate, seu potentia animæ, in quâ sita est fiducia, non esse dogma fidei: sive enim statuamus eam in intellectu, sive in voluntate, parum interest, modo rejecto Pontificiorum errore de incertitudine justitiæ, dicamus eam esse verum fidei actum. Respond. secund. Orthodoxos Theologos, cum dicunt fiduciam esse in voluntate, loqui de fiduciâ secundo, tertio, aut quarto modo acceptâ. Respond. tert. quosdam doctissimos Viros asserere, fiduciam esse quendam assensum, aut judicium intellectus: nam *Zanchius*, Tom. 4, Libro primo, Capite decimo tertio, dicit fiduciam, et fidem salvificam idem esse, & definit fidem salvificam sic: *Fides justificans, est firmus, et indubitatus assensus*, &c. Item fiduciam sic definit: *Fiducia est certissima persuasio de veritate promissionum*, &c. Assensus autem & persuasio ad intellectum pertinent, ut cuivis manifestum est. POLANUS etiam Syntagmat. Theolog. Libro nono, Capite sexto, dicit πληροφορίαν, *esse plenam, et certam persuasionem dubitationis, et disceptationis expertem*, & cætera:

& in secundo Libro partitionum Theologicarum dicit fidem specialem, seu salvificam, *esse internum cultum DEI dum promissioni Evangelicæ assentimur.*

9. Si quis autem pertinaciter hanc sententiam tanquam novam & prius inauditam damnet, quæram ex ipso, *ad quem actum fidei referendum putet illud applicativum judicium intellectus de quo hic loquimur*; utrum videlicet referat illud ad *notitiam*, ad *assensum*, an vero ad *fiduciam*. Non potest particulare hoc, & applicativum judicium, referri ad notitiam præcedaneam, aut ad assensum generalem; nam istorum actuum objectum, est *totum DEI verbum*: Ergo referri debet ad fiduciam, & per consequens fiducia ad intellectum pertinet, hoc enim judicium est actus intellectus.

ART.

ART. XX.

Utrum objectum fidei salvificæ sit remissio peccatorum jam impetrata? An vero sit remissio peccatorum impetranda & obtinenda?

Ubi obiter solvitur præcipuum argumentum Bellarmini *contra* objectum *& naturam fidei justificantis.*

1. ACtus fidei salvificæ, qui est causa instrumētalis justificationis, nō videtur esse fiducia *veniæ, aut remissionis peccatorū impetratæ*; sed fiducia *veniæ impetrandæ.* Primò quia *causa instrumentalis* justificationis, præcedit justificationē, seu remissionē peccatorum: sed fiducia veniæ, seu remissionis impetratæ eam sequitur: alioqui enim falsa esse convincitur, quia credere, sibi *remissa esse peccata,* quæ nondum *remissa,* sed per ipsum actum credendi sunt *remittenda,* est falsum & erroneum judicium habere. Secundo,

cundo,

cundò, quia persuasio de re *aliquâ factâ*, semper est naturâ posterior *ipsâ re factâ*, et proinde non potest esse causa instrumentalis ipsius rei factæ: ratio antecedentis, est quia omne *objectum est naturâ prius suo actu*: actus enim ab objecto dependet, illudque præsupponit: ratio item consequentiæ est, quia id quod est natura posterius, non potest esse causa ejus, quod est naturâ prius, cum *omnis causa sit naturâ prior suo effecto*. Has duas rationes affert *Bellarminus*, Libro primo, de Iustificatione, Capite decimo, sed frustra: nam pro ejus sententiâ nihil faciunt, ut mox patebit.

2. Tertia ratio sit hæc: Si quis quærat, *quid sit credendum peccatori, ut remissionem peccatorum consequatur*: non satis apposite respondebo, si dicam, illi credendum esse, *quod ejus peccata sint jam remissa*: ridiculum enim est dicere alicui, *ut hoc fiat, crede illud factum esse*: quia cum dico, *crede hoc factum esse*, ego indico illud *jam esse factum*: cum vero dico, *ut fiat*, indico illud *nondum esse factum*, sed esse possibile tantum: Hæc autem simul consistere nequeunt.

Quarta

Quarta ratio ſit hæc: Quicunque DEUM orat, ut ei peccata remittat, confidens ſe eſſe unum ex eorum numero, pro quibus CHRISTUS eſt mortuus, DEUMque exaudicurum eius Preces, propter CHRISTUM, is proculdubio remiſſionem peccatorum conſequetur: nulla igitur neceſſitas nos cogit, aſſerere actum fidei ſalvificæ, qui eſt cauſa inſtrumentalis iuſtificationis, eſſe *fiduciam veniæ impetratæ.* 3.

Interim non ſum adeò abſurdus, ut putem fideles, non habere eiuſmodi fiduciam veniæ impetratæ, per meritum CHRISTI; aut ut putem hanc fiduciam non eſſe fidei ſalvificæ actum: revera enim eſt actus fidei ſalvificæ, ſed naturâ poſterior iuſtificatione, et quid eam conſequens, ideoque non eſt ille actus fidei, qui eſt cauſa inſtrumentalis iuſtificationis noſtræ. 4.

De obiecto igitur fidei ſalvificæ hæc tenenda ſunt: Primò tenendum eſt, *objectum fiduciæ non ſolum eſſe remiſſionē peccatorum im-* 5.

impetrandam, et obtinendam, sed etiam eorundem remissionem jam impetratam. Secundo, *fiduciam in hæc duo tendere, per duos distinctos actus, quorum alter præcedit justificationem, ut ejus causa instrumentalis. Alter eam sequitur, ut ejus effectum & consequens.* Tertio, *actum fiducialem, qui justificationem præcedit, ut ejus causa, esse persuasionem de* CHRISTI *satisfactione pro nobis in particulari, & de remissione peccatorum obtinendâ, per & propter ejus satisfactionem.* Quarto, *actum fiducialem, qui justificationem sequitur, esse persuasionem de remissione peccatorum jam impetratâ, & de nostra perseverantia in eo statu usque ad finem vitæ.*

6. Hanc sententiam de objecto fidei salvificæ amplexus sum, cum primum Theologiæ operam dare cœpi: sed eam suspectam habui, ob novitatem suam, ideoque eam in perpetuas tenebras damnaveram: verum hoc ipso anno, dum legerem doctissimas animadversiones, & castigationes *Davidis Parei*, in 4. Tom. *Bellarmini*, idem plane apud illum reperi Lib. 1. de justificatione Cap. 10. unde accidit ut tanti viri testimonio fretus, & munitus, hanc sententiam evulgare non sim veritus.

7. Ex his patet, secundam rationem contra objectum fidei salvificæ à *Bellarmino* allatam Lib. 1. de justificatione Cap. 10. nullius esse roboris, aut ponderis: ille enim sic argumentatur: *fides justificans præcedere debet justificationem: at fides specialis misericordiæ eam sequitur: Ergo fides specialis misericordiæ non est fides iustificans.* Respond. ad propositionem, fidem justificantem præcedere justificationem, sed *non secundum omnes ejus actus*: quidam enim actus fidei justificantis, justificationem sequuntur: ut dictum est. Similiter ad assumptionem Respond. fidem specialis misericordiæ, justificatione posteriorem esse, sed non secundum omnes ejus actus: persuasio enim *de venia, seu remissione peccatorum impetrandâ*, est actus illius fidei, quam *fiduciam specialis misericordiæ* vocant: ea autem, justificationem præcedit saltem *ordine naturæ*.

ART.

ART. XXI.

An et quatenus fides ad voluntatem pertineat.

1\. GVLIELMVS ESTIVS, in Lib. 3. Sent. Dist. 23, dicit fidem partim intellectus esse, partim voluntatis: intellectus quidem tanquam *subiecti & propriæ potentiæ*: ipsum namq; credere, seu assentiri est actus *cognitivæ partis:* voluntatis vero quia ab ea dependet tanquam *ab imperante, et consentiente principio: Cùm enim* (inquit) *humanæ menti proprium sit ratione discutere, et examinare, sitne rebus propositis assentiendum an non? ea verò quæ ad religionem pertinent talia fere sint, quæ rationis examen non admittant, utpote iudicio humanæ sapientiæ, ut plurimum improbabilia, ut docet Apost. 1. ad Cor. Cap. 1. vers. 18. profecto, vel nunquam, vel raro intellectus noster rebus huiusmodi acquiesceret, nisi voluntatis imperio*

perio, & inclinatione in assensum duceretur, &, ut Apost. loquitur, 2. Cor. Cap. 10. in captivitatem redigeretur in obsequium, seu obedientiam CHRISTI. *Necessaria est igitur intellectui in credendo hæc benigna voluntatis inclinatio, tum ut ad eas rationes se convertat, quæ fidem gignant, nutriantque vel saltem ostendant id quod creditur non esse absurdum; tum ut eas rejiciat, quæ assensum impedire, aut remorari possunt: vnde de Abrahamo dicitur, Rom. 4. quod non consideravit corpus suum emortuum, &c. est igitur assensus fidei ex consequenti etiam voluntatis actus, nimirum à voluntate imperatus, tum quoad ejus initium, tum quoad ejus continuationem.* Hactenus *Estius.*

2. *Daniel Tilenus*, Syntag. part. 2. Disp. 40. dicit *salvificam fidem esse subjective in solo intellectu, ἐνεργητικῶς vero, seu effective pertinere ad voluntatem, quatenus eam movet & adficit, quemadmodum scientia qua bonum à malo internoscimus, subjective inest menti, voluntati effective, cum imperat aut elicit actiones, quas ratio dictat.* Hæc sententia differt ab opinione *Estii*, quia non refert fidem ad voluntatem ratione *originis suæ*, sed ratione *fructus* quem ex directione fidei capit voluntas, nam *illuminationem* fidei in men-

te sequitur *renovatio* & *emollitio* voluntatis.

3. *David Pareus*, in Lib. 1. de Iustificatione, Cap.6. dicit, *Fidem non solum effectivè, sed etiam subjectivè esse in voluntate saltem quoad postremum ejus actum, videlicet, fiduciam*: quamvis enim *notitia* & *assensus* sint in solo intellectu *fiducia* tamen ex ejus sententia formaliter est in voluntate, tanquam in subjecto.

4. Propositâ jam sententiarum varietate, meam mentem assertionibus aliquot proponam: prima sit hæc: *non est anxiè litigandum de subjecto fidei*: sive enim dicamus eam esse in intellectu; sive in voluntate, tanquam in subjecto, nihil detrimenti capiet nostra sententia, quæ asserit fiduciam specialis misericordiæ esse fidei actum. Dicet aliquis: *Bellarminus ex eo colligit, fiduciam non esse fidei actum, quod fiducia ad voluntatem, fides ad intellectum pertineat.* Respond. *Bellarminum* asserere quidem, sed nondum probasse fiduciam esse voluntatis actum, vide Art. 19.

5. Secund. assert. *fides est in solo intellectu propriè, subjective, & respectu suæ essentiæ*, ut loquitur *Tilenus*. Ratio hujus assertionis est, quia non solum notitia & assensus; sed etiam

etiam fiducia in intellectu existit: ut probatum est Art. 19. & per consequens tota fides est in intellectu.

6. Tert. assert. *quamvis fides in solo intellectu, tanquam in subjecto existat, non est ideo putandum fidei habitum esse speculativum, & quasi otiosum,* tum quia ejus finis est πρᾶξις nam *per charitatem operatur* 5. *Gal.* vers. 6. tum quia ad voluntatē variis modis pertinet, licet propriè, & subjectivè in eâ non existat. Atque hinc est quod fides, in S. Scipturâ sæpè *cordi* attribuatur, ut *Rom.* 10. vers. 9. & 10. *Si tu credideris in corde tuo,* &c. &, *Corde creditur ad justitiam* &c.

7. Quart. assert. *Fides ad voluntatem pertinet, primo ratione originis,* secundo *ratione actus annexi,* tertio *ratione fructuum, qui ex fide in voluntate nascuntur*: pertinet ad eam ratione *originis*, quia intellectus noster piâ voluntatis inclinatione, & imperio, ad assentiendum movetur, & in captivitatem redigitur: unde assensus fidei appellari solet actus imperatus à voluntate; item denominari solet voluntarius & liber actus; videlicet quia dependet à principio liberè agente, h. e. à voluntate: atque hinc est quod dixit *Augustinus*, *neminem credere nisi*

 volen-

volentem: pertinet etiam fides ad voluntatem, ratione *actus annexi & concomitantis*: nam eo ipso instanti, quo fides in intellectu assentitur Evangelicis promissionibus, easque certo & stabili judicio sibi applicat, voluntas ardenti amore gratiam & favorem DEI amplectitur: denique pertinet ad eam, ratione *fructuum & operationum* quia (ut dictum est) illuminationem fidei in mente sequitur sanctificatio, & emolitio voluntatis.

ART. XXII.

Vtrum Charitas sit forma Fidei.

1. DVRANDVS, in Lib. 3. Sent. Distinct. 23. Quæst. 8. de hac controversia in utramque partem disserit, & primo probat *Charitatem* non esse formam fidei duabus rationibus: prima ratio est; Quia forma & id cujus est forma in eodem subjecto

jecto existunt, at *Fides* & *Charitas* sunt in diversis subjectis, nam Fides est in intellectu, Charitas verò est in voluntate: Ergo Charitas non est forma Fidei. Secunda ratio est, quia *Charitas* neque est forma essentialis *Fidei*, neque accidentalis: Ergo nullo modo est ejus forma. Probat antecedens sic; *Fides* potest esse sine *Charitate*: Ergo Charitas non est ejus forma essentialis: item *Charitas* est nobilior & præstantior *Fide*: Ergo non est ejus forma accidentalis.

2. Deinde probat Charitatem esse Fidei formam, quia illud *per quod aliquid vivit, & operatur*, est forma: at *Fides operatur per Charitatem*, *Gal.* 5. vers. 6. vivit etiam per eam, quia *sine operibus charitatis fides est mortua, Iac.* 2. vers. 26. Ergo Charitas est forma Fidei.

3. Vt quæstionem hanc dissolvat *Durandus*, distinctione utitur, dicens Fidei habitum duobus modis posse considerari, videlicet secundum ejus *esse naturæ*; hoc est, secundum ejus essentiam, & secundum ejus *esse meritorium*; hoc est, quatenus meretur vitam æternam: secundum priorem considerationem, dicit *Fidei* formam non

esse *Charitatem*, ut probant duo illa argumenta in prima assertione proposita: at secundum posteriorem, putat *Charitatem* rectè appellari *Fidei* formam; idque quia actus Fidei non est meritorius, nisi quatenus imperatur à Charitate, sine quâ non habet rationem meriti.

4. Ex hac distinctione *Durandi* duo colligo: Primo, *Eos nō rectè procedere contra Pontificios, qui probant Charitatem, non esse formam Fidei, argumentis sumptis, aut ab essentiali diversitate Fidei & Charitatis, aut à prioritate originis, quâ Fides Charitatem ordine naturæ præcedit, aut ex eo quod Fides Charitatem dirigat, & Charitas Fidei obsequatur*, &c: ista enim argumenta non sunt *ad hominem*, ut loquuntur, nam nihil aliud probant quam id quod Pontificii concedunt, viz. Charitatem non esse formam Fidei quoad ejus *esse naturæ*.

5. Secundo colligo, *doctrinam Durandi, & aliorum Pontificiorum de forma Fidei rejiciendam & explodendam esse, quia viz. nititur absurdissimo & periculosissimo illo dogmate de meritis Fidei & bonorum operum*, cujus falsitatem evidentissime demonstrant, nostri Theologi in controversia de *justificatione*, idque qua

quatuor præcipuè rationibus: primùm, *quia opera illa, quæ bona, non sunt nostra*; hoc est, bonitas istorum actuum non nobis, sed DEO ascribenda est: Secundo, *quia opera illa sunt debita.* Tertiò, *quia nihil ex illis accedit DEO.* Quartò, *quia nullam habent analogiam ad præmium quod est vita æterna.*

6\. Argumentum Pontificiorum petitum ab operatione Fidei per Charitatem facillime solvitur: nam *agens principale*, non solum operatur per *formam*, sed etiam per *facultates suas*, & per *instrumenta sua*: & proinde neganda est illa consequentia: *Fides operatur per Charitatem: Ergo Charitas est forma Fidei*: nec minus inepta est illa altera consequentia: *Fides sine operibus Charitatis est mortua: Ergo Charitas est forma Fidei*: si enim illa illatio bona esset, sequeretur caput aut cor hominis, esse ejus formam, idque quia homo sine capite aut corde vivere non potest.

ART. XXIII.

An Religio sit virtus Theologica à Fide distincta.

1. THOMAS AQVINAS secunda secundæ, Quæstione 81. Art. 1. de *Religione* differens, triplicem affert ejus notationem, seu λόγον ὀνόματος. Prima est, qua *Religio* à *Relegendo* dicitur, quòd illi qui sunt religiosi sæpius ea retractent, & quasi *relegant*, quæ ad divinum cultum pertinent. Secunda est, qua religio dicitur à *Reeligendo*, quod *DEUM reeligere* debeamus quem amiseramus negligentes. Tertia est, qua religio derivatur à *Religando*, quod ea nos *religet*, seu denuo conjungat *DEO* omnipotenti. *Sive autem* (inquit *Thomas*) *religio dicatur à frequenti relectione, sive ex iterato electione ejus quod negligenter amissum est, sive à religatione, religio propriè importat ordi-*nem

nem ad DEVM: ipſe enim eſt cui principaliter alligari debemus tanquam indeficienti principio, ad quem etiam noſtra electio aſſiduè dirigi debet, ſicut in ultimum finem: quem etiam negligenter peccando amittimus, & credendo, ac fidem proteſtando, recuperare debemus. Hæc D. THOMAS.

2. Religio à S. *Thoma* ſic definitur, *Religio eſt quæ DEO debitum cultum offert*: à *Zanchio* ſic explicatur, *Eſt virtus poſita in vero veri DEI cultu tum externo, tum vero maxime interno*: à *Polano* ſic deſcribitur, *Religio eſt virtus animis noſtris à DEO per Spiritum ſanctum indita ſeu infuſa, qua religioſi & pii effecti, DEVM rectè agnoſcimus & colimus; id eſt, ex ipſius voluntate in ſcriptis Propheticis & Apoſtolicis revelata*: à *Tileno* denique hac deſcriptione explicatur, *Religio eſt Ceremoniarum et Rituum à DEO præſcriptorum obſervatio.* Hæc deſcriptio *Tileni* in hoc differt à præcedentibus quod non ſatis amplum objectum religioni aſſignet: dicit enim eam verſari circa ſolum *DEI* cultum externum; h. e. circa ritus & cerimonias à *DEO* præſcriptos: cum tamē certum ſit, religionem præcipuè vesſari circa cultum internum.

Bel-

3\. *Bellarminus*, Tom. 1. controverſ. 5. controverſ. generali, Lib. 2. Cap. 2. ſic definit *Religionem*. *Religio eſt ſtatus hominum, ad perfectionem Chriſtianam tendentium, per paupertatis, continentiæ, & obedientiæ vota:* ſed hæc definitio valde inepta eſt: nam ut dicit *D. Thomas* ſecunda ſecundæ quæſt. 81. Art. 2. Religio eſt virtus quedam ſeu habitus mentis, et proinde non rectè dicitur ſtatus hominum &c.

4\. Ex tribus primis deſcriptionibus *Religionis*, patet eam eſſe *rectam rationem colendi DEVM, ſeu habitum directivum earum actionum, quibus DEVM colimus & veneramur*: cum enim natura noſtra corrupta, prona ſit ad concipiendum erroneas opiniones de *DEO*, & ſectandum falſas rationes eum colendi: noſter cultus *DEO* gratus & acceptus eſſe non poteſt, niſi præditi ſimus habitu aliquo directivo, cujus beneficio *DEVM* rectè agnoſcamus, & colamus.

5\. Quæri ſolet utrum hic *directivus habitus*, ſit virtus *moralis*; an verò *Theologica*: *S. Thomas*, ſecunda ſecundæ quæſt. 81. Art. 5. dicit Religionē eſſe virtutem moralem, & ejus opinionem amplectitur *Daniel Tilenus*

lenus part. 1. Syntag. disp. 41. Thes. 9. Contrà verò *Zanchius*, Tom. 4. Cap. 13, in explicatione Thes. 1. *Polanus* Synt. Lib. 9. Cap 1. et alii, dicunt Religionem esse virtutem à *DEO* per Spiritum suum animis nostris inditam seu insusam, et proinde Theogicis virtutibus annumerandam: morales enim seu Ethicæ virtutes à *DEO* non infunduntur, sed crebrâ bonarum actionum iteratione acquiruntur.

6. Hujus quæstionis determinationem tribus assertionibus proponam; & deinde solvam duo præcipua argumenta, quæ afferri possunt in contrarium. Prima assertio sit hæc: *virtus illa cujus beneficio DEUM rectè agnoscimus, & colimus, non potest naturæ viribus acquiri; sed à DEO immediatè infunditur*: hoc autem probatur manifestè, quia ut docet ipse *Tilenus* in disp. 2. quæ est de origine S. Scripturæ, lux naturæ non sufficit ad *DEUM* rectè cognoscendum, multo minus ad eum ritè colendum: & proinde opus est habitu quodam supernaturali, qui regulativus et directivus sit venerationis nostræ.

7. Secunda assertio; *Religio non est virtus à Fide re distincta*: nam Fidei competit definitio

nitio religionis, hoc autem ſic oſtenditur: Fides eſt habitus directivus et regulativus noſtræ adorationis, qua *DEUM* adoramus, et colimus: Ergo Fides eſt religio. Ratio antecedentis eſt quia per Fidem novimus quis cultus *DEO* gratus ſit, et quomodo ille cultus *DEO* ſit exhibendus.

8\. Tert. aſſert. Notitia voluntatis divinæ, quam ex verbo *DEI* habemus, duobus modis conſiderari poteſt: primo, quatenus eſt notitia, aut aſſenſus nitens *DEI* teſtimonio in verbo ſuo: ſecundo, quatenus eſt notitia directiva, ſeu regulativa actionum noſtrarum quibus *DEUM* colimus: hæc notitia priori modo conſiderata appellatur fides, at quatenus poſteriori modo conſideratur appellatur religio, & proinde fides non re, ſed ſola ratione à religione differt.

9\. Contra hanc ſententiam objicitur primo; Religionem non eſſe virtutem Theologicam, quia Theologicæ virtutis objectum eſt ipſe *DEUS*, at objectum religionis eſt cultus *DEI*, vel ut alii loquuntur, id quod *DEO* offertur; videlicet *ſacrificia, jejunia, preces*. Reſp. virtutes Theologicas non tam ex objecto ſuo quam ex

ori-

origine æstimandas esse: illæ enim virtutes dicendæ sunt infusæ, seu Theologicæ, quæ nostro labore & industtia acquiri non possunt, sed à *DEO* immediate infunduntur. Secund. Respond. Religionem quatenus est à parte rei eadem cum fide, pro objecto habere ipsum *DEUM*: nam fidei objectum, ut omnes fatentur est ipse *DEUS*.

10. Secund. ob. Religionem non esse virutem supernaturalem, quia ex humanæ rationis dictamine ortum habet: nam *numen aliquo modo colendum esse* (inquit *Tilenus*) *omnium etiam efferatissimarum gentium consensu & more receptum est*. Resp. Religionem non esse generalem notitiam qua novimus numen esse aliquo modo colendum, sed distinctam notitiam qua novimus *DEUM* hoc particulari modo esse colendum; hoc est, hunc cultum & non alium esse *DEO* gratum, & acceptum: hæc autem notitia non potest ex humanæ rationis dictamine ortum habere, ut cuivis manifestum est.

ART.

ART. XXIV.

Ostenditur Theologiam Viatorum *tribus modis accipi, & probatur* Theologiam *primo modo acceptam non esse habitum à* Fide, *re distinctum.*

1\. MAgna est loquendi varietas, & mirabilia sunt sententiarum diverġia in hac controversia de natura *Theologiæ Viatorum.* Primo enim S. *Thomas*, & cum eo multi alii Theologi Sententiarii statuunt *Theologiam esse scientiam*; quibus etiam adstipulatur *Dudleius Fennerus*, in limine suæ Theologiæ. Secundò, *Durandus*, *Canus*, et *Andreas Vega*, asserunt, *Theologiam re non differre ab habitu fidei.* Tertiò, *Keckermannus* dicit, *eam esse prudentiam.* Quartò clarissimus *Iunius*, in libello de vera Theologia, *Trelcatius* in procemio Theologicarum institutionum, *Polanus* Libro 1. Syntag

tag. Cap. 2. *Tilenus* in Systemate Oristico, & *Sharpius* noster in cursu Theologico affirmant *eam esse sapientiam.* Quintò, *Balthasar Meisnerus*, in Philosophiæ suæ, Sect. 2. Cap. 2. Quæst. 1. dicit, *Theologiam per specialius & magis proprium genus definiri non posse quam per habitum θεόσδοτον.*

2\. Quanquam controversia hæc tractatur à Scholasticis in prologo primi Libri sententiarum, revera tamen magis est Philosophica quam Theologica: Philosophorum enim est habituum diversa genera considerare, & ex illa habituum classe cujuslibet particularis habitus, genus depromere.

3\. Ut igitur hæc controversia magis dilucide determinetur, tenendum est primo, *Theologiam tribus modis accipi*, ut rectè monet *Durandus* in Prol. 1. Sent. Primò enim accipitur *pro habitu quo assentimur toti sacræ Scripturæ propter DEI authoritatem.* Secundò, *pro habitu quo assentimur conclusionibus Theologicis ex sacra Scriptura deductis.* Tertiò, *pro habitu defensivo et explicativo articulorum fidei*, qui appellari solet *Theologia doctorum*, seu *Theologia Scholastica.*

Secun-

4. Secundò tenendum est, *Omnem habitum mentis, vel esse habitum sciendi, vel habitum credendi, vel habitum opinandi.* Ratio hujus divisionis est quia habituum varietas oritur ex diversitate actuum ad quos referuntur, et ordinantur, illi habitus: actus autem ad quos ordinantur omnes habitus intellectuales sunt tres; videlicet *actus credendi*, *actus sciendi*, et *actus opinandi*, et proinde tria sunt genera habituum mentis nostræ.

5. Tertio tenendum est, *Habitum sciendi, quatenus opponitur habitibus credendi, et opinandi, sub se complecti illa 5. habituum genera, quæ ab Aristot. enumerantur 6. Ethicorum.* Late enim hic accipitur *habitus sciendi*, pro *quavis notitia habituali certa et evidente, sive ea sit de rebus necessariis, et speculabilibus, sive sit de rebus contingentibus, et operabilibus.* Talis autem notitia, non solum cernitur in disciplinis speculativis, sed etiam in practicis. Nam illi, qui præditi sunt habitu *Prudentiæ*, seu *Philosophiæ moralis*, non opinantur, aut credunt, sed certo et evidenter sciunt, actiones liberalitatis esse honestas, et actiones vitiorum ei oppositorum esse turpes, et inhonestas; illi item qui

qui periti sunt alicujus artis non opinantur aut credunt, sed certo sciunt, sua artefacta, esse hoc vel illo modo efficienda: eorum enim notitia est experimentalis, & proinde est certa et evidens: certa autem et evidens notitia non est opinio aut fides, sed scientia: ut patet ex iis quæ dicta sunt primo ARTICULO.

6. His positis ad quæstionem in titulo propositam, Respondetur quatuor Assertionibus: prima est hæc, *Nullus habituum Aristotelicorum, Theologiæ primo modo acceptæ, genus esse potest*: primo, quia omnes isti habitus, sunt habitus *sciendi*, ut jam dictum est: item omnes isti habitus sunt hominum solertia inventi, et exculti, seu ex principiis natura notis deducti: Theologia autem non est habitus *sciendi*, sed *credendi*, ut mox patebit: Item non est habitus hominum solertia inventus, sed θεόσδοτος: ejus enim principium non est *humana ratio*, sed *divina revelatio*.

7. Secundò: si specialiter percurramus omnes illos habitus videbimus Theologiã sub eorum nullo cõtineri. Primò enim Theologia non est *ars*, quia non est *habitus effectivus*: non est *prudentia*, quia ea est *vir-*

 tus

tus directiva actionum civilium : est enim ἕξις πρακτικὴ περὶ τὰ ἀνθρώπινα ἀγαθὰ, Lib. 6. Ethicorum, Cap. 5. at Theologia est *virtus directiva actionum spiritualium.* Non est *intellectus*, quia *non versatur circa principia naturâ nota, & suâ luce clara.* Non est *scientia*, tum quia non est *habitus demonstrativus*, tum quia *in cognitione non acquiescit*; sed eam ad operationem ordinat et dirigit. Non est denique *sapientia*, quia sapientia est *scientia quædam* : est enim νοῦς καὶ ἐπιστήμη : at Theologia, ut dictum est, non est scientia.

8. Secunda assertio est hæc: *Theologia primo modo accepta, hoc est, accepta pro habitu, quo assentimur toti Scripturæ propter* DEI *authoritatem, nihil aliud est, nisi fides divina.* Probatur hæc assertio: primò, quia *fides est habitus assentiendi propter* DEI *authoritatem*, *at Theologia primo modo accepta, est talis habitus*: *Ergo est fides.* Secundò, *Theologus qua Theologus non opinatur*, quia ejus notitia est certa, opinio vero est incerta ; *non scit propriè*, quia scientia est evidens notitia, Viatorũ autem notitia Theologica non est evidens, sed ænigmatica : *Ergo Theologus, qua talis,*

talis, credit, & per consequens Theologia est fides.

Tertia assertio: *Quamvis fides historica improborum, quâ Scripturæ assentiuntur, aliquo modo dici possit Theologia, quia videlicet est notitia* D E I, *et rerum divinarum: sola tamen salvifica fides electorum, quâ et assentiuntur sacræ Scripturæ, et assentiendo sibi applicant promissiones Evangelicas, Theologiæ nomen meretur:* Ratio hujus assertionis est, quia vera Theologia non est habitus *speculativus*, sed *practicus*, ut postea probabitur: impiorum autem Theologia, *inefficax est, & otiosa*, non vero *activa*. Quæret aliquis: *In quo posita sit illa πρᾶξις, quæ est Theologiæ finis.* Respond. eam esse positam in gratitudine nostra erga D E V M, pro singulari illo redemptionis nostræ beneficio; hoc est, *in agnitione, prædicatione, & celebratione clementiæ* D E I, *qui sic dilexit mundum, ut filium suum unigenitum, &c.* Item, *in celebratione sapientiæ, justitiæ, & omnipotentiæ divinæ.* Hæc autem nemo præstare potest, nisi in corde suo habeat illam applicativam persuasionem, & fiduciam de remissione peccatorum, de qua supra locuti sumus; unde manifestè

9.

nifestè patet, *veram & salutarem Theologiam* rectè dici *fidem salvificam.*

10. Quarta assertio: *Errat Balthasar Meisnerus, qui dicit genus proximum Theologiæ esse habitum* θεόσδοτον; est enim ejus genus remotum solummodo. Probatur hæc assertio manifestè, quia, ut jam declaratum est, *vera Theologia* in prima significatione, revera est habitus fidei salvificæ: genus autem proximum fidei salvificæ est fides divina in genere, prout complectitur sub se fidem historicam, temporariam, miraculosam, et salvificam: genus vero ejus remotum est habitus θεόσδοτος; hoc est, à DEO infusus, qui sub se continet, *Fidem, Spem, et Charitatem.*

ART

ART. XXV.

Probatur, contra Antonium Ruvium Theologiam, secundo modo acceptam, non esse scientiam, *sed* fidem divinam.

1. QVidam *Pontificii* Theologi nobiscum asserunt, Theologiam acceptam, *pro habitu quo assentimur sacræ Scripturæ*, rectè dici fidem divinam; Theologiam vero acceptam, *pro habitu conclusionum ex Scriptura deductarum*, non fidem, sed scientiam appellant; quia proximè non innititur authoritati, sed evidenti discursui: hanc sententiam optimè explicat, & defendit *Antonius Ruvius*, in Logica *Mexicana* opusc. de habit. Tract. 3.

2. His Theologis si objicias, *scientiam esse notitiam evidentem; habitum verò conclusionum Theologicarum esse notitiam inevidentem,*

Respondebunt *evidentiam* esse de essentia scientiæ, *naturaliter acquisitæ*, quam solam definivit *Aristot.*; non vero competere scientiæ *supernaturali*, Theologiæ videlicet, quam ab defectum *evidentiæ*, imperfectam esse scientiam fatentur.

3. Sed hæc Responsio non satisfacit, cum enim *scientia* generaliter accepta, cum *fide* conveniat, in *firmitate et certitudine*, & ab ea distinguatur per solam *evidentiam*: proculdubio dicendum est, habitum illum, cui deest *evidentia*, modo *certitudo*, & *firmitas* ei conveniant, non ad *scientiam*, sed ad *fidem* referendam esse: supra enim dictum est fidem esse assensum *certum et inevidentem*: præterea si habitus conclusionum Theologicarum ex Scriptura deductarum est habitus *certus* et *inevidens*, est ὑπόστασις τῶν οὐ βλεπομένων, et proinde est *fides divina*: at verum est prius fatente ipso *Ravia*: Ergo etiam et posterius.

4. Alii Respondent notitiam conclusionum Theologicarum, revera esse evidentem; hoc enim posito, quod vera sint ea omnia, quæ in S. Scripturâ continentur; evidenter & perspicuè sequitur, conclusiones ex Scripturâ deductas esse veras:

sed

ſed illi qui ita Reſpondent, non advertunt ad *evidentiam notitiæ* plus requiri, quam ut concluſio cui aſſentimur, ex *præmiſſis* ſuis ſeu principiis, *evidenter inferatur*: nam præter hoc etiam requiritur, ut *præmiſſæ, ex quibus infertur, ſint evidentes*; hoc eſt, ut ſciantur, non vero credantur.

Probatur hæc aſſertio: Quia ſi notitia concluſionum ex S. Scriptura ductarum ſit evidens, quia illæ concluſiones ex Scriptura *evidenter, et perſpicuè* colliguntur, pari ratione notitia concluſionum, *evidenter et perſpicuè ductarum*, ex præmiſſis probabilibus, de quibus *opinionem* tantum habemus evidens dicenda eſt: at hoc eſt manifeſtè abſurdum: nam notitia concluſionum ductarum ex præmiſſis probabilibus, & opinabilibus eſt *incerta*, & per conſequens etiam *inevidens*.

5.

Præterea ſententiæ ſupradictæ falſitas ex eo patet, quod credere, non tantum ſit, *aſſentiri teſtimonio propter teſtantis authoritatem*; h. e. aſſentiri alicui narrationi propter narrantis dignitatem, ſed etiam *aſſentiri concluſioni ex eo teſtimonio deductæ propter illud teſtimonium*: qui enim aſſentitur alicui veritati ex teſtimonio deductæ,

6.

propter testimonium ex quo deducitur, is non propriè dicitur scire, sed credere, rem ita se habere: idq; quia fundamẽtum, quo nititur scientia, non est testimonium, sed ratio. Quare actus credẽdi, non tantũ est assensus quem præbemus DEI testimonio, in Scripturâ proposito, sed etiam quem præbemus conclusionibus ex eo testimonio deductis.

ART. XXVI.

Probatur Theologiam tertio modo acceptam, hoc est, Theologiam Scholasticam *esse habitum aggregatum ex* Fide, *et* Philosophicis disciplinis.

1\. EX iis quæ dicta sunt in duob⁹ præcedẽtib⁹ Articulis manifeste, sequitur Theologiam esse habitum à DEO *infusum*, & non à nobis ipsis *acquisitum*: hoc autem videtur

detur esse falsum, & quotidianæ experientiæ contrarium: videmus enim Theologiæ habitum in adolescentibus, non produci immediate a DEO, sed potius per ipsorum diligentiam & indefessum laborem acquiri. Vt hæc difficultas tollatur, tenendum est in *Theologia primo et secundo modo accepta, duo esse consideranda*. Prius est, *informatio seu instructio mentis de credibilibus*, ut loquuntur Scolastici: hoc est notitia quâ novimus quænam dogmata in Scriptura credenda proponantur, & quænam dogmata ex Scripturâ per necessariam consequentiam colligantur. Posterius est, *inclinatio mentis ad assentiendum illis credibilibus*, h. e. firma persuasio de veritate illorum dogmatum: prior illa notitia non est *infusa*, sed *acquisita* nostro labore & diligentiâ; videlicet legendo, & relegendo Libros Propheticos & Apostolicos: at posterior illa notitia seu persuasio, non est à nobis ipsis; sed à DEO, qui mentes nostras efficaciter movet, & inclinat ad assentiendum illis articulis.

2. At alia est ratio Theologiæ tertio modo acceptæ, videlicet pro *habitu defensivo, et explicativo articulorum Fidei*: nam in ea sic

 accep-

accepta tria ſunt conſideranda: primò, *In-formatio mentis de credibilibus*: ſecundò, *Aſ-ſenſus quem præbemus illis credibilibus, ſeu arti-culis fidei*: tertiò, *Facilitas, ſeu promptitudo ex-plicandi, defendendi, & confirmandi illos articu-los, contra Hæreticos, et alios Eccleſiæ hoſtes.* Primus actus à noſtro labore & induſtria dependet: ſecundus eſt à DEO ſolo, ut jam dictum eſt: at tertia illa ejus pars noſtro etiam lobore & diligentia comparatur, nam diligenter legendo, & conſiderando controverſias Theologicas, acquirimus illam promptitudinem explicandi, et confirmandi noſtram ſententiam, et con-futandi adverſariorum doctrinam.

3. Hinc patet Theologiam tertio modo acceptam, non eſſe unum ſimplicem ha-bitum, ſed aggregatum ex habitu fidei, ſeu Theologiæ, et Philoſophicis diſciplinis: illa enim facilitas explicandi articulos fi-dei, et de illis diſputandi, quam *Theologia* Scholaſtica ſuperaddit habitui fidei divi-næ, nihil aliud eſt quam *Philoſophia Theolo-giæ applicata*.

4. Vt autem hoc manifeſtum fiat, tenen-dum eſt omnes ferè Philoſophiæ partes ſuum uſum habere in explicatione, et de-

fen-

fensione articulorũ fidei: primò enim beneficio LOGICAE, Doctores explicãt articulos fidei distinctè, & methodicè, debito ordine proponentes, rerum Theologicarum causas, effecta, subjecta, adjuncta: item solventes adversariorum sophismata, et solidis rationibus confirmantes veram doctrinam.

5. Beneficio METAPHYCICAE explicant multa *DEI* attributa, ut immensitatem, immutabilitatem, simplicitatem, æternitatem, &c. ejusdem etiam beneficio probant hæc attributa, *DEO* verè attribui, et si quæ argumenta in contrarium afferantur ea dissolvunt.

6. Beneficio PHYSICAE explicant facultates animæ rationalis, idque ut manifestum sit, in qua facultate animæ hæc vel illa virtus Theologica sedem habeat: denique beneficio ETHICAE explicant virtutes morales, quæ in decalogo præcipiuntur, et vitia eis opposita quæ ibidem vetantur.

ART.

Art. XXVII.

Theologiam esse similem omnibus habitibus Aristotelicis, *præcipuè verò prudentiæ.*

1\. NON desunt qui asserant Theologiam esse omnem habitum *eminenter*, sed non *formaliter*; id est, cujuslibet habitus quandam conditionem in S. Theologia excellenter expressam inveniri, quamvis sub nullo illorum habituum tanquam sub genere cõtineatur: primò enim quatenus considerat *DEUM*, qui est *suprema & generalissima causa*, est similis *sapientiæ*: secundò, quatenus versatur circa *necessaria*, & ab *arbitrio humano non pendentia*, dici potest *scientia*: tertio, quatenus considerat *prima & indemonstrabilia* principia Fidei, ex quibus conclusiones Theologicæ deducuntur, dici potest *intellectus*: quartò, quatenus,

tenus, *Actus Christiani hominis dirigi, Prudentia* appellari potest: quintò, *Arti similis est* quatenus est *ædificativa Ecclesiæ* : unde Apost. 1. *Cor.* 3. dicit; *secundum gratiam quæ data est mihi, ut peritus Architectus, fundamentum posui, alius autem superædificat.*

Siquis quærat : *an Theologia sit similior uni horum quinque habituum, quam reliquis:* Respondebo eam esse *Prudentiæ Civili* simillimam : primo enim ei accommodari potest *Prudentiæ* definitio: nam sicut *Prudentia Civilis* est *habitus rectâ cum ratione activus; i. directivus actionum Civilium:* ita etiam *Theologia* est *habitus rectâ cum ratione activus; i. directivus actionum spiritualium.* Secundo sicuti *Prudentia*, quæ est *principium directivum* actionum *civilium*, in intellectu existens *operatur per virtutes morales*, in voluntate existentes, quæ sunt *principia executiva*, bonarum actionum, inclinantia & quasi impellentia voluntatem, ad id eligendum quod intellectus judicat esse melius; ita etiam *Theologia*, quæ est *principium directivum* bonarum actionum *spiritualium* in intellectu existens operatur per *virtutes Theologicas*, quæ sunt in voluntate; hoc est, per *Charitatem*, & ejus *Filias*. Hæc enim sunt

2.

prin-

principia executiva actionum *spiritualium*, hoc est, inclinantia voluntatem ad id eligendum, quod Theologia in intellectu existens, indicat *esse conforme voluntati DEI in verbo revelatæ* : atque hinc est quod Apost. *Galat.* 5. vers. 6. dicat Fidem operari per Charitatem.

3. Tertia similitudo, seu convenientia *prudentiæ civilis*, et *Theologiæ* in eo est posita, *quod utraque proponat sibi fœlicitatem practicam* consequendam: duplex enim est fœlicitas practica; videlicet, *Civilis* et *spiritualis*: illa posita est, *in actione secundum optimam virtutem moralem*; hoc est, *justitiam universalem*, estque finis *Prudentiæ Civilis*: hæc vero posita est *in actione secundum virtutem Theologicam præstantissimam*; videlicet, *Charitatem*, estque finis *Prudentiæ Religiosæ*; hoc est, *Theologiæ* : hæc autem actio nihil est aliud, nisi *divinæ Majestatis adoratio, ex fervente amore divinæ bonitatis proveniens, & conformis DEI voluntati in verbo patefactæ.*

4. Dicet aliquis: *Vltimus finis Theologiæ, seu fœlicitas Theologica, quam in hac vita assequimur, non est posita, in actionibus charitatis: videtur enim potius consistere, vel in actu fidei justificantis; vel in ipsa justificatione hominis.* Respond.

spond. *DEI cultum et adorationem*, rectè appellari, *ultimum finem Theologiæ*, quem assequimur in hac vita; idque quia & *fides* & *justificatio* ad eum, tanquam ad *ulteriorem finem* referuntur: ideo enim illuminatur mens nostra per *fidem*; ideo etiam *remittuntur* nobis nostra peccata, ut *DEUM colamus*, ejusque clementiam & bonitatem *celebremus*.

Art. XXVIII.

Utrum Theologia sit disciplina speculativa, an practica.

1. IN hac controversia variæ sunt Philosophorum sententiæ: primò enim quidam dicunt Theologiam, nec *Practicam*, nec *contemplativam* esse, sed altiorem practicis, & contemplativis disciplinis, & proinde eam *affectivam* vocant; quia ejus finis est *DEI* adoratio, proveniens ex *affectu* Charitatis:

2.

ritatis: alii dicunt eam simpliciter esse *contemplativam* & *practicam*, sed magis *contemplativam*: alii putant eam & *contemplativam*, & *practicam* esse; sed magis *practicam*; alii denique dicunt eam simplciter esse *practicam*, et *non contemplativam*.

2. Vt intelligatur et confirmetur hæc postrema sententia, quæ omnibus reliquis præferenda est notandum est primo, *eam notitiam dici theoreticam quæ in se ipsa acquiescit, & ad operationem non dirigitur, tanquam ad vlteriorem finem: eam vero dici practicam quæ ad operationem tanquam ad finem refertur.* Secundo notandum est, *notitiam aliquam duobus modis ad operationem tanquam ad finem dirigi posse*; videlicet, vel *absolute & per se*, vel *secundum quid, & per accidens*: illa notitia *per se* ad praxin dirigitur, *quæ secundum naturam illius disciplinæ ad quam pertinet ad operationem refertur*: sic notitia rerum Ethicarum est practica quia natura Ethicæ postulat, ut omnia quæ in ea tractantur, ad operationem & vsum referantur: illa vero notitia per *accidens* ad operationem refertur *quæ non est practica secundum naturam illius disciplinæ ad quam pertinet, sed ratione finis quem sibi proponit is qui ea noticia est præditus*: Sic noti-

notitia rerum Physicarum, seu naturalium est practica, per accidens; quando is qui eâ notitiâ prædictus est, eam ad operationem aut usum dirigit et ordinat.

3. Tertio notandum est, *eam notitiam, quæ per se & absolutè est practica, tribus modis ad praxin dirigi & ordinari.* Primo, ea notitia *per se* ad praxin dirigitur, quæ est *regulativa et directiva alicujus operationis*: Exempli gratiâ, notitia quâ sciunt Architecti quomodo ponendum sit fundamentum domus, quomodo erigēdi sint parietes, &c. est practica, quia est regulativa, et directiva ædificationis. Secundò, ea notitia per se ad praxin dirigitur, quæ est *incitativa, & impulsiva ad operationem:* talis est notitia qua sciunt prudentes viri quæ commoda sequantur actiones honestas virtutum, quæ vero incommoda sequantur actiones vitiorum, hæc enim notitia incitat, & impellit hominem ad actiones honestas. Tertiò, ea etiam notitia per se ad praxin dirigitur, *quæ neque est directiva operationis, neque est impulsiva ad operationem; sed secundum naturam illius disciplinæ, ad quam pertinet, est prærequisita ad melius operandum & agendum.* Exempli gratia, in arte Medicâ, quæ

tota est disciplina practica, agitur de partibus humani corporis, de partium morbis, de morborum causis, signis, Symptomatis, &c. quæquidem notitia non est speculativa, sed practica, quia videlicet natura illius artis postulat, ut in ea cognitione non acquiescamus, sed eam ad operationem dirigamus, & in praxin redigamus.

4. Ex his patet illos Philosophos, imperfectam & inadæquatam definitionem *practicæ cognitionis* afferre, qui dicunt *eam solam notitiam esse practicam, quæ est de re operabili, estque regulativa, & directiva alicujus operationis*: inde enim sequetur eam Medicinæ partem, quæ considerat partes humani corporis, partium morbos, & morborum causas & signa, esse speculativam, & non practicam: ista enim pars Medicinæ non est formaliter regulativa alicujus operationis, neque est de rebus operabilibus, sed de rebus naturalibus: absurdum autem est asserere illam Medicinæ partem esse speculativam; quia disciplina, aut pars aliqua disciplinæ, dicitur speculativa (ut rectè monet *Fonseca*, Lib. 6. Metaph. Cap. 1. Quæst. 5. Sect. 5.) à *fine ultimo & præ-*

& præcipuo: finis autem ultimus illius partis Medicinæ, non eſt morborum *cognitio*, & ſpeculatio, ſed *curatio*, ut cuivis manifeſtum eſt. Dixi diſciplinam, aut partem diſciplinæ dici ſpeculativam à *fine ultimo*, & præcipuo, quia alioqui omnes *virtutes intellectuales*, & proinde etiam ipſæ *artes* eſſent *ſpeculativæ*, nam *finis proximus* omnium *intellectualium virtutum*, eſt *cognitio aut conſideratio intellectus*.

5. Ex his patet totam *Theologiam* eſſe *ſpeculativam*, & nullam ejus partem eſſe *practicam*: primò enim omnis notitia quam habemus de *DEO* & ejus operibus, ideo à S. Spiritu in cordibus noſtris gignitur, ut *DEUM* rectè cognitum ritè colamus; hoc eſt, ad modum ab ipſo in verbo præſcriptum: Secūdò, ſi reſpiciamus naturam ipſius Theologiæ videbimus omnem notitiam Theologicam, per ſe, & ſua natura vel eſſe *regulativam* alicujus operationis, vel *incitativam & impulſivam* ad operationem: notitia enim qua novimus quomodo *DEUM* colere & proximum diligire debeamus eſt *regulativa* & *directiva* actionum noſtrarum erga *DEUM* & proximum: notitia vero quam habemus de na-

 tura

tura & attributis *DEI*, incarnatione τῦ λόγυ, & aliis similibus est *incitativa seu impulsiva* ad amorem, timorem, reverentiam, & adorationem *DEI* Opt. Max. idque secundum naturam hujus disciplinæ: nam *DEUS* ideo voluit nos scire ejus potentiam ut eum timeamus, & revereamur: ideo voluit nos scire ejus bonitatem et misericordiam, ut eum amemus et celebremus.

ART. XXIX.

An Theologia Viatorum *dici posßit* speculativa *à* speculatione, *seu visione, quæ futura est in* Patria.

1. PETRUS FONSECA, Lib. 6. Metaph. cap. 1. quæst. 5. sect. 7. dicit, *Theologiam revelationis*, seu *Theologiam Viatorum*, verè dici *speculativam*, quia finis ejus, est *visio* seu *cognitio* *DEI* in *Patria*. Idem etiam aperte docet *Balthasar Meisnerus*, in Philosophiæ

ſuæ, Sect. 2. Cap. 2. Quæſt. 1. verba ejus hæc ſunt: *Finis Theologiæ non eſt beatitudo practica, ſed potius Theoretica conſiſtens in contemplatione, & fruitione* DEI.

2. Hæc ſententia falſa eſt, & rejicienda: primò enim omnis *finis denominans aliquem habitum*, vel eſt *operatio quam ille habitus elicit* (quomodo ſcientia dicitur ſpeculativa, quod eliciat actum ſpeculandi, ſeu contemplandi) vel eſt *operatio quam habitus ille dirigit & regulat*, ut loquuntur: (quomodo prudentia dicitur activa, & ars effectiva, non quod eliciant actiones, & effectiones externas, ſed quod ſint earum principia regulativa, ſeu directiva) at illa beatifica *DEI* viſio, neque eſt *actus elicitus*, ab habitu *Theologiæ revelationis*, neque ab eo *regulatur*: idque quia *Theologia revelationis* evacuatur in *Patria*, & ei ſuccedit *Theologia viſionis*: Ergo *Theologia revelationis* non poteſt dici *ſpeculativa*, ab illa *ſpeculatione* ſeu *viſione*, quæ eſt in *Patria*. Secundò, ex eâ ſententiâ ſequitur, *Theologiam Viatorum* poſſe dici habitum *DEI intuitivum*, ſeu *habitum viſionis*: illa enim *ſpeculatio* à qua denominatio ſumitur eſt *DEI viſio*: at hoc, eſt abſurdum, quia ſic *Theolo-*

gia viæ confunderetur, cum *Theologia Patriæ*, quæ sola est *DEI intuitiva.*

ART. XXX.

An vera & propriè dicta Theologia possit esse in homine impio, seu non renato.

1\. BALTHASAR MEISNERUS, in Philosophiæ suæ, Sect. 2. cap. 2. quæst. 1. de hac controversia differens: primò asseverat Theologiam dici habitum θεόσδοτον, nō quod omnes qui Theologiam docent, & sciunt sint in statu gratiæ, et à S. Spiritu specialiter illuminati; sed partim ob principii, partim ob objecti cœlestem et divinam rationem. Secundo illud probat ex eo, quod habitus Theologiæ cadat etiam in subjectum non renatum, et hominem perversæ vitæ: *sequeretur enim*

enim(inquit) *aliàs Theologiæ habitum perire, si quispiam Thologus mortaliter peccaret; item illum redire, si pænitentiam ageret, qualis alternata habituum abitio & reditio est absurda; cum* ἕξις *à* διαθέσεως*, hoc unico distinguatur quod è subjecto tam facilè non cedat, et moveatur.*

2. Hinc tertio colligit, accuratè distinguendum esse inter θεολογίαν, et θεοσέβειαν: *aliud enim* (inquit) *est verus de DEO sensus, aliud, pius erga DEVM cultus: hic* πρᾶξιν, *ille* γνῶσιν *denotat: utrumque divinum est, sed diverso respectu:* γνῶσις, *quâ DEI, et per DEVM, vel ejus verbum:* πρᾶξις, *quia à DEO, et cum DEO, hoc est, cum gratiosa ejus inhabitatione conjuncta est.*

3. Contrariam sententiam profitetur *Bartholomeus Keckermannus*, Lib. 1. Syst. Theol. Cap. 1: dicit enim *Thologiam esse facultatem, & peritiam hominibus electis à DEO infusam:* unde patet *Theologiam*, ex ejus sententiâ in hominibus impiis et sceleratis inveniri non posse.

4. Hujus quæstionis determinationem, duabus assertionibus proponam: prior

est hæc *homines improbi & flagitiosi, possunt habere exactam & accuratam rerum Theologicarum cognitionem; possunt item habere miram facilitatem, & pomptitudinem discutiendi controversias Theologicas*: hæc assertio evidens est, et quotidianâ experientiâ nititur.

5. Assert. secund. *notitia rerum Theologicarum, quâ præditi sunt impii & non renati, non est Theologia propriè dicta sed æquivocè dicitur Theologia, quemadmodum homo pictus æquivocè vocatur homo*: sic *notitia rerum moralium* quâ præditi sunt homines improbi et scelesti, æquivocè dicitur *Philos. moralis*: illi enim revera nõ sunt præditi habitu *Philosophiæ moralis*: idque quia *Philosophia moralis* et *Prudentia* sunt unus et idem habitus realiter: prudentia autem in hominem improbum non cadit, teste *Arist.* qui sępè ait, *Neminem qui non sit vir bonus, posse propriè prudentem appellari.* Vide *Iac. Martinii*, primam disputationem Ethicam, Quęst. 5. ubi probat *Philosophiam moralem*, et *prudentiam*, esse eundem habitum.

6. Posterior hæc assertio: duabus rationibus efficaciter probatur: primò, *Theologia est virtus practica*, ut supra probatum est: at illa notitia controversiarũ Theologicarum

rum, qua præditi ſunt impii, non eſt *virtus practica*: Ergo non eſt vera, et propriè dicta *Theologia*. Probatur aſſumptio: virtus practica, ſeu operativa, nihil eſt aliud niſi *facilitas et promptitudo agendi ea quæ honeſta et bona ſunt*: at habitus ille quo præditi ſunt impii non eſt *facilitas, inclinatio aut propenſio ad ea agenda quæ bona ſunt*: illi enim talem facilitatem non habent: Ergo non eſt *virtus practica*, ſeu operativa.

7. Secundò, notitia *rerum moralium*, quâ præditi ſunt homines improbi, non appellatur *Prudentia civilis*: idque quia inefficax eſt, & otioſa: Ergo pari ratione inefficax, et inutilis *notitia rerum Theologicarum*, qua præditi ſunt impii, non eſt *vera Theologia*, ſeu *Prudentia religioſa*. Ratio conſequentiæ eſt hæc: *Theologia* non minus eſt *habitus practicus* natura ſua, quam *Prudentia civilis*, & proinde ſi notitia rerum *civilium*, quam habent improbi eſt indigna nomine prudentiæ, quia caret *inclinatione*, et propenſione ad benè agendum *civiliter*; pari ratione notitia rerum *Theologicarum*, qua præditi ſunt impii, eſt indigna nomine, et titulo *Theologiæ*, ſeu *Prudentiæ religio-*

sæ; quia caret *inclinatione*, et propensione ad benè agendum *spiritualiter*.

8. Ob. prim. *David*, & *Solomon*, cum graviter peccarent, manebant *boni Theologi*, quamvis essent *mali Christiani*: Ergo, *vera Theologia*, potest esse in homine impio. Respond. homines planè impios et pietate destitutos, neque esse *bonos Christianos*, neque *bonos Theologos*, imò *verè* & *propriè* non esse *Theologos*: sicut enim homines mali et improbi, non sunt præditi vero habitu *moralis Philosophiæ*, seu *Prudentiæ civilis*; ita etiam impii, seu non renati, non sunt præditi vero habitu *Theologiæ*, seu *Prudentiæ religiosæ*: novi equidem eos, secundum communem loquendi consuetudinem, esse *bonos Philosophos morales*, & *bonos Theologos*, qui rerum *Theologicarum*, & *Ethicarum* periti sunt, verum ut aiunt, *loquendum est cum vulgo, sentiendum cum sapientibus*, qui docent *virtutes practicas*, quales sunt *Theologia*, et *Philosophia moralis*, non posse esse in hominibus flagitiosis & impiis.

9. Ad illud autem, quod objicitur de *Davide*, et *Solomone*, Respond. eos cum graviter peccarent, neque fuisse *bonos*

Theo-

Theologos, neque *bonos Christianos*, quia videlicet ea facinora patrabant, quæ *Theologia*, seu *Christianitas* damnat: fuisse tamen *verè et propriè Theologos, et Christianos*; quia videlicet veram fidem et pietatem *totaliter* non amiserant.

10. Ob. secund. si habitus *Theologiæ* non cadat in hominem impium, et non renatum sequetur *Theologiæ* habitum perire, si quispiam *Theologus* graviter peccet, redire vero si pœnitentiam agat: illa autem alternata habituum abitio, et reditio est absurda, quia tollit eorum stabilitatem, et permanentiam per quam à dispositionibus distinguuntur: Respond. negando connexionem propositionis, quamvis enim habitus veræ Theologiæ, non possit esse in homine non renato, seu fide & pietate totaliter destituto, potest tamen esse, imò sæpè est in fidelibus, seu electis cum graviter peccant, licet tum non habeat, tantam efficaciam, seu ἐνέργειαν, quantam aliâs habet: quare illa alternata habituum abitio, et reditio nō nititur nostræ sententiæ fundamentis, sed absurdo *Pontificiorum*, *Arminianorum*, & ipsius *Meis-*

Meisneri dogmate, de *Apostasia Sanctorum*: hoc enim posito quod is, qui jam renatus est possit statu gratiæ, et regenerationis *totaliter* excidere, manifeste sequetur habitum veræ *Theologiæ*, imò etiam habitus *Spei* & *Charitatis* esse obnoxios alternatæ illi abitioni, et reditioni, de qua loquitur *Meisnerus*.

11. Tertio: dicet aliquis, si *notitia rerum moralium*, quæ est in homine improbo, non est *Prudentia civilis*: item, si *notitia rerum Theologicarum*, quæ est in homine non renato, non est vera *Theologia*, ad quos habitus referendæ sunt illæ notitiæ? Respond. peritiam *improborum Theologorum* esse habitum aggregatum, ex *fide merè historica*, & *Philosophicis disciplinis*: *Notitiam vero rerum moralium, quæ cernitur in hominibus flagitiosis*, non constituere novam speciem habitus à *prudentia* distinctam, sed *ad prudentiam referendam esse*, tanquam quid *imperfectum*, et *incompletum*, ad id quod *completum*, & *perfectum est*.

12. Concludo igitur, hanc EXERCITATIONEM, de FIDE hac Assertione: πίστις, θεολόγια, & θεοσέβεια, hoc

hoc eſt, *Fides Salvifica, Religio, & vera Theologia, ſunt à parte rei unus & idem habitus*; hoc eſt non differunt niſi ratione: rerum enim cœleſtium notitia in renatis & fidelibus, quatenus *nititur* DEI *teſtimonio*, appellatur *Fides*: eadem quatenus eſt *regulativa, & directiva cultus divini*, vocatur *Religio*: denique quatenus *artificioſo ſyſtemate comprehenditur*, & exprimitur appellatur *Theologia.*

Gloria Tibi Domine.

EXERCITATIO PRIMA,

DE

Ente, Essentia, Existentia, Subsistentia, Supposito, & Persona.

IN

Qua illi termini METAPHYSICI explicantur.

ET

Eorum usus in S. THEOLOGIA *declaratur.*

I

A

pro

De

pe

ſte

ej

et
cr
P

INDEX ARTICU-LORUM PRIMÆ EXERCITATIONIS.

An

8. *An hoc posito, quod omnis perfectio sit de Essentia Dei, sequatur subsistentiam personalem esse de ejus essentia: et, an Deus, quatenus est communicabilis tribus personis Trinitatis, sit persona, ut statuit Cajetanus.*

9. *An Deus, ut est communis tribus personis, sit singularis substantia: et, an tres personæ Trinitatis, sint tres singulares substantiæ.*

10. *An Christus, quatenus homo, sit persona: item an Christus, quatenus homo, sit ubique.*

11. *An Ubiquitariorum argumenta ab unione personali petita, sint valida.*

12. *An subsistentia personalis* τῦ λόγυ, *sit naturæ ejus humanæ communicata: et, an rectè loquantur, qui dicunt humanitatem Christi subsistere ubique, per subsistentiam* τῦ λόγυ: *item existere ubique secundum Esse suum personale.*

AMPLISSIMO & REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI, IOHANNI ARCHIEPISCOPO Andreapolitano, Scotiæ *totius Primati, Consiliario Regio, & Academiæ Andreanæ Cancellario.*

Viro De Ecclesiâ, De Republicâ, De Literis optimè merito:

Qui

OPerosam ac difficilem Provinciam à Domino sibi delegatam, summo labore, vigilantiâ, & assiduitate hactenus administravit, & in eâ administrandâ suo exemplo ostendit, quam suaves & indole suâ dignos fructus proferat vera pietas, in iis, in quorum cordibus altè defixa, & radicata est.

Ampli-

Amplitudini

Ipsius devotissimus R. Baronius *hoc vigiliarum suarū monumentum hoc chartaceum munusculum, hoc officiosi animi testimonium, eâ quâ par est humilitate & reverentiâ, dedicat, offert: &*

Ex

Sincero amoris affectu, quo ipsius Amplitudinē prosequitur, Dominum nostrū Iesum Christum, Ecclesiæ suæ præsidem & custodem, maximâ animi contentione veneratur & obtestatur.

Ut

Charum istud Cœlo ac terræ caput, oculo gratiæ dirigat, manu potentiæ defendat, umbraculo alarum suarum tegat ac refocillet, & tandem decurso ærumnosæ hujus vitæ curriculo cum sanctis Patribus & priscæ Ecclesiæ Episcopis in cœlestia Tabernacula recipiat.

EXERCITATIO
SECUNDA,
DE
Origine Animæ, & propagatione Peccati.

IN

Qua communis sententia explicatur, ac defenditur;

ET

Omnes modi quibus alii animarum traductionem, *& Peccati propagationem explicant confutantur.*

REVERENDO, CLARISSIMO, ET AMPLISSIMO DOMINO,

DN. ALEXANDRO GLADSTONIO, ACADEMIÆ RECTORI MAGNIFICO,

ARCHIDIACONO ANDREAPOLITANO,

Et Pastori nostro Dignissimo;

VIRO

Acri ingenio, judicio ingenti, & eximia morum indole conspicuo;

Cui

QVòd Reip. literariæ commodis tantoperè studuerit, & illius negotia tantâ fide procurarit, Alma Mater Academia *multum se debere fatetur;*

Hanc

Hanc
Secundam dissertationem, amantis & observantis animi pignus, reverenter consecrat, & dicat,

Magnificentiæ ejus
observantissimus

R. BARONIUS,
PHILOSOPHIAE PROFESSOR.

INDEX ARTICULORUM SECUNDÆ EXERCITATIONIS.

Diluun-

Errata graviora benevolus Lector
ita corriget.

Pagina 6. *lin.*22. *pro* ea *lege* eas. *Pag.*10. *lin.*25. *lege* imperfectiorem. *P.* 13. *l.* 10. *lege* nigredo. *P.* 16. *l.* 27. *lege* patebit. *p.* 30. *l.* 11. *lege* contradistinguntur. *p.*31. *l.*20. *lege* disp. Metaph. *p.*64. *l.* 4. *lege* loquantur. *p.* 66. *l.* 17. effectivè. *p.* 67. *l.* 3. subjectum etiam: *&* *l.* 17. ergo subsistentia. *p.* 78. *l.* 8. corporeæ: *&* *l.* 27. sint. *p.* 88. *l.* 11. in materia. *p.* 93. *l.* 9. virtutem materialem. *p.* 114. *l.* 1. contrahat. *p.* 124. *l.* 2. sint. *p.* 199. *l.* 23. earum. *p.* 234. *l.* 7. obsequium. *p.* 239. *l.* 9. *dele* rebus. *p.*250. *l.*24. amplecti. *p.*294. *l.*23. repperi. 300. *l.* 11. emollitio. *p.* 318. *l.* 14. referendum. *p.*325. *l.* 1. dirigit. *p.* 331. *l.*24. diligere. *pag.* 335. *lin.* 14. quia DEI.

Errata graviora benevolus Lector sic corrige.

Pagina 6. lin. 22. pro ea lege eas. Pag. 10. lin. 5. lege imperfectiorem. P. 13. l. 10. lege ingredi. P. 16. l. 27. lege parebit. p. 30. l. 11. lege conna- distinguuntur. p. 31. l. 20. lege disp. Metaph. p. 64. l. 4. lege loquantur. p. 66. l. 17. effectum. p. 67. l. 3. subjectum etiam: & l. 17. ergo subsistentia. p. 78. l. 8. corporea: & l. 27. hinc. p. 88. l. 21. in materia. p. 93. l. 9. virtutem materialem. p. 114. l. 1. contrahat. p. 124. l. 2. hinc. p. 199. l. 21. earum. p. 234. l. 7. obsequium. p. 249. l. 9. rebus. p. 290. l. 14. amplecti. p. 294. l. 21. repon. 300. l. 11. emollitio. p. 318. l. 14. referendum. p. 325. l. 1. dirigit. p. 333. l. 24. diligere. pag. 335. lin. 14. quia Dei.

EXERCITATIO TERTIA,

DE

Fide, Scientia, & opinione:

IN

Qua natura Fidei perſpicuè explicatur,

ET

Pontificiorum ac Arminianorum *errores de habitu fidei deteguntur.*

EXERCITATIO TERTIA,

DE

Fide, Scientia, & opinione:

IN

Qua natura Fidei perspicue explicatur,

ET

Pontificiorum ac Arminianorum *errores de habitu fidei deteguntur.*

CLARISSI-
MO, CONSULTIS-
SIMO, SPECTATISSIMO,
HONESTARUM VIRTU-
TUM CULTURA, MUL-
toque rerum usu præ-
stantissimo Domino,

DOMINO IOANNI SCOTT,
A SCOTTISTARUET,
Equiti Aurato, Directori Cancellariæ
Serenissimi & Potentissimi IACOBI
primi Dei gratia Britanniæ,
Franciæ, & Hiberniæ
REGIS;
Viro
Doctrinæ perpolitæ, Fidei spectatæ, Experientiæ eximiæ;

Qui

Qui

NOn solum Collegium S. LEONARDI, cujus dignissimus Alumnus est, novâ Professione auxit, & ornavit; sed Literatis quoque omnibus, Hospitii, Patrocinii, & Amicitiæ fores libenti animo semper aperuit;

Hoc

Exercitium Philosophicum, in grati animi declarationem, & debitæ observantiæ tesseram, officiosè inscribere & nuncupare debuit, voluit,

Amplitudini ipsius

humilimè deditus,

R. BARONIVS,

Philosophiæ Professor.

INDEX ARTICVLORVM TERTIÆ EXERCITATIONIS.

An de-

Theo-

27. *Theologiam esse similem omnibus habitibus* Aristotelicis, *præcipuè verò prudentiæ.*

28. *Utrum* Theologia *sit disciplina speculativa, an practica.*

29. *An* Theologia Viatorum *dici possit* speculativa à speculatione, *seu visione, quæ futura est in* Patria.

30. *An vera et propriè dicta Theologia possit esse in homine impio, seu non renato.*